

วารสารวิจัย

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2557

ISSN 1905-0793

บทบรรณาธิการ

รูปแบบการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศของ
ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ปริศนา มัชฌิมา..... 1

วิเคราะห์การใช้งานระบบจัดการเรียนการสอนซีเอ็มบีสำหรับคณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สงวนศักดิ์ สีนเจิมศิริ..... 16

บทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไป
ในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพ

เทอดศักดิ์ ไม่เท่าทอง..... 32

การจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน กรณีศึกษา: ชนมจีนเรณู
บ้านเนินน้ำคำ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ภาวิณี แสนชนม์..... 52

การพัฒนาารูปแบบการดำเนินงานของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา

สายสุตา บันตระกูล..... 64

พฤติกรรมการแสวงหาสารนิเทศของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

นันทนา เดชเกิด..... 79

คำศัพท์ที่เหมาะสมสำหรับเว็บไซต์สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วรุณพร สัจจพรเทพ อังสนา ธงไชย และ ธนพรรณ กุลจันทร์..... 91

บทความปริทัศน์: จริยธรรมสารสนเทศ

น้ำทิพย์ วิภาวิน..... 106

บทวิจารณ์หนังสือ: The Future of Scholarly Communication

สิริยาภรณ์ ผาลาวรรณ..... 113

วารสารวิจัย
สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ
ISSN 1-05-0793

ผู้จัดพิมพ์	สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ที่ปรึกษาบรรณาธิการ	คณะกรรมการบริหารสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ
บรรณาธิการ	นายสุรพล ฤทธิธรรมทรัพย์ โรงเรียนมหิตลวิทยานุสรณ์ (องค์การมหาชน)
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร. น้ำทิพย์ วิภาวิน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
กองบรรณาธิการ	Professor Robert D.Stueart, Professor Emeritus, Simmons College, USA. Professor Ross Harvey, Charles Sturt University, Australia ศาสตราจารย์ ดร. ชุตินา สัจจามันท์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รองศาสตราจารย์ ดร. ทศนา หาญพล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รองศาสตราจารย์รัตนา ณ ลำพูน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รองศาสตราจารย์ ดร. ลำปาง แม่นมัตย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น รองศาสตราจารย์ ดร. พิมพ์ร่ำไพ เปรมสมิทธิ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุจิน บุตรดีสุวรรณ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ดร. นงเยาว์ เปรมกมลเนตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ดร.ขวัญชฎิล พิศาลพงศ์ มหาวิทยาลัยบูรพา
วัตถุประสงค์	1. เพื่อเป็นแหล่งตีพิมพ์และเผยแพร่ผลงานวิจัยในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และ สารสนเทศศาสตร์ และสาขาที่เกี่ยวข้อง 2. เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ความก้าวหน้าทางการวิจัยในสาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์และสาขาที่เกี่ยวข้อง 3. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานงานวิจัยในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และ สารสนเทศศาสตร์ของไทย สู่ระดับสากล
กำหนดออก	ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน และ กรกฎาคม-ธันวาคม)
สำนักงาน	สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ 1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240 โทร. 0 2734 9022-3 โทรสาร 0 2734 9021
พิมพ์ที่	หจก. รวิน พรินต์ติ้ง กรุป 11, 13 ซอยประชาอุทิศ 6 ราษฎร์บูรณะ กรุงเทพฯ 10140
การบอกรับ	

ติดต่อบอกรับและสมัครเป็นสมาชิกได้ที่ บรรณาธิการจัดการตามที่อยู่ของสมาคมฯ

- ★ บทความทุกเรื่องที่ยังตีพิมพ์จะได้รับการตรวจอ่านโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ★
- ★ ความคิดเห็นและบทความที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นของผู้เขียนซึ่งมิใช่เป็นความคิดเห็นของคณะผู้จัดทำ
และมีใช้ความรับผิดชอบของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ★
- ★ การนำบทความในวารสารนี้ไปตีพิมพ์ซ้ำต้องได้รับอนุญาตจากคณะผู้จัดทำ ★

TLA Research Journal

(Thai Library Association)
ISSN 1-05-0793

Publisher	THAI LIBRARY ASSOCIATION Under the Royal Patronage of H.R.H. Princess Mahachakri Sirindhorn
Consulting Editor	The T.L.A. Executive Board
Editor	Mr. Surapol Ritruamsup, Mahidol Wittayanusorn School (Public Organization)
Associate Editor	Assoc. Professor Dr.Namtip Wipawin, Sukhothai Thammathirat Open University
Editorial Board	Professor Robert D. Stueart, Professor Emeritus, Simmons College, USA. Professor Ross Harvey, Charles Sturt University, Australia Professor Dr.Chutima Sacchanand, Sukhothai Thammathirat Open University Assoc.Prof. Dr. Tassana Hanpol, Sukhothai Thammathirat Open University Assoc.Prof.Ratana Na Lampoon, Chiang Mai University Assoc.Prof. Dr.Lampang Manmart, Khon Kaen University Asst.Prof. Dr.Pimrumpai Premsmith, Chulalongkorn University Asst.Prof. Dr.Sujin Butdisuwan, Mahasarakham University Dr.Nongyao Premkamolnetr, King Mongkut Univ. of Technology Thonburi Dr.Kwaunchadil Pisalpong, Burapha University

- Objectives.**
1. To publish the research publications in library and information science, and related fields.
  2. To be a forum for sharing of knowledge, opinions, and research advancements in library and information science and related fields.
  3. To develop the quality and standards of Thai research works in library and information to the international level.

Frequency	Bi-annually (January-June; July-December)
Office	THAI LIBRARY ASSOCIATION 1346 Arkarn Songkrua Road 5, Klongchan, Bangkok, Bangkok 10240 Tel. 0 2734 9022-3 Fax. 0 2734 9021
Printing	Rawin Printing Group 11, 13 Soi Prachautid 6 Radburana Bangkok 10140
Subscription	I _____

Contact the Managing Editor at the Office of T.L.A.

- ✦ All articles submitted for publication will be reviewed by the academic reviewers✦
- ✦ The editorial board and T.L.A. claim no responsibility for the contents or opinions express by the authors of individual articles or columns in this journal ✦
- ✦ Reprinting of any articles in this journal must be permitted by the editorial board ✦

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ (TLA Research Journal) เป็นวารสารวิชาการในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และสาขาวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ผ่านการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citations Index- TCI) ได้รับการพิจารณาคัดเลือกให้อยู่ในกลุ่มที่ 1 ของวารสารสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีค่า Thai Journal Impact Factors ปี 2556 เท่ากับ 0.138

การวิจัยในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มีแนวโน้มเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนางานห้องสมุดและการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น ดังเช่นในวารสารฉบับนี้มีงานวิจัยในเรื่องดังกล่าวอยู่ 3 เรื่อง ประกอบด้วย งานวิจัยของ ผศ.ดร.ปริศนา มัชฌิมา เรื่อง “รูปแบบการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ” งานวิจัยของ ผศ.สงวนศักดิ์ สีนเจิมศิริ เรื่อง “วิเคราะห์การใช้งานระบบจัดการเรียนการสอนซีเอ็มบีเอสำหรับคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่” และงานวิจัยของ วรณพร สัจจพรเทพ เรื่อง “คำศัพท์ที่เหมาะสมสำหรับเว็บไซต์สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่” อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยพฤติกรรมของผู้ใช้ห้องสมุด การสำรวจข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพห้องสมุด ก็ยังคงมีปรากฏให้เห็นอยู่ และหากท่านได้อ่านหนังสือเรื่อง “The future of scholarly communication” ตามที่ได้แนะนำไว้ในวารสารฉบับนี้ จะได้เห็นทิศทางการทำงานวิจัยที่เปลี่ยนแปลงไปตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งการพัฒนบทบาทและวิธีการของห้องสมุดในการสนับสนุนการวิจัย

กองบรรณาธิการวารสารวิจัย และคณะกรรมการบริหาร สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ต้องขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่กรุณาประเมินและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบทความวิจัยแต่ละเรื่องให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณนักวิจัย นักวิชาการแต่ละท่านที่ให้ความไว้วางใจวารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ เป็นเวทีเผยแพร่ผลงานวิจัย เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนทางวิชาการ และเผยแพร่องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาวิชาชีพ

สุรพล ฤทธิ์ร่วมทรัพย์

ประธานแผนกวิจัยและพัฒนา คนที่ 1

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

บรรณาธิการ

รูปแบบการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศ ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ปริศนา มัชฌิมา¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศ ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และ 2) พัฒนารูปแบบการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศ ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย แบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรของห้องสมุด จำนวน 37 คน ผู้ใช้ห้องสมุด จำนวน 384 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน ด้วยเทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน และแบบบันทึกประเด็นการสนทนา จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เข้าร่วมการจัดสนทนากลุ่ม จำนวน 9 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มัธยฐาน และพิสัยระหว่างควอไทล์

ผลการวิจัยพบว่า 1) เพชบุ๊กเป็นเครื่องมือที่นิยมใช้มากที่สุดในงานบริการสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 2) ผู้ใช้ส่วนใหญ่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของห้องสมุดเพื่อการบริการตอบคำถาม และช่วยการค้นคว้า และเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม และ 3) รูปแบบการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศ ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ประกอบด้วย การบริการ (Service) สารสนเทศ (Information) การจัดการ (Management) บุคลากร (Personnel) ผู้นำหรือผู้บริหาร (Leader) และเครื่องมือ (Equipment) สรุปเป็นโมเดลชื่อ “SIMPLE Model”

คำสำคัญ: เครือข่ายสังคมออนไลน์ การบริการสารสนเทศ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

---

¹ ป.ร.ด. (เทคโนโลยีสารสนเทศ) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

Model of Social Networking Using for Information Services of Public University Libraries

Prisana Mutchima¹

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study social networking usage behaviors of users and staff in libraries and 2) develop a model of using social networking for information services of public university libraries. The quantitative data were collected by questionnaires from 37 samples of personnel, 384 samples of users and 17 experts by EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) technique. The qualitative data were collected by conducting interviews of 17 experts and focus group discussion from 9 key informants. Percentage, mean, standard deviation, median and interquartile range were adopted for data analysis.

Research results were as follows: 1) Facebook was the most commonly adopted tool in public university libraries for information services. 2) Most users used social networking of libraries for reference service and knowledge finding. 3) A model of using social networking for information services of university libraries is SIMPLE Model that consists of service, information, management, personnel, leader and equipment.

Keywords: Social Networking, Information Services, University Library

---

¹ Ph.D. (Information Technology), Assistant Professor, Department of Library and Information Science, Faculty of Humanities and Social Sciences, Suan Dusit Rajabhat University

บทนำ

สารสนเทศและความรู้มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในการนำพาประเทศเข้าสู่เศรษฐกิจและสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สารสนเทศและความรู้จึงเป็นทุนและทรัพย์สินที่สำคัญขององค์กร (พรนภา แสงดี และคณะ, 2553, น.34) การทำให้คนได้เรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นมีความจำเป็นเพราะเป็นการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ การพัฒนาตนเองนี้ส่งผลสู่การพัฒนาการงานอาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น คนจะพัฒนาตนเองได้ต้องแสวงหาความรู้อยู่เสมอ จึงควรต้องมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งทุกส่วนและทุกฝ่ายของหน่วยงานสามารถเป็นได้ทั้งผู้ให้และผู้รับความรู้ ถ้าทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมสนับสนุนเกื้อกูลซึ่งกันและกันแล้ว หน่วยงานนั้นๆ ก็จะเป็น “สังคมแห่งการเรียนรู้” ได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553, น.31-32)

สถาบันอุดมศึกษาเป็นหน่วยหนึ่งในระบบสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยทำหน้าที่เป็นแหล่งรวมวิทยาการหลากหลายแขนง และเป็นศูนย์รวมของผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการในศาสตร์ต่างๆ มีภารกิจด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งมีบทบาทสำคัญในการตอบสนอง ชี้นำ เตือนภัยและแก้ปัญหาให้กับสังคม (เฉลิมเผ่า อลงะนันท์ และคณะ, 2547, น.13) ซึ่งภารกิจต่างๆ เหล่านี้เกี่ยวข้องกับการจัดการ การใช้สารสนเทศและความรู้โดยตรง ดังนั้นสารสนเทศจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสถาบันอุดมศึกษา และเป็นสิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาต้องให้ความสำคัญและมีการจัดการที่ดี โดยหน่วยงานหลักที่มีบทบาทเป็นแหล่งบริการสารสนเทศก็คือห้องสมุด แต่ที่ผ่านมา ห้องสมุด

สถาบันอุดมศึกษาอาจมุ่งเน้นที่การเป็นเจ้าของทรัพยากรสารสนเทศจำนวนมาก และเป็นฝ่ายรอให้ผู้ใช้เข้ามาใช้บริการ ณ อาคาร สถานที่ที่จัดเตรียมไว้ ซึ่งเป็นการบริการแบบเผชิญหน้า แต่ในโลกยุคใหม่ที่สารสนเทศในอินเทอร์เน็ตมีปริมาณมากขึ้น สืบค้นได้ง่ายขึ้น จากที่ใดก็ได้ โดยไม่ต้องเสียเวลาเดินทางมาที่ห้องสมุด ทำให้ผู้ใช้หันไปใช้บริการ “Google” มากกว่า ซึ่งสามารถค้นหาทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ทำให้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาต้องเตรียม พร้อมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป (วิศปิตย์ ชัยช่วย, 2553 น.56) โดยเฉพาะเรื่องการให้บริการสารสนเทศของห้องสมุดหรือสถาบันบริการสารสนเทศซึ่งมีอยู่หลายประเภท ได้แก่ บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า บริการสารสนเทศทันสมัย บริการรวบรวมบรรณานุกรม บริการชี้แนะแหล่งสารสนเทศ บริการสารสนเทศเชิงพาณิชย์ และบริการสืบค้นสารสนเทศจากฐานข้อมูล เป็นต้น โดยในปัจจุบันห้องสมุดหรือสถาบันบริการสารสนเทศหลายแห่งได้มีการนำเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking) มาใช้เพื่อพัฒนาการบริการให้เข้าถึงผู้ใช่มากขึ้น เนื่องจากทุกวันนี้คนใช้ชีวิตอยู่กับสังคมออนไลน์มากขึ้นทุกวัน ผ่านเว็บไซต์ที่ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น Facebook MySpace Hi5 Twitter Blog และ YouTube เป็นต้น

ปัจจุบันห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งได้มีการพัฒนาการติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้ โดยเฉพาะนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตรูปแบบใหม่ที่นิยมใช้กันมากในปัจจุบัน เพื่องานบริการสารสนเทศในหลากหลายรูปแบบ เช่น บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า บริการให้คำแนะนำในการสืบค้นข้อมูลหรือแนะแหล่งสารสนเทศ และบริการข้อมูลข่าวสารต่างๆ โดยสามารถให้บริการทั้งแบบเวลา

เดียวกัน หรือต่างเวลากันได้ (กันยารัตน์ เควียเช่น, 2553, น.62)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาสภาพการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศ ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เพื่อนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการนำเครือข่ายสังคมออนไลน์มาประยุกต์ใช้กับงานบริการสารสนเทศของห้องสมุด สถาบัน อุดมศึกษาให้มีคุณภาพ และสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ในการวางแผนและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ

- 1.1 บุคลากรที่ปฏิบัติงานฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศในห้องสมุดสถาบัน อุดมศึกษาของรัฐ ที่มีการนำเครือข่ายสังคมออนไลน์มาใช้งานบริการสารสนเทศ จำนวน 37 แห่งๆ ละ 1 คน รวม 37 คน

- 1.2 ผู้ใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีการนำเครือ

ข่ายสังคมออนไลน์มาใช้งานบริการสารสนเทศ มีจำนวนมากแต่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Roscoe (Roscoe, 1975, น.183) ที่ระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ ร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 1 ใน 10 ของความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน

- 1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ สาขาการจัดการความรู้ และสาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ ในสถาบัน อุดมศึกษาของรัฐ รวมจำนวน 17 คน เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ตามหลักของเทคนิควิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) เกี่ยวกับรูปแบบการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ

- 2.1 แบบสอบถามสภาพการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (สำหรับบุคลากรและผู้ใช้)

- 2.2 แบบสอบถามเพื่อพัฒนารูปแบบฯ ด้วยเทคนิคการวิจัยแบบ EDFR

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลสภาพการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ สำหรับงานบริการสารสนเทศ และงานทั่วไป โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับบุคลากรจำนวน 37 คน โดยได้รับคืนทั้งสิ้น 37 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และได้แจกแบบสอบถามให้กับผู้ใช้จำนวน 384 ฉบับ โดยได้รับคืนทั้งสิ้น 319 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 83.07 จากนั้นนำข้อมูลที่ไดจากแบบสอบถาม (เชิงปริมาณ) และความคิดเห็นจากการ

สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นการศึกษาระยะที่ 2 (เชิงคุณภาพ) มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างแบบสอบถาม สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลตามหลักของเทคนิควิจัยแบบ EDRF ซึ่งเป็นการศึกษาระยะที่ 3 (เชิงปริมาณ) โดยส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตอบจำนวน 2 รอบ เพื่อยืนยันความคิดเห็น และได้นำผลจากการศึกษาเชิงปริมาณมาจัดทำเป็นร่างรูปแบบเพื่อใช้ประกอบการจัดสนทนากลุ่ม ระดมความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นการศึกษาระยะที่ 4 (เชิงคุณภาพ) เพื่อนำข้อ เสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้ได้รูปแบบและแนวทางที่เหมาะสม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์จากค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าเฉลี่ย (Mean) มัธยฐาน (Median) และพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ

1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ให้สัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลตามหลักของเทคนิควิจัยแบบ EDRF ที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ สาขาการจัดการความรู้ และสาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ รวมจำนวน 17 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เข้าร่วมการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) คือ นักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสาขาที่เกี่ยวข้อง คือ สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ การจัดการความรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศ บุคลากรจากห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และ

ผู้ใช้บริการห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ รวมจำนวน 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ที่ใช้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ตามระเบียบวิธีการสัมภาษณ์ของเทคนิค EDRF และแบบบันทึกประเด็นการสนทนา เพื่อจัดเก็บสาระสำคัญของการจัดกลุ่มสนทนาตามเทคนิคเอไอซี (Appreciation Influence Control: A-I-C)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การสัมภาษณ์ เป็นการศึกษาระยะที่ 2 โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อการพัฒนาแบบฯ ด้วยเทคนิคการวิจัยแบบ EDRF ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ปลายเปิด เพื่อรวบรวมความคิดเห็นแบบกว้างๆ จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างแบบสอบถามสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลตามหลักของเทคนิควิจัยแบบ EDRF

3.2 การสนทนากลุ่ม เป็นการศึกษาระยะที่ 4 โดยผู้วิจัยได้นำร่างแบบฯ ที่ได้จากการศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพมานำเสนอในการสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อเสนอนแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้ได้รูปแบบและแนวทางที่เหมาะสม โดยได้จัดสนทนากลุ่มในช่วงเดือนธันวาคม 2556 ซึ่งมีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 9 คน จากที่ตั้งเป้าหมายไว้ 20 คน เนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมืองในช่วงดังกล่าว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการจัดกลุ่ม (Grouping) เนื้อหา ซึ่งเป็นข้อค้นพบจากการวิจัยตามประเด็นของแนวคำถามและนำมาเรียบเรียงเป็นข้อค้นพบจากวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศของห้องสมุดสถาบัน

อุดมศึกษาของรัฐ

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1) บุคลากร ส่วนใหญ่เป็นหญิงจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 67.57 อายุ 31-40 ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 48.65 ระดับการศึกษา อยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 56.76 มีประสบการณ์ทำงานในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 6-10 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 40.54 และมีประสบการณ์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ มากกว่า 5 ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 48.65

2) ผู้ใช้ ส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 69.28 อายุ 21-30 ปี จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 47.34 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 65.51 และมีประสบการณ์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ มากกว่า 5 ปี จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 52.66

1.2) สภาพการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศ ของห้องสมุดสถาบัน อุดมศึกษาของรัฐ

1) การใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศของห้องสมุดสถาบัน อุดมศึกษาของรัฐ ของบุคลากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านลักษณะการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานทั่วไป อยู่ในระดับมาก สำหรับด้านลักษณะการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการใช้เครื่องมือในเครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศ อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายละเอียดของแต่ละด้าน พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่มีการใช้ Facebook เพื่อเป็นเครื่องมือใน

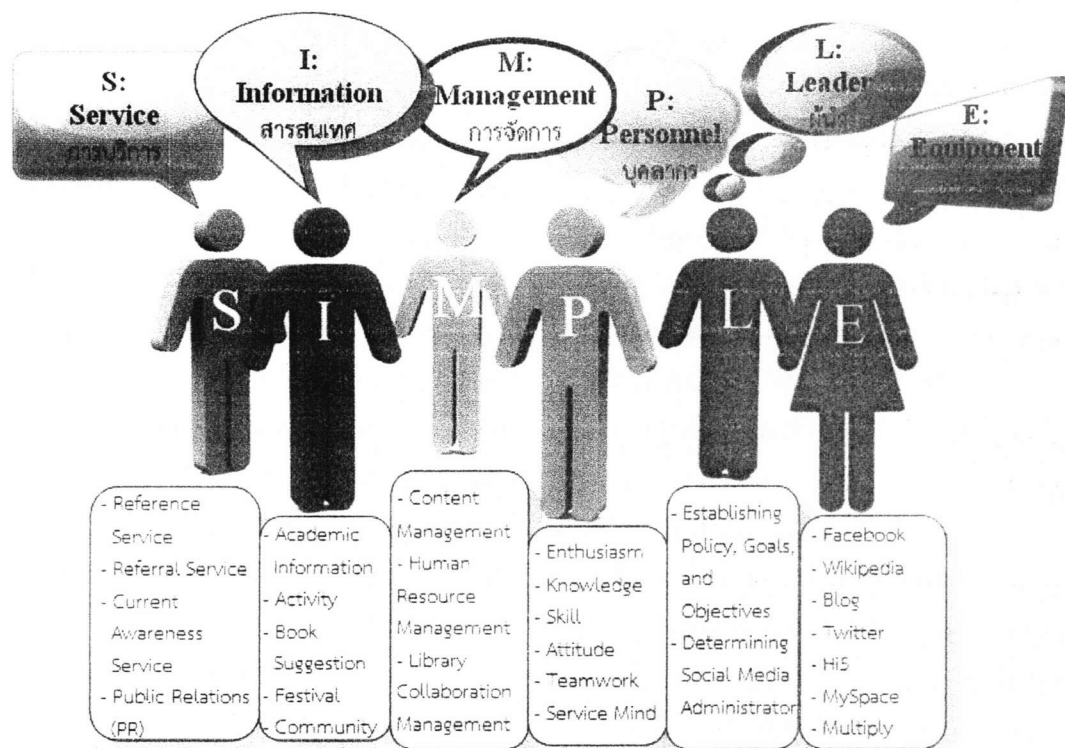
เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศ รองลงมา คือ YouTube Wikipedia Blog Twitter Hi5 MySpace และ Multiply ตามลำดับ มีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศต่อไปคือ ใช้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า รองลงมา คือ ใช้บริการชี้แนะแหล่งสารสนเทศ การบริการสารสนเทศทันสมัย ใช้บริการสืบค้นสารสนเทศจากฐานข้อมูล ใช้บริการจัดส่งสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างสถาบัน ใช้บริการสำเนาข่าวสารบัญชี และใช้บริการสารสนเทศเชิงพาณิชย์ ตามลำดับ และมีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานอื่นๆ ไปต่อไปนี้ คือ ใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร หรือกิจกรรมต่างๆ ของห้องสมุดเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือ ใช้เพื่อการสื่อสารองค์กร ทำคลังภาพ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลหรือสื่อต่างๆ เช่น ภาพเสียง และวิดีโอ เผยแพร่ข้อมูลทางวิชาการ และนัดหมายทำกิจกรรม ตามลำดับ

2) การใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศของห้องสมุดสถาบัน อุดมศึกษาของรัฐ ของผู้ใช้บริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านลักษณะการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานทั่วไป อยู่ในระดับมาก สำหรับด้านลักษณะการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการใช้เครื่องมือในเครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศ อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายละเอียดของแต่ละด้าน พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่มีการใช้ Facebook เพื่อเป็นเครื่องมือในเครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศ รองลงมา คือ YouTube Wikipedia Blog Hi5 Twitter Multiply และ MySpace ตามลำดับ มีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการ

สารสนเทศต่อไปนี้เป็น คือ ใช้บริการตอบคำถามและช่วย
การค้นคว้าเป็นส่วนใหญ่ รองลงมา คือ ใช้บริการ
สารสนเทศทันสมัย ใช้บริการชี้แนะแหล่งสารสนเทศ
ใช้บริการจัดส่งสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ระหว่าง
สถาบัน ใช้บริการสารสนเทศเชิงพาณิชย์ ใช้บริการ
สืบค้นสารสนเทศจากฐานข้อมูล และใช้บริการสำเนา
หน้าสารบัญ ตามลำดับ และมีการใช้เครือข่ายสังคม
ออนไลน์สำหรับงานทั่วไป ต่อไปนี้

คือ ใช้เพื่อหาความรู้เพิ่มเติมเป็นส่วนใหญ่ รองลงมา
คือ ใช้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลหรือสื่อต่างๆ เช่น
ภาพ เสียง และวิดีโอ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ
และติดตามข้อมูลข่าวสาร หรือกิจกรรมต่างๆ ของ
ห้องสมุด ตามลำดับ

2. รูปแบบการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์
สำหรับงานบริการสารสนเทศของห้องสมุด
สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ รูปแบบที่ได้สรุปเป็น
โมเดลชื่อ “SIMPLE Model” (รูปที่ 1) มีลักษณะ
ดังนี้

รูปที่ 1 SIMPLE Model

2.1 ด้านการบริการ (Service) ควรประกอบด้วยบริการหลักๆ ดังนี้

1) บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า (Reference Service) ซึ่งเป็นภาระหน้าที่หลักของสถาบันบริการสมัยใหม่ โดยการแนะนำวิธีการและเทคนิคการค้นหหนังสือและทรัพยากรสารสนเทศประเภทอื่นๆ เพื่อให้ผู้ใช้เข้าถึงสารสนเทศตามความต้องการได้ ซึ่งจะเน้นให้ผู้ใช้มีความรู้ความสามารถในการค้นหาสารสนเทศที่ต้องการได้ด้วยตนเอง

2) บริการชี้แนะแหล่งสารสนเทศ (Referral Service) โดยการแนะนำผู้ใช้ให้เข้าถึงแหล่งสารสนเทศที่เหมาะสม เพื่ออำนวยความสะดวกและสามารถชี้แนะแหล่งสารสนเทศให้แก่ผู้ใช้ได้อย่างรวดเร็ว

3) บริการสารสนเทศทันสมัย (Current Awareness Service) เพื่อให้ผู้ใช้ทราบถึงความรู้หรือสารสนเทศใหม่ๆ ตามความสนใจของผู้ใช้ทันทีที่สถาบันบริการได้รับทรัพยากรสารสนเทศหรือทราบว่ามีการผลิตและเผยแพร่ขึ้นใหม่

4) บริการข้อมูล ข่าวสาร เพื่อการประชาสัมพันธ์องค์กร (Public Relations: PR) ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นการปรับบทบาทการบริการ การประชาสัมพันธ์ให้ทันต่อเทคโนโลยีและตอบรับกับแนวคิดการบริการ และการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เป็นการช่วยเพิ่มช่องทางในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ใช้กับห้องสมุด ให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น

2.2 ด้านสารสนเทศ (Information) หรือเนื้อหา (Content) ที่นำเสนอในเครือข่ายสังคมออนไลน์ต้องทันสมัย น่าสนใจ มีประโยชน์และหลากหลาย มีการโพสต์เป็นประจำทุกวัน โดยเนื้อหา

นั้นควรมีรูปภาพ หรือวิดีโอประกอบด้วย เพื่อความน่าสนใจ และที่สำคัญต้องคำนึงถึงผลกระทบกับภาพลักษณ์ขององค์กรด้วย ซึ่งสารสนเทศที่นำเสนอในเครือข่ายฯ ได้แก่

1) สารสนเทศทางวิชาการ (Academic Information) ให้บรรณารักษ์หรือนักวิชาการตั้งกระทู้ในประเด็นทางวิชาการ และร่วมแสดงความคิดเห็นกันในเชิงวิชาการ และให้ใส่แหล่งอ้างอิงที่ชัดเจนด้วย หากเป็นการอ้างอิงจากทรัพยากรภายในห้องสมุดจะเป็นการนำเสนอทรัพยากรของห้องสมุดได้ด้วย โดยประเด็นที่นำเสนอควรเกี่ยวข้องกับหลักสูตรต่างๆ ที่มหาวิทยาลัยนั้นๆ เปิดสอน

2) กิจกรรม (Activity) เป็นส่วนสำคัญในการดึงดูดความสนใจของผู้ใช้ ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับห้องสมุดมากขึ้น และสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้บริการ เช่น กิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ ได้แก่ การแข่งขันสรุปเนื้อหาหนังสือแต่ละเล่มสะสมไว้ หรือประกวดวิดีโอให้เด็กพูดถึงหนังสือจากห้องสมุดที่ตนเองยืมไปอ่าน โดยให้สมาชิกมากกด Like เป็นต้น นอกจากนั้นอาจมีกิจกรรมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างห้องสมุดกับผู้ใช้บริการ ได้แก่ การจัดตอบคำถามชิงรางวัล หรือประกวดบทความต่างๆ เป็นต้น โดยทุกกิจกรรมควรมีการประเมินผลเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนากิจกรรมต่อไป

3) การแนะนำหนังสือ (Book Suggestion) ทั้งหนังสือใหม่ หนังสือเก่า บทความในนิตยสารหรือวารสารที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถติดตามอ่านได้

4) วาระเทศกาลสำคัญ (Festival) โดยหาประวัติความเป็นมานำเสนอในเครือข่ายฯ เพื่อให้ความรู้กับผู้ใช้

2.3 ด้านการจัดการ (Management) การนำเครือข่ายสังคมออนไลน์มาใช้ในการบริการสารสนเทศ

ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยการจัดการที่มีประสิทธิภาพในด้านต่างๆ ดังนี้

1) การจัดการเนื้อหา (Content Management) ในขั้นตอนการสร้างสรรคเนื้อหา (Creation) การตรวจสอบเนื้อหา (Approval) และการนำเนื้อหาไปเผยแพร่ (Publishing) รวมทั้งต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในการเข้าถึงข้อมูลด้วย โดยควรมีการกลั่นกรองเนื้อหา ก่อนเผยแพร่ทุกครั้ง เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ หรือทรัพย์สินทางปัญญา และควรมีการให้ความรู้เรื่องกฎหมายลิขสิทธิ์ หรือ พรบ. คอมพิวเตอร์

2) การจัดการเครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุด (Library Collaboration Management) เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาชีพร่วมกัน

2.4 ด้านบุคลากร (Personnel) บุคลากรในห้องสมุดที่มีการนำเครือข่ายสังคมออนไลน์ไปใช้เพื่อให้บริการสารสนเทศ ควรมีลักษณะดังนี้

1) มีความกระตือรือร้น (Enthusiasm) ที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ หรือเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

2) มีความรู้ (Knowledge) ทั้งทางด้านเทคโนโลยีและงานที่รับผิดชอบ โดยอาจจะเข้าร่วมอบรม สัมมนา หรือขอไปดูงานตามสถาบันต่างๆ เพื่อให้เกิดมุมมองที่กว้างขึ้น

3) มีทักษะ (Skill) ในการใช้เทคโนโลยี และการสื่อสารกับผู้ใช้ รวมทั้งการทำสื่อประชาสัมพันธ์ให้เกิดความน่าสนใจด้วย

4) มีทัศนคติ (Attitude) ที่ต้องเข้าใจเรื่องของการเปลี่ยนแปลง ต้องมีการปรับวิธีการทำงานให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ได้เสมอ

5) สามารถทำงานเป็นทีม (Teamwork)

เนื่องจากการต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการตอบคำถามต่างๆ เพื่อให้มีการได้ตอบกับผู้ใช้ อย่างสม่ำเสมอ และขอข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อนำมาใช้เผยแพร่ในเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

6) ใจรักบริการ (Service Mind) เป็นคุณสมบัติที่จำเป็นของพนักงานทางด้านการบริการ ซึ่งจะต้องเต็มไปด้วยความรับผิดชอบและความเสียสละทุ่มเทในการทำงานด้านการบริการ

2.5 ด้านผู้นำหรือผู้บริหาร (Leader) โดยควรสนับสนุนให้มีการนำเครือข่ายสังคมออนไลน์มาใช้ในห้องสมุด และมีการบริหารจัดการอย่างชัดเจน ดังนี้

1) กำหนดนโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ (Establishing Policy, Goals, and Objectives) ดังนี้

- กำหนดนโยบายของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศให้ชัดเจน เช่น เป็นสื่อกลางระหว่างผู้ให้บริการกับผู้ใช้บริการ สร้างการจัดการงานบริการสารสนเทศเชิงรุก และประชาสัมพันธ์กิจกรรมและความเคลื่อนไหวในการดำเนินงานของห้องสมุด

- กำหนดเป้าหมายของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศให้ชัดเจน เช่น เพิ่มช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้ ปรับบทบาทการบริการของห้องสมุดให้ทันต่อเทคโนโลยีและตอบรับกับแนวคิดการบริการสารสนเทศเชิงรุก และทุกหน่วยงานสามารถเข้าถึงเครือข่ายสังคมออนไลน์ของห้องสมุดได้ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถดำเนินงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งขึ้น

- กำหนดวัตถุประสงค์หลัก เช่น เพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสารและกิจกรรมต่างๆ บริการตอบคำถามและช่วยกันค้นคว้า และบริการชี้แนะแหล่ง

สารสนเทศ เป็นต้น ซึ่งเป็นงานหลักของงานบริการสารสนเทศ

2) กำหนดผู้รับผิดชอบดูแลจัดทำเครือข่ายฯ (Determining Social Media Administrator) เพื่อการบริการสารสนเทศให้ชัดเจน โดยการกำหนด Job Description ของแต่ละฝ่ายอย่างละเอียด หากพบว่าคุณสมบัติยังไม่ครบถ้วนควรมีการจัดฝึกอบรม หรือพัฒนาบุคลากรต่อไป

2.6 ด้านเครื่องมือ (Equipment) เครื่องมือหรือสื่อที่ใช้ควรมีความทันสมัย ได้รับความนิยม และสามารถสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้ ควรเลือกใช้เครื่องมือเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เหมาะสมและมีผู้นิยมใช้จำนวนมาก เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเครื่องมือที่นิยมใช้ในปัจจุบัน ได้แก่ Facebook Wikipedia Blog Twitter Hi5 MySpace และ Multiply เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศ ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

บุคลากรส่วนใหญ่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของห้องสมุดสำหรับงานทั่วไป เพื่อการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร หรือกิจกรรมต่างๆ ของห้องสมุด เนื่องจากเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อ สื่อสาร สามารถทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งเพื่อการศึกษา ธุรกิจ และความบันเทิง (อดิเทพ บุตราช, 2553) ส่วนผู้ใช้บริการในห้องสมุดส่วนใหญ่นิยมใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของห้องสมุดสำหรับงานทั่วไป เพื่อหาความรู้เพิ่มเติม เนื่องจากเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือที่รวบรวมข้อมูล ความรู้ในเรื่องต่างๆ ในลักษณะเนื้อหาอิสระ ทั้งวิชาการ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์

สินค้า หรือบริการ โดยมุ่งเน้นให้บุคคลที่มีความรู้ในเรื่องต่างๆ เหล่านั้นเป็นผู้เข้ามาเขียนหรือแนะนำไว้ ส่วนใหญ่มักเป็นนักวิชาการ นักวิชาชีพ หรือผู้เชี่ยวชาญ (อดิเทพ บุตราช, 2553) ดังนั้นเครือข่ายสังคมออนไลน์จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้ใช้สามารถเข้ามาค้นหาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องที่สนใจได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Xia (2009) ที่ศึกษาการใช้ Facebook Groups เพื่อการตลาดของการบริการห้องสมุดในสหรัฐอเมริกา พบว่า บรรณารักษ์สามารถจัดการ Facebook Groups ได้อย่างเป็นระบบ โดยมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร การบริการใหม่ๆ ของห้องสมุด แจ้งข่าวสารเกี่ยวกับหนังสือใหม่ให้แก่สมาชิก ทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างห้องสมุดกับผู้ใช้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนั้นยังช่วยสนับสนุนการเรียนการสอนและการวิจัยอีกด้วย

สำหรับการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ของห้องสมุดสำหรับงานบริการสารสนเทศนั้น ผู้ใช้และบุคลากรส่วนใหญ่จะใช้เพื่อการบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถาบันบริการสารสนเทศ คือ ให้บริการสารสนเทศตามความต้องการของผู้ใช้ เป็นการมุ่งให้ผู้ใช้สามารถค้นหาข้อเท็จจริง ความรู้หรือสารสนเทศ ทั้งจากภายในสถาบันบริการสารสนเทศ และแหล่งข้อมูล โดยวิธีช่วยค้นหาคำตอบ รวบรวมข้อมูล จัดทำบรรณานุกรม แนะนำวิธีค้นคว้า แนะนำหนังสือและทรัพยากรสารสนเทศประเภทอื่น และแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ดังนั้นสถาบันบริการสารสนเทศควรตระหนักถึงการให้การศึกษาแก่ผู้ใช้ โดยการพัฒนาผู้ใช้ให้รู้จักและเข้าใจทรัพยากรสารสนเทศ แหล่งสารสนเทศ คู่มือช่วยการค้นคว้าและกลยุทธ์การค้นหาสารสนเทศ เครือข่ายสารสนเทศ เพื่อให้ผู้ใช้มีความรู้ความสามารถในการ

ค้นหาสารสนเทศที่ต้องการได้ด้วยตนเอง (มาลี กาบมาลา, 2554) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของศตพล ยศกรกุล และกันยารัตน์ เควียเช่น (2556) ที่ศึกษาความต้องการบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าเสมือนของผู้ใช้บริการห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พบว่า ผู้ใช้บริการมีความต้องการเข้าถึงบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าเสมือนของห้องสมุดได้จากทางไกลหรือทางบ้าน ทุกที่ทุกเวลา เพื่อติดต่อกับบรรณารักษ์ได้ในรูปแบบทันทีทันใด ผ่านเว็บไซต์ของห้องสมุด โดยประยุกต์ใช้ระบบสนทนาผ่านหน้าเว็บไซต์ห้องสมุด ร่วมกับบริการเครือข่ายสังคม

สำหรับเครื่องมือในเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่องานบริการสารสนเทศที่ผู้ใช้และบุคลากรนิยมใช้มากที่สุด คือ Facebook สอดคล้องกับผลการศึกษาของปะราณี ปาละสุวรรณ, น้ำทิพย์ วิชาวิน และพว พันธุ์เมฆา (2556) ที่ศึกษาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่องานบริการสารสนเทศของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า บรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษานิยมใช้ Facebook เพื่องานบริการสารสนเทศ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของปณิชา นิตีพรมงคล (2555) ที่ศึกษาลักษณะประชากรศาสตร์ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครที่ใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ และศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร พบว่า คนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครนิยมเป็นสมาชิกเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ Facebook เนื่องจากปัจจุบัน Facebook เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์อันดับ 1 ของโลก โดยมีผู้ใช้งานคิดเป็น 51% ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลก ในช่วงไตรมาสที่ 1/2556 (Peerapat, 2013)

2. รูปแบบการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับงานบริการสารสนเทศ ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ด้านการบริการสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ประกอบด้วยบริการหลักๆ คือ บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า บริการชี้แนะแหล่งสารสนเทศ บริการสารสนเทศทันสมัย และบริการข้อมูล ข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์องค์กร ซึ่งเป็นการให้บริการสารสนเทศเชิงรุก ทำให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงสารสนเทศได้ตามความต้องการจากแหล่งสารสนเทศที่เหมาะสม และได้รับความรู้ใหม่จากการบริการสารสนเทศที่ทันสมัย สอดคล้องกับผลการศึกษาของหทัยชนก วัฒนา (2547) ที่ศึกษาลักษณะของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในทศวรรษหน้า พบว่า ห้องสมุดควรมีบริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้าตลอด 24 ชั่วโมง โดยไม่มีวันหยุด นำเสนอการบริการแบบ self-service มากขึ้น เน้นบริการในเชิงรุก จัดเตรียมคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่อพ่วงให้เพียงพอ การบริการยืมระหว่างห้องสมุดควรกระทำผ่านทางระบบเทคโนโลยีเครือข่ายได้ทั้งหมด ควรให้มีบริการเครือข่ายความเร็วสูงและเครือข่ายไร้สาย มีบริการสืบค้นสารสนเทศบนสื่อทุกรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน และมีบริการสืบค้นสารสนเทศทางอิเล็กทรอนิกส์ให้กับผู้ใช้ที่อยู่นอกห้องสมุด

ด้านสารสนเทศหรือเนื้อหาที่น่าสนใจบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ในการบริการสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ต้องทันสมัย น่าสนใจ มีประโยชน์และหลากหลาย มีการโพสต์เป็นประจำทุกวัน โดยเนื้อหานั้นควรมีรูปภาพ หรือวิดีโอประกอบ ด้วย เพื่อความน่าสนใจ และที่สำคัญต้องคำนึงถึงผลกระทบกับภาพลักษณ์ขององค์กรด้วย ซึ่ง

สารสนเทศที่น่าเสนอในเครือข่ายฯ ได้แก่ สารสนเทศทางวิชาการ กิจกรรมต่างๆ การแนะนำหนังสือ ทั้งหนังสือใหม่และหนังสือเก่า บทความในนิตยสารหรือวารสารที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งควรมีการนำเสนอสาระเทศกาศสำคัญ เพื่อให้ความรู้เพิ่มเติมกับผู้ใช้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของทัตธนันท์ พุ่มนุช (2555) ที่ศึกษาการพัฒนาแนวทางการใช้เครือข่ายสังคมในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม พบว่า แนวทางการใช้เครือข่ายสังคมในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษา คือ 1) ควรมีลักษณะการสื่อสารทั้งกลุ่มเดียวและต่างกลุ่มกัน 2) ควรจัดหาเครื่องมือในเครือข่ายสังคม เช่น ควรมีการสร้างกิจกรรม ควรมีบล็อกแสดงความคิดเห็น ควรมีการสร้างกลุ่มเครือข่าย และควรมีการสร้างโปรไฟล์ และ 3) ควรมีการเผยแพร่และให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เครือข่ายสังคม เช่น ควรจัดฝึกอบรม/ประชุม/สัมมนา ควรจัดทำคู่มือการใช้ ควรจัดศึกษาดูงาน ควรจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ และจุลสาร/แผ่นพับ

ด้านการจัดการ ควรมีการจัดการเนื้อหาจัดการทรัพยากรมนุษย์ และจัดการเครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการนำเสนอเครือข่ายสังคมออนไลน์มาใช้ในการบริการสารสนเทศ ของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในการเข้าถึงข้อมูล มีการกลั่นกรองเนื้อหาเพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ หรือทรัพย์สินทางปัญญา มีการกำหนดผู้ดูแลเครือข่ายฯ และกำหนดรายละเอียดของลักษณะงานให้ชัดเจน นอกจากนี้ควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุด เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาชีพร่วมกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของหทัยชนก วัฒนา (2547) ที่ศึกษาลักษณะของ

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในทศวรรษหน้า พบว่าห้องสมุดควรจัดหาสารสนเทศในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์ฐานข้อมูลออนไลน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างห้องสมุดในด้านการจัดหาทรัพยากรร่วมกัน เน้นความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูล MARC การจัดเตรียมข้อมูลเมตาเดตา (metadata) นอกจากนั้นควรมีการกำหนดกฎสำหรับการเข้าถึง การใช้ การเผยแพร่ หรือการทำซ้ำข้อมูล

ด้านบุคลากรในห้องสมุดที่มีการนำเครือข่ายสังคมออนไลน์ไปใช้เพื่อการบริการสารสนเทศ ควรมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ หรือเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีความรู้ทั้งทางด้านเทคโนโลยีและงานที่รับผิดชอบ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารกับผู้ใช้ รวมทั้งการทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ มีทัศนคติที่ต้องเข้าใจเรื่องของการเปลี่ยนแปลง ต้องมีการปรับวิธีการทำงานให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ได้เสมอ สามารถทำงานเป็นทีม และที่สำคัญต้องมีใจรักบริการ สอดคล้องกับผลการศึกษาของหทัยชนก วัฒนา (2547) ที่ศึกษาลักษณะของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในทศวรรษหน้า พบว่า บรรณารักษ์ควรมีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การตีความหมายของความต้องการของผู้ใช้ และการปฏิสัมพันธ์ ควรส่งเสริมให้มีการไปดูงานของห้องสมุดต่างๆ ทั้งในและนอกประเทศมากขึ้น รวมถึงการอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนเรศ หมื่นรอด (2550) ที่ศึกษาการสร้างรูปแบบการบริการสารสนเทศของศูนย์ภาษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ พบว่า ควรมีการพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีความกระตือรือร้นและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการให้บริการ รวมทั้งจัดสรรเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอกับงาน

ให้บริการ

ด้านผู้นำหรือผู้บริหารควรสนับสนุนให้มีการนำเครือข่ายสังคมออนไลน์มาใช้ในห้องสมุด โดยการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน เช่น นโยบายของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้แก่ เป็นสื่อกลางระหว่างผู้ให้บริการกับผู้ใช้บริการ สร้างการจัดการงานบริการสารสนเทศเชิงรุก และประชาสัมพันธ์กิจกรรมและความเคลื่อนไหวในการดำเนินงานของห้องสมุด สำหรับเป้าหมาย ได้แก่ เพิ่มช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้ ปรับบทบาทการบริการของห้องสมุดให้ทันต่อเทคโนโลยีและตอบรับกับแนวคิดการบริการสารสนเทศเชิงรุก และทุกหน่วยงานสามารถเข้าถึงเครือข่ายสังคมออนไลน์ของห้องสมุดได้ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถดำเนินงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งขึ้น และวัตถุประสงค์ ได้แก่ เพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสารและกิจกรรมต่างๆ บริการตอบคำถามและช่วยคั่นคว้า และบริการชี้แนะแหล่งสารสนเทศ เป็นต้น ซึ่งเป็นงานหลักของงานบริการสารสนเทศ นอกจากนี้ นั้นผู้บริหารควรกำหนดผู้รับผิดชอบดูแลจัดทำเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อให้บริการสารสนเทศให้ชัดเจน โดยการกำหนดรายละเอียดของลักษณะงานของแต่ละฝ่ายอย่างละเอียด เพื่อไม่ให้เกิดการเกี่ยงงานกัน และทำให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อทุกฝ่ายรู้หน้าที่ของตนเอง สอดคล้องกับผลการศึกษาของหทัยชนก วัฒนา (2547) ที่ศึกษาลักษณะของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในทศวรรษหน้า พบว่าพันธกิจของห้องสมุดต้องกำหนดให้สอดคล้องกับพันธกิจของสถาบัน และจะต้องสนับสนุน ส่งเสริมการเรียนรู้ การสอน และการวิจัย โดยกำหนดวิสัยทัศน์ว่า ห้องสมุดต้องทำหน้าที่เป็นหน่วยงานให้บริการสารสนเทศ ด้วยการเตรียมสารสนเทศและ

แหล่งสารสนเทศที่อยู่ทั้งภายในและภายนอกห้องสมุด ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน และการวิจัย ส่งผลให้ห้องสมุดสามารถให้บริการสารสนเทศได้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้

ด้านเครื่องมือหรือสื่อที่ใช้ควรมีความทันสมัยได้รับความนิยม และสามารถสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้ ควรเลือกใช้เครื่องมือเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เหมาะสม และมีผู้นิยมใช้งานจำนวนมาก เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเครื่องมือที่นิยมใช้ในปัจจุบัน ได้แก่ Facebook Wikipedia Blog Hi5 Twitter MySpace และ Multiply เป็นต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Wavle (2007) ที่ศึกษาการใช้ Facebook ในห้องสมุดวิทยาลัยขนาดเล็กในนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า Facebook เป็นเครื่องมือ ทรัพยากร เทคโนโลยี และกลยุทธ์ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งสามารถใช้ในการวางแผนการตลาดเพื่อการโฆษณา ประชาสัมพันธ์การบริการของห้องสมุดได้ โดยไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆ เพียงแต่ลงทุนในส่วนของคนที่จะมาจัดการกับระบบเท่านั้น ซึ่งเครือข่ายสังคมออนไลน์นี้ยังสามารถช่วยในการติดต่อสื่อสารระหว่างศูนย์การศึกษาที่อยู่ต่างที่กันได้ด้วย

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

บรรณานุกรม

- กันยารัตน์ เครือเช่น. (2553). การประยุกต์ใช้วิกิกับงานบริการสารสนเทศบนเว็บ. *วารสารสารสนเทศศาสตร์*, 28(1), 61-72.
- เฉลิมเผ่า อจละนันท์ และคณะ. (2547). รายงานการวิจัย เรื่องความพร้อมและความคาดหวังของประชาชนต่อการปฏิรูปอุดมศึกษาไทย = *People's Readiness and Expectation for Thai Higher Education Reform*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทัศนันท์ พุ่มนุช. (2555, มกราคม-เมษายน). การศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคม (Social Network) เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม. *Veridian E-Journal*, 5(1), 523-540. สืบค้นจาก [www.ejournal.su.ac.th /upload/351.pdf](http://www.ejournal.su.ac.th/upload/351.pdf)
- นเรศ หมื่นรอด (2550) รูปแบบการบริการสารสนเทศของศูนย์ภาษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ปณิชา นิตพรมงคล. (2555). พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร. สืบค้นจาก <http://www.spu.ac.th /commarts/files/2012/07/บทความ-ปณิชา.pdf>
- ประลักษ์ ปาละสุวรรณ, น้ำทิพย์ วิชาวิน และ พวา พันธุ์เมฆา. (2556, กันยายน). การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่องานบริการสารสนเทศของบรรณารักษ์ห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. นำเสนอในการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 3. ณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี.
- พรนภา แสงดี และคณะ. (2553). วัฒนธรรมสารสนเทศของสถาบันอุดมศึกษาไทย. *วารสารสารสนเทศศาสตร์*, 28(1), 33-49.
- มาลี กาบมาลา. (2554). *ประเภทบริการสารสนเทศ*. สืบค้นจาก http://home.kku.ac.th/malee_ka/412231/index.htm.
- วิศปัติย์ ชัยช่วย. (2553). การสร้างแบรนด์ห้องสมุดมหาวิทยาลัย. *วารสารสารสนเทศศาสตร์*, 28(1), 51-60.
- ศตพล ยศกรกุล และกันยารัตน์ เครือเช่น. (2556). การพัฒนาบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าเสมือนสำหรับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาโดยใช้แนวคิดห้องสมุด 2.0. *วารสารสารสนเทศศาสตร์*. 32(1), 1-12.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *แนวทางการพัฒนานโยบายการเรียนรู้บนระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ตามอัธยาศัยเพื่อการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ: กลุ่มนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำนักงานนโยบายด้านเรียนรู้ตลอดชีวิตและโอกาสทางการศึกษา.
- หทัยชนก วัฒนา. (2547). *ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของไทยในทศวรรษหน้า*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อติเทพ บุตรราช. (2553). *เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network)*. สืบค้นจาก <http://km.ru.ac.th/computer/?p=199>.

Peerapat, C. (2013). *Social Media*. Retrieved from <http://www.techshabu.com/2013/05/14/social-networks-growing-fastest-worldwide>.

Roscoe, J.T. (1975). *Fundamental research statistics for the behavioral science*.

Wavle, E. (2007). From midnight breakfast to facebook.com: Social networking and the small college library. In Hugh A. Thompson (Ed.), *ACRL Thirteenth national conference*. (pp.317-324). Baltimore, MD: ACRL.

Xia, Z.D. (2009). Marketing library services through facebook groups. *Emerald*, 30(6/7), 468-478.

วิเคราะห์การใช้งานระบบจัดการเรียนการสอนซีซีเอ็มเบสำหรับ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สงวนศักดิ์ สินเจิมศิริ¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การใช้งานระบบจัดการเรียนการสอนซีซีเอ็มเบสำหรับเป็นเครื่องมือจัดการเรียนรู้แบบ *อุทยานความรู้ออนไลน์* โดยการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ซอฟต์แวร์ระบบจัดการเรียนการสอนออนไลน์ซีซีเอ็มเบ ผลการวิจัยพบว่าซีซีเอ็มเบเป็นระบบที่มีองค์ประกอบของระบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่ครบถ้วน เชื่อถือได้ การทำงานแบบเฟรมเวิร์ค ลักษณะการใช้งานง่าย การจัดการภายในรวมถึงการติดต่อกับผู้ใช้เป็นแบบเว็บแอปพลิเคชัน 2.0 ส่วนโครงสร้างการทำงานโปรแกรมไม่ขึ้นกับแพลตฟอร์มทั้งของเครื่องแม่ข่าย และเซิร์ฟเวอร์ ในส่วนของภาษาโปรแกรมถูกเขียนขึ้นด้วยภาษา PHP เวอร์ชัน 5 การจัดแบ่งงานใช้สถาปัตยกรรมแบบโมดูลมีระบบติดต่อสื่อสารระหว่างแอปพลิเคชันอื่นๆ ที่สามารถเรียกใช้ซีซีเอ็มเบหรือซีซีเอ็มเบเรียกใช้แอปพลิเคชันอื่น การอนุญาตใช้งานภายใต้ข้อตกลงแบบ GNU/GPL สามารถพัฒนาโปรแกรมเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับการทำงานขององค์กรได้

ผลการวิเคราะห์การใช้งานระบบจัดการเรียนการสอนซีซีเอ็มเบสำหรับคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่พบว่าสามารถติดตั้ง ปรับแต่ง และใช้งานระบบได้เป็นอย่างดี สามารถพัฒนาการแสดงผลภาษาไทยและภาษาอื่นๆ ได้ การเข้าถึงสามารถกระทำได้ทั้งแบบอินทราเน็ต และอินเทอร์เน็ต มีการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ตามมาตรฐานของ SCORM 5 ส่วนหลักได้แก่ ส่วนจัดการหลักสูตร ส่วนสร้างบทเรียน ส่วนทดสอบและประเมินผล ส่วนส่งเสริมการเรียนรู้ และส่วนจัดการข้อมูลทำงานครบถ้วนและมีประสิทธิภาพในเกณฑ์ดี นอกจากนี้ยังสามารถนำทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบสื่อประสมเข้าจัดเก็บในระบบสามารถค้นคืนและแสดงผลในลักษณะห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์แบบฉบับเต็ม การจัดเก็บลักษณะนี้เสมือนคลังสารสนเทศดิจิทัล คุณสมบัตินี้เองเมื่อประยุกต์ใช้ในงานของห้องสมุดจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาองค์กรมุ่งไปสู่ยุคสังคมฐานความรู้ในรูปแบบอุทยานการเรียนรู้ออนไลน์ได้ไม่ยากนัก เนื่องจากระบบสามารถสะสมทรัพยากรได้หลากหลายทั้งยังไม่จำกัดในเรื่องของภาษาสื่อสาร องค์กรการศึกษาสามารถประยุกต์ใช้เพื่อก้าวสู่มหาวิทยาลัยอิเล็กทรอนิกส์เพื่อขยายฐานการผลิตนักศึกษาสู่ระดับนานาชาติ

คำสำคัญ : ซีซีเอ็มเบ, ระบบการจัดการคอร์สเรียน, ระบบการจัดการเรียนรู้, อุทยานความรู้ออนไลน์

---

¹ วท.ม. (เทคโนโลยีการจัดการระบบสารสนเทศ) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หัวหน้าภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Analysis of Using Learning Management System “Chisimba” for Faculty of Humanities, Chiang Mai University

Sa-nguansak Sinjermsiri¹

Abstract

This study aims to analyze the usage of Chisimba, a learning management in Online Knowledge Park by analyzing and dash Adoption system software, Chisimba learning management system. The result of the study found that Chisimba consisted of a complete and reliable set of factors for online learning management system. Its structure was an instant application developing framework. The system was easy to learn and administer. Communication with users was based on Web 2.0. The program's operation did not depend on the platform of server and browser. Chisimba's Program language was constructed with PHP v.5. with the paradigm of model-view-controller (MVC). The arrangement was employed via modular architecture. Also, the system had API that could be accessed by other applications. The software was authorized by GNU GPL. Its code was disclosed so the software could be adjusted to an organization's requirements and added with other features for more suitability.

The result of the analysis on Learning Management System Chisimba of Faculty of Humanities, Chiang Mai University showed that the system could be installed, adjusted and used well. It could show the result in Thai and could be accessed via Intranet and Internet. Five basic aspects of online learning management system, including course management, lesson plan, testing and evaluation, promoting learning, and information management, could fully operate. Moreover, Chisimba could store multimedia of resources in its database that could be searched for in e-library. The pattern of storing and distributing information was similar to a database of file and multimedia that supports a library in developing an organization on the way to knowledge-based society in form international e-university.

Keyword: Chisimba, Course Management System, Learning Management System,
Online Knowledge Park

---

¹M.Sc. (Technology Information Management System) Assistant Professor, Head of Library Science and Information Science Department, Faculty of Humanities, Chiang Mai University.

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544, น.106-109) กำหนดแนวทางในการปฏิรูป การศึกษาระดับอุดมศึกษา ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ด้านการเรียน การสอนประเด็นต่างๆ หนึ่งในนั้นคือรูปแบบการจัด หลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นให้มีความหลากหลายของการจัดการเรียนการสอนตามความต้องการ ของผู้เรียนโดยไม่จำกัดวัน เวลา สถานที่ เพื่อ เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตโดย นอกจากจัดการเรียนภายในสถาบันอุดมศึกษาแล้วยัง ต้องพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนให้มีความยืดหยุ่น หลากหลายอาทิ การจัดการเรียนร่วมกับสถาน ประกอบการในโปรแกรมพิเศษประเภทต่างๆ จัดการ เรียนรู้แบบออนไลน์ เป็นต้น

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีรายวิชาที่มีความหลากหลายด้านเนื้อหา การ จัดการเรียนการสอนที่ใช้อยู่ปัจจุบันยังไม่สามารถ รองรับการจัดการหลักสูตรการเรียนตามแนวทางใน ความหลากหลายนี้ให้เป็นหนึ่งเดียวตามแนวทางของ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ การใช้สื่อการสอน ยังอยู่ในวงจำกัด นั่นคือบางกรณีผู้สอนไม่มีทักษะการ ผลิตสื่อ บางกรณีมีสื่อแต่ไม่อาจนำมาแสดงเนื่อง จำกัดด้วยเครื่องมือจัดแสดงรวมถึงปัญหาด้านอื่น ๆ เช่น นักศึกษาไม่อาจทวนความรู้ที่ได้บรรยายผ่านไปแล้วได้ ส่วนเวลาในการบรรยายในชั้นเรียนเวลายัง จำกัดไม่มีเวลาให้ซักถาม ถกปัญหา ไขข้อข้องใจ เพียงพอ และมักมีอุปสรรคบางอย่างเกิดขึ้นใน ห้องเรียนอย่างไม่ตั้งใจเสมอ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วน เป็นอุปสรรคของการเรียนรู้ทั้งสิ้น ทางออกที่ดีของ สถาบันการศึกษาคือการใช้สื่อประสมออนไลน์เพื่อ เข้าช่วยในการเรียนรู้จึงมีแนวคิดที่จะค้นหา ซอฟต์แวร์ที่มีความหลากหลายในตัวเองเพื่อรองรับ

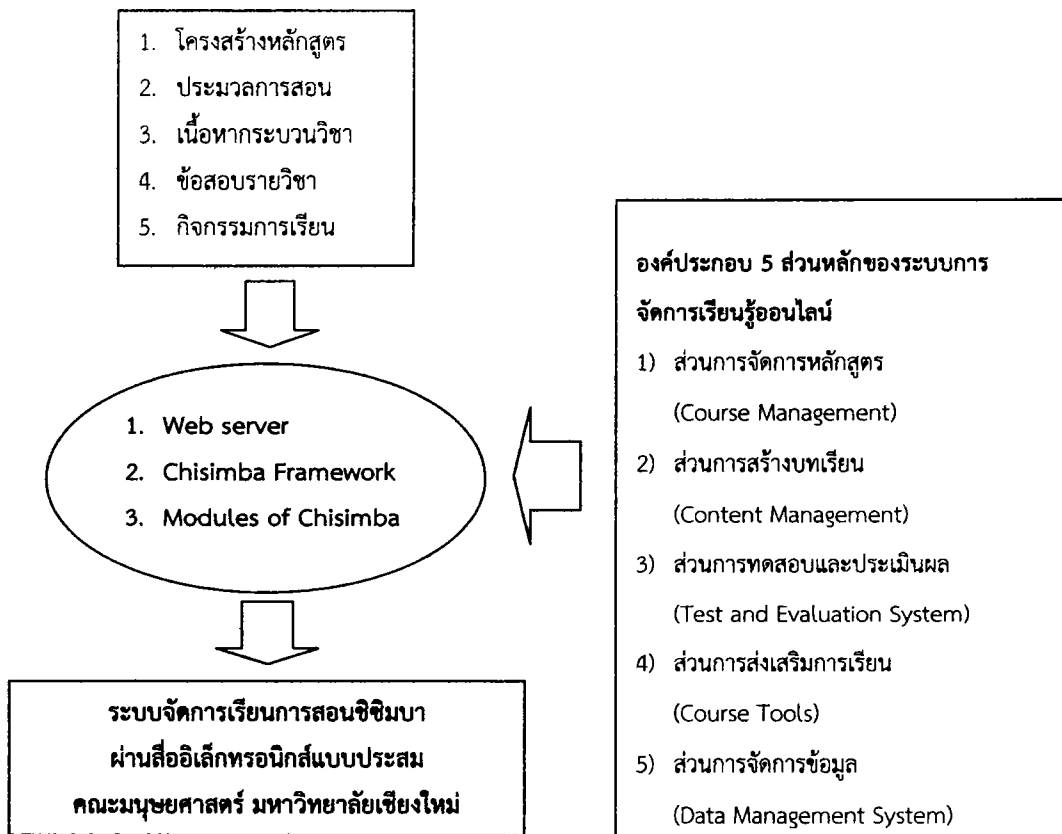
ความต้องการดังกล่าวจึงประสงค์ทำการศึกษา วิเคราะห์ โปรแกรมซิมบาที่เป็นโปรแกรมรหัสเปิดที่ สามารถนำมาประยุกต์หรือพัฒนารูปแบบการสอน แบบศูนย์การเรียนรู้จุดมุ่งหมายคือการจัดการคอร์ส เรียนและสะสมทรัพยากรประเภทต่างๆ เพื่อสร้าง เป็นอุทยานการเรียนรู้ทางไกลออนไลน์ได้

ขอบเขตของงานวิจัยคือมุ่งศึกษาวิเคราะห์ ซอฟต์แวร์ระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ออนไลน์ ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์แบบประสมของซิมบา โดย ค้นหาวิธีการติดตั้ง การปรับระบบให้เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อมของคณะฯ ค้นหาวิธีการใช้งานระบบ ระดับแอดมิน ซึ่งเป็นการใช้งานระบบในมุมมอง ผู้ให้บริการ รวมถึงการใช้งานระบบในมุมมอง ผู้รับบริการ ได้แก่ คณาจารย์และนักศึกษา พร้อมทั้ง สร้างคู่มือการใช้งานฉบับภาษาไทยให้กับผู้ใช้งานใน ทุกระดับ การวิเคราะห์และพัฒนาโปรแกรมได้ ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน รวมทั้งประเมินผลสำรวจ ความต้องการการใช้งานระบบนำเสนอข้อสรุปผลการ ใช้งานระบบ สรุปผลการพัฒนาระบบ ตลอดจน ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการ พัฒนาต่อตามลำดับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนและความต้องการระบบจัดการเรียนการสอนออนไลน์ซิมบาผ่านสื่อการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์
2. เพื่อพัฒนาระบบจัดการเรียนการสอนออนไลน์ซิมบาผ่านสื่อการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์
3. เพื่อประเมินระบบจัดการเรียนการสอนออนไลน์ซิมบาผ่านสื่อการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research designs and methods)

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยมีรูปแบบที่กำหนดไว้ดังนี้

1. ศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาและประยุกต์ใช้ระบบ
2. วิเคราะห์ระบบงานเดิม สํารวจและศึกษาความต้องการของผู้ใช้ในอนาคตของนักศึกษา
3. วิเคราะห์และศึกษาระบบใหม่
4. ประยุกต์โปรแกรมระบบจัดการเรียนการสอนออนไลน์ซีชิมบาคณะมนุษยศาสตร์ พัฒนา

สารสนเทศ-ความรู้รายวิชา

5. ประเมินผลระบบจัดการเรียนการสอนออนไลน์ซีชิมบาคณะมนุษยศาสตร์ สรุปผลการวิจัยอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาและประยุกต์ใช้ระบบ

ผลการศึกษาพบว่า ระบบซีชิมบาเป็นผลิตภัณฑ์ของการทำงานร่วมกันของ 13 มหาวิทยาลัยในแอฟริกา ชื่อโครงการ African Virtual Open Initiatives and Resources (AVOIR) จุดประสงค์หลักของโครงการเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการ

เป็นมหาวิทยาลัยทางวิศวกรรมซอฟต์แวร์ของแอฟริกัน โดยพัฒนาผลิตภัณฑ์แบบใช้ร่วมกันในลักษณะซอฟต์แวร์เสรี (Open Source Software – OSS) อนุญาตให้ใช้งานภายใต้ลิขสิทธิ์แบบ GNU/GPL (GNU General Public License) โดยแบ่งปันให้สถาบันที่สนใจนำไปประยุกต์ใช้ สนับสนุนการสร้างศักยภาพด้านวิศวกรรมซอฟต์แวร์ระหว่างมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ของแอฟริกาโดยนำศักยภาพความสามารถในการพัฒนาซอฟต์แวร์ของบุคลากรที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัยมารวมกัน โดยมีมหาวิทยาลัยเวสเทิร์นเคปเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานโดยมีส่วนร่วมจากภายนอกอีกด้วย

ความเป็นมาของคำว่า "Chisimba" เป็นคำที่ออกเสียงตามภาษาท้องถิ่นว่า "ชีเซวา" ในภาษามาลาวี มีความหมายถึงรูปแบบการสร้างที่อยู่อาศัยแบบแอฟริกาดั้งเดิม ชิซิมบาได้ถูกนำมาใช้อย่างเป็นรูปธรรมประมาณปี ค.ศ.2009 โดยถูกพัฒนาขึ้นก่อนมาแล้วตั้งแต่ปี 2004 ควบคู่กับแอปพลิเคชัน KINKY ใช้ภาษา PHP เวอร์ชัน 5 ในการเขียนโปรแกรม โดยมีเฟรมเวิร์คหลักของโปรแกรมคือ KEWL ทั้ง ชิซิมบา และ KINKY ผู้ริเริ่มจัดสร้างและควบคุมโครงการคือ Derek Keats แห่งมหาวิทยาลัย เวสเทิร์นเคป ประเทศแอฟริกาใต้ สถาปัตยกรรมของชิซิมบาในช่วงแรกคิดค้นโดย Sean Legassick ต่อมา Paul Scott ได้เข้ามารับช่วงต่อและได้ปรับ แต่งเพิ่มเติมขีดความสามารถกระทั่งปัจจุบัน (African Virtual Open Initiatives and Resources. 2009)

การทำงานของระบบถูกสร้างขึ้นในลักษณะเทมเพลต (Template) มีระบบเชื่อมต่อระหว่างแอปพลิเคชัน (Application Program Interface : API) เพื่อสนับสนุนการเรียกใช้แอปพลิเคชันอื่นทั้งภายในและนอกเครือข่ายการเชื่อมโยงแบบนี้ทำให้แอปพลิเคชันอื่นที่ต้องการเชื่อมต่อเข้าหาชิซิมบา

หรือต้องการรวมชิซิมบาเข้ากับระบบอื่นในลักษณะการให้บริการออนไลน์จะกระทำได้ง่ายมีความคล่องตัวสูง การจัดทำลักษณะนี้ส่งผลให้การทำหน้าที่สนับสนุนระบบการเรียนการสอนที่มีอยู่ในสถานศึกษาเป็นรูปแบบ Web 2.0 และพร้อมที่จะเปิดตัวก้าวเข้าสู่โลกของ Web 3.0 ส่วนของการสนับสนุนแอปพลิเคชันด้านเครือข่ายทางสังคมมีโมดูล (Module) สนับสนุนโซเชียลเน็ตเวิร์คที่นิยมอย่างมาก เช่น Flickr, Twitter, YouTube, Disqus, Scribd, Google Docs, Google Video, Google Maps, Slideshare และอื่นๆ ที่จะเข้าร่วมสนับสนุนในระบบของชิซิมบาในอนาคต

ผลวิเคราะห์ระบบงานเดิม

ส่วนของระบบงานเดิมในการจัดการเรียนการสอนของคณะมนุษยศาสตร์พบว่ายังไม่มีการจัดทำระบบศูนย์การเรียนรู้ทางไกลออนไลน์ลักษณะสื่อประสม วิธีการสอนเดิมถูกจัดในรูปแบบต่อไปนี้ คือ ผู้สอนจัดเตรียมประมวลการสอน (Syllabus) และแผนการสอน (Teaching plan) ให้นักศึกษาในรูปแบบสิ่งพิมพ์ผู้สอนจัดเตรียมสื่อการสอนด้วยตนเองโดยส่วนใหญ่มีสื่อประสมเพื่อใช้สอน ผู้สอนนำสื่อการสอนเข้าบรรยายด้วยตนเองภายในห้องที่มีเครื่องมือนำเสนอ นักศึกษารับฟังการบรรยายตามเวลา และตามสถานที่ที่กำหนดไว้เท่านั้น เมื่อเวลาเรียนไม่ครบตามแผนการสอน อาจารย์จัดให้มีการสอนเสริมตามวัน-เวลาอาจารย์สะดวก ส่วนของผู้เรียน ปัญหาและข้อจำกัดของระบบงานเดิมพบปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้ปัญหาเรื่องเวลาเรียนที่จำกัดเฉพาะในห้องเรียน ปัญหา นักศึกษามีเวลาเรียนไม่ครบตามข้อกำหนดมาตรฐาน ผู้สอนต้องการสื่อสารกับนักศึกษาก่อนเวลาเรียนแต่ไม่สามารถกระทำได้อาจกระทบทั้งมีชั่วโมงเรียน นักศึกษาพบ

ข้อสงสัยไม่สามารถติดต่อผู้สอนต้องรอกระทั่งมีชั่วโมงเรียนเช่นกัน การสอนภายในชั่วโมงเน้นเชิงพรรณนา การสอนเสริมบทเรียนโดยใช้สื่อประสมยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษา ปัญหาโดยรวมของระบบเดิมคือการถูกจำกัดไว้ด้วยเรื่องของเวลา สถานที่ และเครื่องมือช่วยสอน ข้อจำกัดต่างๆ เหล่านี้ส่งผลต่อนักศึกษาในความไม่ต่อเนื่องของการศึกษาทำให้การสร้างความรู้ ความคิดที่ควรเกิดขึ้นมีอุปสรรค

ผลสำรวจและศึกษาความต้องการของผู้ใช้

จากปัญหาและข้อจำกัดของระบบการจัดการเรียนการสอนของระบบงานเดิม ส่งผลให้เกิดการสำรวจศึกษาวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้ทุกกลุ่มผลปรากฏดังนี้

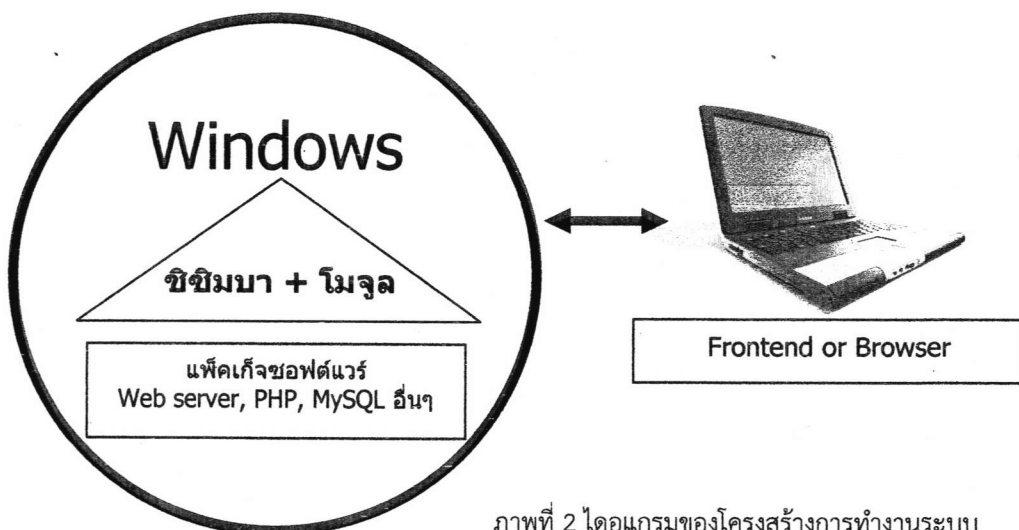
มุมมองผู้สอน ต้องการเครื่องมือในการจัดทำประมวลการสอนและแผนการสอนที่ใช้งานง่ายมีประสิทธิภาพเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ต้องการเครื่องมือใช้ผลิตสื่อการสอนและพื้นที่จัดเก็บเพื่อเรียกใช้งานแบบออนไลน์อย่างคล่องตัว ต้องการ

สื่อสารกับนักศึกษาเพื่อโต้ตอบปัญหาข้อสงสัยนอกเวลาเรียน ต้องการเวลามากพอที่จะใช้สื่อประสมที่เตรียมไว้เพื่อการสอน

มุมมองนักศึกษา ต้องการให้มีประมวลและแผนการสอนบนระบบออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา ต้องการให้มีเนื้อหา ความรู้ บทความ เอกสารอ่านประกอบรายวิชาเพื่ออ่านประกอบเมื่อต้องการบนระบบออนไลน์ ต้องการให้มีพื้นที่สำหรับสื่อสารระหว่างตนกับผู้สอนแบบออนไลน์ตลอดเวลา ต้องการเรียนจากสื่อประสมที่มีความตื่นเต้นเร้าใจเหมือนเล่นเกม

ผลการวิเคราะห์และศึกษาระบบใหม่

การทำงานระบบต้องพึงพียงองค์ประกอบร่วมหลายส่วน ได้แก่ แพ็คเกจซอฟต์แวร์เพื่อใช้เป็นส่วนประกอบร่วมของการทำงานให้เกิดเป็นระบบจัดการเรียนการสอน ในแพ็คเกจซอฟต์แวร์นี้ต้องมีโปรแกรมเครื่องมือพื้นฐาน ซึ่งได้แก่ Web server, PHP, MySQL และซอฟต์แวร์สื่อสารประเภท Front end เช่น Open fire หรือ เบราวเซอร์

ภาพที่ 2 ไดอแกรมของโครงสร้างการทำงานระบบ

การวิจัยนี้ได้เลือกทดสอบแพ็คเกจ เพื่อหาประสิทธิภาพและความครบถ้วนในการสนับสนุนการทำงานของ Appserv และ XAMPP สนับสนุนการทำงานปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบประสิทธิภาพแพ็คเกจซอฟต์แวร์สำหรับสนับสนุนระบบงาน

ซอฟต์แวร์	เรียกผ่านชื่อ เครื่องแม่ข่าย	มีฟังก์ชัน PEAR ครบ	มีซอฟต์แวร์ ประกอบรวมครบ	ขนาดของไฟล์
Appserv version 2.3.0	X	X	✓	24.6 MB
Appserv version 2.5.9	X	X	✓	15.0 MB
Appserv version 2.6.0	X	X	✓	21.2 MB
XAMPP version 1.7.1	✓	X	✓	35.7 MB
XAMPP version 1.7.4	X	X	✓	64.7 MB
XAMPP version 1.7.7	X	X	✓	82.8 MB

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่าซอฟต์แวร์สำเร็จรูปของ XAMPP version 1.7.1 เหมาะสมสำหรับการใช้เป็นองค์ประกอบพื้นฐานเมื่อติดตั้งแพ็คเกจซอฟต์แวร์สำเร็จแล้วให้เรียกใช้โปรแกรมเบราว์เซอร์โดยป้อน URL โดยใช้ชื่อเครื่องเป็นการเฉพาะ เช่น infoserv (<http://infoserv>) ไม่ใช่ <http://localhost> เนื่องจากต้องการใช้งานรูปแบบอินทราเน็ตภายในคณะมนุษยศาสตร์จึงต้องเข้าถึงระบบด้วยชื่อเครื่องแม่ข่าย Web Server ของ XAMPP จะจำชื่อนี้ไว้ตลอดเพื่อใช้สำหรับให้เครื่องลูกข่ายเรียกใช้งาน ส่วนเบราว์เซอร์ที่จำเป็นต้องใช้ร่วมในการติดตั้งและใช้งานได้ทดสอบใช้ IE, Chrome, Firefox และ Safari พบว่า Firefox เป็นเบราว์เซอร์ที่ทำงานได้ถูกต้องและรวดเร็วที่สุดรองลงมาคือ Chrome และ Safari ส่วน IE มีศักยภาพและเสถียรภาพพอกันเพียงแต่การทำงานยังช้ากว่า 3 ตัวแรก

ซิมบาถูกผลิตออกมา 2 แพลตฟอร์มคือ Windows และ Debian LINUX ทั้งสองแพลตฟอร์ม

แบ่งส่วนโปรแกรมเป็นลักษณะโปรแกรมหลักเรียกว่า “เฟรมเวิร์ค” ลักษณะการทำงานจะกระจายเป็นโปรแกรมน้อยเรียกว่า “โมจูล” ในแต่ละโมจูลจัดแบ่งการทำงานเป็นฟังก์ชันงานโดยสามารถติดตั้งหรือถอนโมจูลออกจากเฟรมเวิร์คได้ ในเฟรมเวิร์คจะติดตั้งโมจูลพื้นฐานมาให้ เฟรมเวิร์คของซิมบาผลิตออกมาเป็นเวอร์ชันต่างๆ ตามลำดับดังนี้ 2.0.0, 2.0.3, 3.0.1, 3.1.1, 3.1.2 และ Nightly การติดตั้งระบบได้ทดสอบและใช้งานทุกเวอร์ชัน สรุปได้ว่าเวอร์ชันที่มีเสถียรภาพแนะนำให้ใช้ติดตั้งคือเวอร์ชัน 3.0.1 หรือ Nightly

ซิมบาใช้ระบบควบคุมการเข้าถึงข้อมูลแบบเชิงบทบาทหน้าที่ (Access Control List) ทำให้สิทธิการเข้าถึงข้อมูลของผู้ใช้ในระดับต่างๆ สามารถจัดทำได้ทั้งแบบละเอียดและแบบคร่าวๆ การปรับแก้ไขข้อมูลต่างๆ เป็นรูปแบบกราฟิก (Graphical User Interface) โดยผ่านสัญลักษณ์หรือภาพ ส่วนต่อประสานกราฟิกกับผู้ใช้ยังมีส่วนประกอบต่างๆ ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้โดยใช้

ตัวจัดการโมจูลพื้นฐานเป็นเครื่องมือช่วยเหลือ ในกรณีจำเป็นผู้ดูแลระบบสามารถใช้ระบบนี้เพื่อกำหนดการอนุญาตเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ให้กับผู้ใช้ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

ประยุกต์โปรแกรมระบบจัดการเรียนการสอนออนไลน์ซีซีเอ็มบาตามมนุษยศาสตร์

สำหรับการติดตั้งโปรแกรมซีซีเอ็มบาให้เรียกไฟล์ index.php เป็นอันดับแรกอยู่ในโฟลเดอร์ /chisimba_framework/installer/index.php โปรแกรมนี้จะสร้างฐานข้อมูลและเชื่อมต่อบริการทำงานของซีซีเอ็มบารวมถึงการติดตั้งส่วนประกอบพื้นฐานอื่นในขณะที่ติดตั้งหากระบบตรวจสอบไม่พบสิ่งจำเป็นบางอย่างจะแจ้งส่วนที่ขาดออกมาเช่นขาดฟังก์ชันของ PEAR ส่วนประกอบพื้นฐานนี้จำเป็นสำหรับโมจูลทำงานต่างๆ ภายหน้าในการเรียกใช้เมื่อระบบแสดงข้อความเตือนในขณะที่ติดตั้งผู้ติดตั้งควรกลับออกจากการติดตั้งนั้นก่อนเพื่อไปเพิ่มเติมส่วนความต้องการของระบบให้ครบถ้วนก่อนแล้วจึงกลับมาติดตั้งซีซีเอ็มบาใหม่ การติดตั้งจะมีข้อความชี้แนะรวมถึงเมื่อพบปัญหาจะมีข้อแนะนำการแก้ไขอย่างชัดเจนโดยตลอด

ในขณะที่ติดตั้งระบบโมจูลทั้งหมดของซีซีเอ็มบาจะเชื่อมต่อกับการทำงานภายในไฟล์ตั้งค่า (Configuration) ให้โดยอัตโนมัติ คำสั่งในไฟล์นี้จะกำหนดการตั้งค่าทั่วไป และอนุญาตการเข้าถึง (permissions) ให้ผู้บริหารระบบนั้นก็คือผู้ที่กำลังติดตั้งในขณะที่นั้นนั่นเอง เมนูการใช้งานอื่นถูกกำหนดให้โดยอัตโนมัติ การตั้งค่าเชื่อมต่อกับการทำงานมีเครื่องมือการปรับแต่งแบบพลวัต (dynamic configuration editor) อีกทั้งมีการกำหนดสิทธิการเข้าถึงข้อมูลแบบเมนู (menu entries permissions) หรือแม้แต่การป้อนข้อมูล

พื้นฐานต่างๆ ของเว็บไซต์เมื่อติดตั้งแล้วเสร็จการใช้งานมีมุมมองที่ต่างกันดังนี้

1. หน้าที่การใช้งานระดับผู้สอน หน้าที่หลักของผู้สอนมีเมนูในการจัดการด้านต่างๆ ได้แก่ บริหารจัดการคอร์สเรียน จัดการทรัพยากร จัดการผู้เรียน หากพบข้อบกพร่องของระบบให้แจ้งผู้บริหารระบบพร้อมทั้งร่วมหาทางแก้ไข

2. หน้าที่การใช้งานระดับผู้เรียน หน้าที่หลักของผู้เรียนได้แก่ เรียนรู้วิธีการใช้เครื่องมือการเรียน เรียนรู้การสื่อสารระหว่างผู้เรียน-ผู้สอน ใช้การสื่อสารเพื่อพัฒนาความรู้เชิงวิเคราะห์เพื่อสร้างความจำและความคิด ใช้คอร์สเรียนเพื่อศึกษาความรู้ในหลักสูตร ใช้ทรัพยากรมัลติมีเดียเพื่อศึกษาความรู้ในรายวิชา ใช้แบบทดสอบเพื่อประเมินตนเองหรือใช้สอบกลางภาค ปลายภาค

การปรับแต่งใช้งานภาษาไทยบนระบบซีซีเอ็มบาเพื่อให้การสื่อสารทำงานถูกต้องสมบูรณ์ จำต้องทำการปรับแต่งเพิ่มเติมแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ

1. การแสดงผลหน้าจอใช้เพื่อสื่อสารระหว่างระบบคอมพิวเตอร์กับผู้ใช้ สิ่งที่ต้องปรับ คือ เมนูแสดงรายการ หน้าจอสื่อสารโมจูลต่างๆ หน้าจอคอร์สเรียน รวมถึงหน้าโฮมเพจ และเว็บเพจการปรับแต่งภาษาไทยในมุมมองนี้จำเป็น ต้องใช้โมจูลการแปลภาษาโดยกระบวนการติดตั้งระบบจะมีคำแนะนำการติดตั้งนี้ให้โดยตลอด

2. ภาษาไทยสำหรับอ่าน-เขียนข้อมูลกับตัวจัดการฐานข้อมูล จำเป็นต้องใช้ชุดรหัสภาษาไทย (Thai Character set) เพื่อกำหนดที่โปรแกรมมีการนำชุดรหัสนี้ไปใช้ในการสื่อสารภายในระบบเอง สำหรับการจัดการฐานข้อมูลเพื่อให้การจัดเก็บและการค้นคืนสารสนเทศแสดงผลภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง วิธีการปรับคือการฝังรหัสภาษาไทยลงบน

ส่วนหัวของโปรแกรมภาษาคอมพิวเตอร์ในไฟล์คอนฟิกและไฟล์ที่ใช้ในการเขียน-อ่าน-แสดงผลทุกโปรแกรม

ผลการปรับระบบซิมบาเข้ากับสภาพแวดล้อม ปรากฏว่าสามารถปรับสภาวะแวดล้อมของการทำงานระบบเข้ากับลักษณะการทำงานขององค์กรได้เป็นอย่างดี ในช่วงแรกของการปรับสภาพที่มีข้อติดขัดในเรื่องฟังก์ชันของภาษา PHP และฟังก์ชันต่างๆของ PEAR ท้ายที่สุดเมื่อปรับระบบแล้วก็จะสามารถปฏิบัติงานได้ในสภาพแวดล้อมที่กำหนดโดยการติดตั้งส่วนเสริมให้ครบตามความต้องการของระบบ การพัฒนาภาษาไทยสามารถแสดงผลสื่อสารระหว่างผู้ใช้กับระบบงานได้ในระดับดีเช่นกัน การนำเข้าข้อมูลรายวิชาสามารถนำเข้าประมวลการสอน เนื้อหาความรู้ รวมถึงไฟล์ประกอบการเรียนได้ในส่วนนี้ยังพบอีกว่าหากต้องการให้มุมมองของผู้ใช้ทรัพยากรต่างๆเหล่านี้ใช้งานได้อย่างสมบูรณ์แบบจำต้องติดตั้ง Plug in ให้กับระบบเพิ่มเติมเพื่อการทำงานรูปแบบแม่ข่าย-ลูกข่ายสมบูรณ์แบบมากขึ้น

จากการประยุกต์และพัฒนาระบบที่ผ่านมาพบว่า โมจูลเสริมของซิมบาสำหรับงานด้านห้องสมุดเพื่อใช้ในการสนับสนุนการศึกษานั้นมีโมจูล Library ใช้ในการลิงค์เข้าหาห้องสมุดเพื่อเข้าถึงทรัพยากรที่เหมาะสมสำหรับเนื้อหา วิชาต่างๆ โมจูล Library forms ใช้เป็นห้องสมุดหลักสำหรับนักศึกษาเพื่อการยืม-คืนออนไลน์ (OPAC) โมจูล Library search ใช้เป็นเครื่องมือในการค้นหาเอกสารฉบับเต็มของฐานข้อมูลดิจิทัลหรือในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-books) โมจูล Library Advance search เป็นโมจูลสำหรับค้นหาหนังสือในห้องสมุดเช่นกันต่างกันที่เป็นเครื่องมือการค้นหาในลักษณะที่กว้างขึ้น นั่นคือสามารถใช้ข้อกำหนดทางบูลีนเพื่อ

การค้นหาทรัพยากรให้ตรงความต้องการผู้ใช้และได้รับผลจำนวนมากเท่าที่ต้องการ โมจูล Library exams ใช้ในการจัดเก็บตัวอย่างข้อสอบเก่าที่ได้จัดสอบมาแล้วสำหรับใช้เสริมให้นักศึกษามีทักษะในการตอบคำถามของข้อสอบในรูปแบบต่างๆ

การทำงานด้านการสื่อสารพบว่าระบบของซิมบาสามารถส่งผ่านข้อมูล-สารสนเทศได้เป็นอย่างดีทั้งแบบอินเทอร์เน็ต และอินเทอร์เน็ตส่วนการสื่อสารภายในใช้ได้ดีเช่นกัน การใช้งานบนเครื่องแม่ข่ายและเรียกใช้งานผ่านอุปกรณ์สื่อสารบนเครื่องลูกข่ายในการใช้เครื่องลูกข่ายนี้จำต้องติดตั้ง Plug in ตามความต้องการ การของระบบให้ครบถ้วน ในส่วนการทำงานของบางโมจูลพบที่มีการติดขัดเนื่องมาจากฟังก์ชันบางส่วนที่ผู้ให้บริการโฮสติ้งไม่เปิดใช้งานภาพโดยรวมแล้วระบบระบบถือว่าสามารถทำงานได้ระดับดี

พัฒนาสารสนเทศ-ความรู้รายวิชา

งานวิจัยนี้ได้กำหนดการนำเข้าข้อมูลเพื่อเป็นวิชานำร่องของกระบวนวิชาอื่นๆ ไว้สองกระบวนวิชาคือ Is009213 (เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับงานสารสนเทศ) และ Is 009327 (การจัดการระบบสารสนเทศในแหล่งสารสนเทศ) ทั้งสองกระบวนวิชา มีวิธีการสำหรับการจัดการคอร์สเรียนดังนี้

การสร้างกระบวนวิชา ใช้โมจูล Course Admin เป็นเครื่องมือช่วยสร้างกระบวนวิชาเรียนออนไลน์ การสร้างที่เมนูให้ใช้คำสั่ง create course จากนั้นเข้ากระบวนกรป้อนข้อมูลรายละเอียดรายวิชาป้อนคำอธิบายลักษณะกระบวนวิชา รวมถึงวัตถุประสงค์รายวิชาและเนื้อหากระบวนวิชา (Outcomes)ในที่นี้ หมายถึง หัวข้อของเนื้อหาวิชาการป้อนเริ่มจากกำหนดจำนวนหัวข้อ (Content) ที่ต้องการสร้างลักษณะนี้ทำให้ง่ายต่อการป้อนข้อมูล

และแก้ไขภายหลังเมื่อกำหนดจำนวนหัวข้อแล้วจะปรากฏหัวข้อ ให้ป้อนข้อมูลเนื้อหา เมื่อป้อนเสร็จจะเข้าสู่กระบวนการเลือกโมจูลสนับสนุนการเรียนการสอน โมจูลเหล่านี้จัดเตรียมไว้เพื่อใช้ในการสนับสนุนงานด้านต่างๆ เช่น โมจูล Calendar เป็นโมจูลช่วยในกำหนดตารางการเรียน เป็นต้น กระบวนวิชาที่สร้างจะผนวกเข้าไปอยู่ในกลุ่มรายการของ My course เมื่อผู้สอนเพิ่มผู้เรียนเข้าไปในคอร์สจากนั้นเมื่อผู้เรียนเข้าสู่ระบบจะปรากฏคอร์สนี้ที่หน้าจอผู้เรียนในทันที

การสร้างบทเรียน ใช้โมจูล Course Content บทเรียนต่างๆ ด้านเนื้อหากระบวนวิชาที่ผู้สอนต้องการส่งต่อให้ผู้เรียน จำต้องเพิ่มเติมรายละเอียดลงในหัวข้อนี้ กล่าวอีกนัยคือการสร้างบทเรียนเป็นส่วนขยายของการสร้างกระบวนวิชา ผู้สอนสามารถสร้างบทเรียน (Chapter) เพิ่มในหัวข้อของ course content ได้โดยการเลือกคำสั่ง Add a New Chapter จะปรากฏช่องว่างให้เติมรายละเอียดของแต่ละบทเรียน สามารถเพิ่มคุณลักษณะพิเศษต่างๆ ให้กับตัวอักษรได้หลายลักษณะ เช่น ตัวหนา สีของตัวอักษร ทั้งยังแทรกสื่อการสอนอื่นที่อยู่ในรูปแบบของสื่อประสมไว้ในบทเรียนได้เมื่อป้อนเสร็จสามารถเพิ่มบทเรียนใหม่หรือกลับมาแก้ไขปรับปรุงบทเรียนได้ในภายหลัง

การสร้างแบบทดสอบ ใช้โมจูล MCQ Tests การสร้างแบบทดสอบเป็นมุมมองของผู้สอนใช้เพื่อทดสอบความรู้ของผู้เรียน การสร้างแบบทดสอบเชื่อมโยงกับการสร้างกระบวนวิชาคือจะปรากฏเมนูของ MCQ Test นี้ ในคอร์ส เรียน เมื่อต้องการสร้างให้เลือกเมนูจะปรากฏหน้าจอของการสร้างรูปแบบการสร้างสามารถสร้างแบบทดสอบได้ทั้งแบบอัตโนมัติและปรนัยทั้งยังสามารถสร้างได้ในหลายระดับคือระดับการทดสอบย่อยภายในบทเรียน หรือข้อสอบ

กลางภาค-ปลายภาคเมื่อสร้างเสร็จ ผู้เรียนสามารถทำข้อสอบผ่านระบบออนไลน์ได้ และผู้สอนก็สามารถตรวจและเก็บคะแนนได้โดยระบบจะช่วยตรวจสอบความถูกต้องแล้วรายงานผลให้ทั้งผู้ทำข้อสอบและผู้สอน

ผลประโยชน์ระบบจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ซีซีบีฯ คณะมนุษยศาสตร์

จากการสำรวจความต้องการของผู้ใช้ได้นำผลความต้องการดังกล่าวมาปรับปรุงและพัฒนาเพิ่มเติม กระทั่งสำเร็จจึงได้นำระบบให้ผู้ใช้ทดสอบใช้เป็นระยะเวลา 1 เดือน จากนั้นจึงประเมินการใช้งานเมื่อได้รับผลประเมินแล้วได้นำผลประเมินมาปรับปรุงปรับแต่ง เพิ่มเติมในระบบเพื่อให้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ เมื่อแล้วเสร็จได้นำระบบทดสอบใช้งานอีกครั้งเป็นช่วงระยะเวลา 3 เดือน จึงสำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้อีกครั้ง ในครั้งนี้นอกจากให้ผู้ใช้ได้แสดงความคิดเห็นต่อระบบที่ได้ปรับปรุงแล้วผู้วิจัยยังเปิดโอกาสให้เสนอแนวคิดในหลากหลายมุมมอง รวมถึงแนวคิดเชิงประยุกต์เพื่อการใช้งานจริงในคณะมนุษยศาสตร์โดยการประเมินนี้ได้แบ่งกลุ่มผู้ใช้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้สอนและกลุ่มผู้เรียน จากการวิเคราะห์ผลการประเมินในครั้งที่ 2 โดยประเมินการทำงานเนื้อหาสาระของบทเรียนออนไลน์ซีซีบีฯ ทั้ง 5 ส่วน คือ 1. ส่วนการจัด การหลักสูตร 2. ส่วนการสร้างบทเรียน 3. ส่วนการทดสอบและประเมินผล 4. ส่วนการส่งเสริมการเรียน และ 5. ส่วนการจัดการข้อมูลใช้การตอบแบบสอบถามในส่วนของการใช้งาน และสัมภาษณ์ในส่วน of ความเห็นที่มีต่อการตอบสนองของระบบและความต้องการเพิ่มเติมอื่น สรุปได้ดังนี้

ผลการประเมินด้านการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ซีซีบีฯ โดยรวมนักศึกษาเห็นว่ามีความ

เหมาะสมระดับ “มาก” โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 3.05 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ย 0.43

2. ผลการประเมินด้านการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ซิซิมบา โดยรวมคณาจารย์เห็นว่ามีความเหมาะสมระดับ “มาก” โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 3.33 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ย 0.45

3. ผลการประเมินด้านจัดการเนื้อหาสาระของบทเรียนออนไลน์ซิซิมบาทั้ง 5 ส่วนโดยรวมนักศึกษาเห็นว่ามีความเหมาะสมระดับ “มาก” โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 3.20 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ย 0.40

4. ผลการประเมินด้านจัดการเนื้อหาสาระของบทเรียนออนไลน์ซิซิมบาทั้ง 5 ส่วนโดยรวมคณาจารย์เห็นว่ามีความเหมาะสมระดับ “มาก” โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 3.13 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ย 0.42

5. ผลการประเมินความคิดเห็นนักศึกษาต่อการใช้งานโมจูลเสริมในส่วนต่างๆ ของระบบงานจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ซิซิมบา โดยรวมนักศึกษาเห็นว่ามีความเหมาะสมระดับ “มาก” โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 3.10 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ย 0.49

6. ผลการประเมินความคิดเห็นของคณาจารย์ต่อการใช้งานโมจูลเสริมในส่วนต่างๆ ของระบบงานจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ซิซิมบา โดยรวมเห็นว่ามีความเหมาะสมระดับ “มาก” โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 3.22 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ย 0.39

ผลการประเมินในภาพรวมจากแบบสอบถาม 6 ฉบับ พบว่าผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.17 จึงสรุปได้ว่าระบบซิซิมบามีความเหมาะสมในระดับมาก

ที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ซิซิมบาเป็นซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่งในลักษณะออนไลน์ได้เป็นอย่างดี การดาวน์โหลดซอฟต์แวร์แยกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกเป็นเฟรมเวิร์คทำหน้าที่เป็นโปรแกรมหลักใช้ควบคุมและจัดการข้อมูลทั้งยังจัดเก็บส่วนสำคัญต่างๆ เช่น ส่วนการติดตั้ง การจัดการเมนู การจัดการโมจูล รวมถึงการปรับแต่งหน้าจอเพื่อติดต่อสื่อสาร ส่วนที่สองเป็นส่วนของโมจูลเสริมที่จัดแยกออกมาเพื่อสะดวกต่อการจัดการโดยโมจูลเสริมนี้สามารถเพิ่ม-ลดเข้าในระบบขององค์กรได้อย่างไม่มีข้อจำกัด ก่อนการติดตั้งควรวิเคราะห์หาความต้องการการใช้งานก่อน จากนั้นจึงเลือกใช้โมจูลที่เหมาะสมกับสภาพงานเป็นประโยชน์ต่อองค์กร การทำงานในลักษณะนี้ส่งผลให้ระบบโดยรวมไม่สิ้นเปลืองทรัพยากร ทั้งยังเกิดความปลอดภัยในการทำงานสูง ส่วนสุดท้ายเป็นซอฟต์แวร์สื่อสารใช้ประกอบรวมเพื่อการทำงานแบบออนไลน์ เช่น openfire ใช้เป็นโปรแกรมเสริมฟรอนท์เอนด์ (Frontend) ในการเข้าถึงระบบในระยะไกลแบบ realtime-client จัดสร้างด้วยภาษา Java ระบบซิซิมบาถูกจัดสร้างขึ้น 2 แพลตฟอร์มได้แก่ Windows และตระกูล LINUX เช่น LINUX red5, LINUX Symbian เป็นต้น ด้านการติดตั้งภาษาสำหรับสื่อสาร ซิซิมบามีตัวจัดการเพิ่มภาษาเข้าระบบด้วยโมจูลภาษา โดยรวมแล้วซิซิมบาเป็นซอฟต์แวร์ที่มีตัวของประกอบของการจัดการด้านการเรียนการสอนที่ครบถ้วน เป็นซอฟต์แวร์ด้านการจัดการคอร์สที่นอกจากส่วนหลักของระบบแล้วซิซิมบายังมีโมจูลเสริมสำหรับปฏิบัติงานด้านต่างๆ

เพิ่มเติมอีกมากรวมถึงโมจูลด้านการจัดการห้องสมุด ซึ่งส่วนนี้จัดเป็นระบบเสริมเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนโดยตรง จากการทดสอบการใช้งานระบบพบว่าระบบขีมิบบมีโมจูลตอบสนององค์ประกอบหลักของระบบจัดการเรียนรู้ครบตามมาตรฐานของ Shareable Content Object Reference Model (SCORM) ที่ประกอบด้วย 5 ส่วนหลักสำหรับงานด้านการเรียนการสอน คือ

1. ส่วนการจัดการหลักสูตร (Course Management) ระบบขีมิบบใช้ชื่อว่า Course Admin มีการจัดกลุ่มผู้ใช้ออกเป็นงานแบ่งเป็น 4 ระดับคือ ผู้เรียน ผู้สอน ผู้บริหารระบบ และผู้เยี่ยมชมทั่วไป การเข้าถึงระบบผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สามารถรองรับจำนวนผู้ใช้ได้ไม่จำกัด

2. ส่วนการสร้างบทเรียน (Content Management) ขีมิบบใช้ชื่อว่า Course Content เป็นเครื่องมือช่วยสร้างหัวข้อบทเรียนโดยสามารถแทรกข้อความ รูปภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหว และวีดิทัศน์ในรูปแบบต่าง ๆ เข้าไว้ในส่วนนี้ได้โดยใช้ส่วนวีดิทัศน์เป็นโมจูลเสริม

3. ส่วนการทดสอบและประเมินผล (Test and Evaluation System) ขีมิบบมีโมจูลสำหรับการประเมินผลผู้เรียนชื่อว่า MCQ Tests เป็นระบบจัดการข้อสอบ รูปแบบต่างๆ โดยมีการตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบหลังได้รับคำตอบแล้วให้โดยอัตโนมัติ เมื่อทำข้อสอบถูกมีการชื่นชม หากทำข้อสอบผิดจะมีเฉลยให้ ทั้งยังมีการเก็บรายงานสถิติคะแนนของผู้เรียนแต่ละคนเพื่อใช้ในครั้งต่อไปด้วย

4. ส่วนการส่งเสริมการเรียน (Course Tools) ระบบขีมิบบได้พัฒนาในรูปแบบโมจูลเสริมการส่งเสริมการเรียนต่างๆ เพื่อการสื่อสารระหว่างผู้เรียน-ผู้สอน และ ผู้เรียน-ผู้เรียน โดยระบบได้จัดเตรียมโมจูลส่วนนี้ไว้หลายโมจูล เช่น

Announcements เป็นโมจูลสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ทำหน้าที่เป็นหอกระจายข่าวสาร

Discussion Forums เป็นระบบกระดานข่าวที่ช่วยให้ผู้ใช้สามารถโพสต์ข้อความสำหรับให้ผู้อื่นๆ เพื่อสื่อสารโต้ตอบกันโดยผู้ใช้คนอื่นๆ สามารถอ่านและโต้ตอบกลับได้

Wiki เป็นเครื่องมือสื่อสารความรู้ระหว่างสมาชิกด้วยกันที่อนุญาตให้ เพิ่ม ลบ หรือแก้ไขข้อความต่างๆ ได้เพื่อการตกแต่งข้อมูลเนื้อหาที่มีจำนวนมากร่วมกัน

Blog เป็นโมจูลที่ใช้สร้างเว็บบล็อกส่วนตัว แสดงบทความในลักษณะการเรียงลำดับแบบต่อเนื่อง ผู้เยี่ยมชมสามารถแสดงข้อคิดเห็นหรือเพิ่มข่าวสารในหัวข้อหรือกระทู้เฉพาะแต่ละกระทู้ได้

Calendar เป็นโมจูลประเภทสื่อสาร ใช้ระบุกิจกรรมต่างๆ ลงในตารางเวลาเพื่อแจ้งข่าวกิจกรรมเหล่านี้สู่ผู้เกี่ยวข้อง ใช้ทั้งกิจกรรมการเรียนและอื่นๆ การใช้งานสามารถแทรกข้อความและไฟล์เข้าไว้ในช่วงเวลาที่กำหนด เป็นต้น

5. ส่วนการจัดการข้อมูล (Data Management System) มี File Manager เป็นส่วนการทำงานของระบบ ใช้จัดการไฟล์และโฟลเดอร์ รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการถ่ายโอนไฟล์ที่จำเป็นสำหรับผู้สอน ผู้เรียน โดยไฟล์ต่างๆ นั้น คือเนื้อหาบทเรียนที่จะนำสู่ผู้เรียน ในส่วนของผู้เรียนจะสามารถส่งไฟล์การบ้านกลับหาผู้สอนได้ในขณะเดียวกัน การจัดการในส่วนนี้สามารถนำไฟล์เข้าระบบ (Upload) ลบไฟล์ (Delete) และสำเนาไฟล์ (Copy) ได้ด้วย

การวิจัยครั้งนี้ได้ค้นพบแนวทางการติดตั้งการปรับแต่งหน้าจอ ปรับแต่งโมจูล รวมถึงการใช้งานแต่ละโมจูล การใช้งานในภาพรวมของซอฟต์แวร์ อีกทั้งยังจัดทำคู่มือฉบับภาษาไทยสำหรับผู้ดูแล

บริหารจัดการระบบ ผู้สอน และผู้เรียน คู่มือทั้งหลาย จะเป็นแนวทางให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ องค์การด้านการศึกษา และห้องสมุดอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี ผลสรุปการประเมินเห็นว่าการติดตั้งอยู่ในระดับ ปานกลาง ส่วนการใช้งานถือได้ว่าสะดวก ง่ายต่อการ เรียนรู้เป็นอย่างดีอยู่ในระดับดี ส่วนฟังก์ชันการ ทำงานของซิมบาพบว่าความหลากหลายในการใช้ งาน เนื่องจากมีโมจูลใช้งานเพื่อฟังก์ชันงานในส่วน ต่างๆ ทั้งสิ้น 439 โมจูล (ในช่วงวิจัย) และจะมี เพิ่มขึ้นในภายหลัง พื้นฐานที่ควรจัดเตรียม คือ พื้นฐานด้านเครือข่ายการสื่อสารต้องมีศักยภาพ เช่น ความเร็วในการสื่อสาร ปริมาณขนส่งต่อวินาทีควรมี ค่าสูง รวมถึงค่าบริการในสายสัญญาณต้องมีค่าต่ำ เป็นต้น ซิมบามีรูปแบบการทำงานในลักษณะ Web 2.0 โดยภาษาโปรแกรมการสร้างเว็บไม่ขึ้นกับแพลตฟอร์มใดๆ สามารถทำงานได้ในทุกแพลตฟอร์ม และ ทุกเบราว์เซอร์ ทั้งยังสามารถใช้ฐานข้อมูลทั่วไปได้ หลากหลายผลิตภัณฑ์ การจัดการโครงสร้างระบบใช้ กรอบแนวคิดแบบเฟรมเวิร์คเมื่อเกิดการสะสม สารสนเทศนานเข้าระบบจะเข้าสู่การเป็น *อุทยาน การเรียนรู้ออนไลน์* ได้ในเวลาต่อมา

ปัญหาและอุปสรรค

การศึกษาวิจัยพบปัญหาอุปสรรคต่างๆ หลากหลายประเด็นส่วนใหญ่ปัญหาเกิดจากความไม่ เข้ากันระหว่างฮาร์ดแวร์กับภาษาโปรแกรม คอมพิวเตอร์วิธีแก้ปัญหาคือการเข้าถึงและปรับแต่ง โปรแกรมที่พบเพื่อแก้ไขความไม่เข้ากันนั้น ใน งานวิจัยนี้ทำไปได้บางส่วนยังไม่ได้ปรับปรุงอีก บางส่วน มีข้อสังเกตดังนี้

1. การติดตั้งและปรับแต่งซอฟต์แวร์มี ข้อจำกัดด้านการใช้งานเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของ คณะฯ ซึ่งมีมาตรการป้องกันด้านความปลอดภัยจึง

จำเป็นต้องปิดพอร์ตบางอย่างทำให้การทำงานของระบบ ไม่สามารถใช้การถ่ายโอนไฟล์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ศักยภาพทำงาน

ของบางโมจูลลดลง

2. เนื่องจากความซับซ้อนของตัวระบบเมื่อ เกิดข้อผิดพลาดขึ้นต้องใช้เวลาอย่างมากในการค้นหา และแก้ไขส่งผลให้การส่งเคราะห์ล่าช้าจึงมีผลกระทบ โดยรวมด้านระยะเวลาต้องงานวิจัย

3. ปัญหาด้านการทดสอบและการใช้งาน ระบบของทรัพยากรประเภทสื่อประสมเมื่อการ ทำงานอยู่ในรูปแบบออนไลน์จำเป็นต้องใช้ปลั๊กอิน เสริมเพื่อการประมวลผลสื่ออื่นๆ ให้สามารถทำงาน ได้ปลั๊กอินส่วนใหญ่มีลิขสิทธิ์ เมื่อดาวน์โหลดมาใช้ แล้วเจ้าของลิขสิทธิ์อนุญาตให้ทดลองใช้ 30 วัน เท่านั้น

ข้อเสนอแนะและแนวทางสำคัญสำหรับการวิจัย และพัฒนาระบบภายหลัง

จากการศึกษาวิเคราะห์และพัฒนาระบบ ซิมบาตั้งแต่ต้น ได้พบปัญหาและอุปสรรคหลากหลายลักษณะทั้งที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยโดยตรงและ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางอ้อม ปัญหาทั้งสี่ยังคงสัมพันธ์ จากสิ่งหนึ่งไปหาอีกสิ่ง จึงขอเสนอแนะไว้ ณ ที่นี้ ดังนี้

1. สำหรับสถาบันการศึกษาที่ต้องการนำ โปรแกรมรหัสเปิดซิมบาไปใช้งาน สามารถใช้ อุปกรณ์ฮาร์ดแวร์ที่มีจำหน่ายปัจจุบันได้ เนื่องจาก ในช่วงวิจัยผู้วิจัยได้ลองใช้อุปกรณ์ฮาร์ดแวร์ที่ผ่าน การใช้งานมาแล้ว 3 ปีอุปกรณ์นั้นก็ยังสามารถใช้ ติดตั้งทำงานได้ในระดับดีโดยตลอด จึงสรุปว่า สามารถใช้ฮาร์ดแวร์ที่มีในองค์กรได้โดยไม่ต้อง จัดหาใหม่เป็นการเฉพาะ

2. ซอฟต์แวร์ระบบปฏิบัติการ สามารถใช้ได้บนระบบ Windows หรือ LINUX ของค่ายต่างๆ ได้ ข้อสังเกต คือ เมื่อใช้ระบบปฏิบัติการใด ให้พึงระลึกว่าการดาวน์โหลดโมจูลหรือองค์ประกอบอื่น ต้องให้ตรงกันเสมอระบบจึงจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ซอฟต์แวร์แพ็คเกจ สามารถเลือกใช้ได้ทั้งของ Appserv หรือ XAMPP แต่ละแพ็คเกจจะต่างกันในส่วนของการจัดเก็บไฟล์และการตั้งค่าที่กำหนดไว้

4. ระบบเครือข่ายจำเป็นต้องมีการใช้งานได้อย่างกว้างขวางจำเป็นต้องมีช่องทางจราจรของข้อมูลขนาดใหญ่ มีการจัดการเครือข่ายที่ดีขยายช่องทางจราจรให้กว้างต้องคอยสอดส่อง ตรวจสอบส่งเสริมการทำงานให้มีประสิทธิภาพสม่ำเสมอ

5. การดาวน์โหลดส่วนประกอบต่างๆ ของระบบควรใช้รุ่นที่มีเสถียรภาพในการทำงานที่ถูกพิสูจน์แล้วว่าเรียกว่า stable release file โดยตรวจสอบได้จาก Subversion Repository ทางเลือกแรกนี้เหมาะสำหรับผู้ทั่วไปที่ไม่จำเป็นต้องมีความรู้ลึกซึ้งด้านภาษาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ไฟล์กลุ่มนี้ได้ถูกทดสอบกระทั่งมีความเสถียรดีแล้ว แนะนำให้ใช้รุ่นนี้ ส่วนทางเลือกที่สองคือรุ่น checkout เป็นรุ่นที่ถูกพัฒนาเพิ่มเติมหรือปรับแต่งจากรุ่นเดิมโดยใช้เทคโนโลยีใหม่ที่ยังไม่มีเสถียรภาพมากนัก ควรใช้โดยนักพัฒนาหรือโปรแกรมเมอร์ที่ต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบซีมimbaเพิ่มศักยภาพการทำงานให้สูงขึ้น

6. ส่วนของโมจูลก่อนการติดตั้งควรตรวจสอบความเสถียรโดยจะมีค่า stability กำกับอยู่ จากนั้นควรปรับปรุงโมจูลแบบรีโหนดอยู่เสมอ เพื่อทราบถึงการเคลื่อนไหวในการปรับปรุงโมจูลใช้งานด้านต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลง

7. ส่วนเพิ่มเติมของ subversion checkout สิ่งที่ควรปฏิบัติ คือ การดาวน์โหลด subversion client ให้ตรงกับระบบปฏิบัติการที่ใช้อยู่ เช่น Linux binaries ในส่วนของ subversion สามารถหาได้จาก <http://subversion.tigris.org/getting.html> หากใช้ระบบปฏิบัติการ windows ให้ใช้ Tortoise SVN สำหรับข้อมูลเพิ่มเติมเรื่อง subversion ให้ดูที่ Using Subversion ใน Chisimba Documentation Wiki

8. ควรมีการพัฒนาโมจูลที่จำเป็นต้องใช้เพิ่มเติมหรือพัฒนาเพื่อปรับปรุงหากโมจูลนั้นๆ ยังไม่มีเสถียรภาพมากเพียงพอ ควรพัฒนา Theme เฉพาะเพื่อให้เหมาะสมกับองค์การที่นำไปประยุกต์ใช้

10. ค้นหาวิธีการใช้ Frontend สำหรับการต่อเชื่อมระหว่างเครื่องลูกข่ายกับเครื่องแม่ข่ายเพื่อการทำงานที่สมบูรณ์แบบทั้งด้านความเร็วและมั่นคง มีเสถียรภาพ สามารถประยุกต์ซอฟต์แวร์ซีมimbaสำหรับสถาบันการศึกษา ห้องสมุด หรือศูนย์จัดการความรู้เพื่อจุดมุ่งหมายแห่งการพัฒนาคน พัฒนางานภายในองค์กร

11. เมื่อประยุกต์ใช้งานแล้วพบจุดบกพร่อง (BUG) ให้รายงานปัญหาที่เกิดขึ้นที่ reporting system ที่อยู่ในระบบโดยอ้างถึงบุคคลที่กำลังติดต่ออยู่ ประเด็นปัญหา (Ticket) จะถูกส่งไปให้นักพัฒนา จากนั้นนักพัฒนาหรือผู้ที่เป็นเจ้าของประเด็นปัญหาจะแก้ไขปัญหาและตรวจสอบความสมบูรณ์ เมื่อปัญหาได้รับการยืนยันว่าได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้วจะถูกส่งให้นักพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอีกครั้ง จากนั้นนักพัฒนาจะปิดประเด็นปัญหาแล้วสร้างเมลไปที่ nextgen-online mailing list เพื่อประกาศแจ้งผู้จัดการ project จากนั้นจะแจ้งผู้ใช้ให้ผู้ใช้เข้าส่วนแก้ไขมาปรับปรุงเข้าระบบต่อไป

แนวทางการวิจัยและพัฒนาระบบในภายหน้า สำหรับการประยุกต์ใช้ในองค์กรเมื่อใช้งานได้ดีแล้ว ควรเพิ่มเติมส่วนต่างๆ ตามลำดับ ดังนี้

1. เชื่อมโยงทรัพยากรของห้องสมุดเข้าระบบของซิมิบาจากรายวิชาต่าง ๆ ที่ห้องสมุดเก็บรักษาไว้โดยตรงโดยการคัดเลือกทรัพยากรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรายวิชานั้น ๆ แล้วทำลิงค์เข้าถึงจากนั้นจับกลุ่มทรัพยากรไม่ว่าจะเป็นสิ่งพิมพ์ เช่นหนังสือวารสาร หรือไม่ใช่สิ่งพิมพ์เช่นไฟล์วิดีโอ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เมื่อลิงค์คอร์สเรียนเข้าหาทรัพยากรในลักษณะนี้ได้จะเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างสมบูรณ์ ฟังก์ชันนี้ยังควรจัดทำการเชื่อมโยงการสื่อสารจากรายวิชาไปสู่รายชื่อคณาจารย์หรือผู้เชี่ยวชาญแบบนามานุกรมที่สังกัดหรือเกี่ยวข้องกับรายวิชานั้นด้วย

2. พัฒนาค้นหาทรัพยากรสารสนเทศ (Institutional Repository : IR) เมื่อการทำงานระบบเป็นรูปธรรมแล้วสิ่งหนึ่งที่ต้องเกิดขึ้นคือมีทรัพยากรสะสมในระบบมากมายการทำให้ทรัพยากรเหล่านั้นมีคุณค่าสูงสุด ควรมีการวางแผนโครงสร้างการจัดเก็บนี้ให้เป็น *คลังเก็บสารสนเทศระดับสถาบัน* ใช้

เป็นคลังเก็บทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบดิจิทัล เมื่อมีการสะสมมากขึ้นจะเกิดเป็นคลังภูมิปัญญาของคณะ และ/หรือ มหาวิทยาลัย จัดทำให้สามารถสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศต่าง ๆ เหล่านั้นได้รูปแบบนี้จะส่งผลให้เกิดการส่งมอบรางวัลผลงานของคณาจารย์ให้คงไว้ได้ในระยะยาวทั้งยังสามารถนำผลงานต่าง ๆ เหล่านี้ขึ้นมาแก้ไขปรับปรุง เพิ่มเติมให้เกิดเป็นทรัพยากรใหม่ตามยุคสมัยเพื่อการเผยแพร่ผลงานต่าง ๆ ต่อไป

3. พัฒนาค้นหาข้อสอบ เมื่อรายวิชาต่างๆ ถูกออกแบบข้อสอบในทุกเทอมการศึกษา ดังนั้น หากจัดสถานที่เป็นแหล่งใช้เก็บรวบรวมข้อสอบที่มีคุณภาพ ข้อสอบผ่านการวิเคราะห์แล้วว่ามีคุณสมบัติเป็นข้อสอบที่ดีเมื่อจัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบจะสามารถนำข้อสอบเหล่านั้นกลับมาใช้ได้อย่างสะดวก ลักษณะนี้เป็นการจัดทำคลังข้อสอบที่มีประสิทธิภาพเพื่อการวัดผลความรู้ที่นักศึกษาได้รับอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทั้งนักศึกษาเองและเกิดประโยชน์ต่อองค์กร

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ. (2544). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ.
- ทักษิณา สวานานนท์. (2533). *พจนานุกรมศัพท์คอมพิวเตอร์ = Dictionary of computer terms*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศพงศ์ จงวิจิตรกุล. (2547). *การออกแบบและพัฒนาระบบบริหารการเรียนรู้ภายใต้มาตรฐาน SCORM*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารเทคโนโลยีการจัดการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มาตรฐาน SCORM. (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/thwachchay14/matthan-scorm>

ราชบัณฑิตยสถาน. (2533). *ศัพท์คอมพิวเตอร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.

สาส์มศิริ เนตรประเสริฐ. (2548). *ความหมายของ LMS*. สืบค้นจาก

<http://kalathai.com/eqi/modules.php?name=Journal&file=display&jid=80>

สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2551). *Chantra version 3.2 รวม*

ซอฟต์แวร์โอเพ่นซอร์ส สำหรับวินโดวส์ [ซีดี]. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). *แนวทางการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษาตาม*

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ : วิทีซีคอมมิวนิคชั่น.

African Virtual Open Initiatives and Resources. (2009). *Chisimba*. Retrieved from

<http://avoir.uwc.ac.za>.

Mailler, R. , Bryce D. & Shen, I. (2009). *MABLE: A framework for learning from natural*

instruction. Retrieved from <http://library.cmu.ac.th/cmuh/node/184> - paper-

Riewe.pdf

Masuda, H. , Murata, R. , Yasutone, S. , Shibuya, Y. & Nakanichi, M. (2008). *An integrated*

moodle system using VM technology to achieve higher availability and lower TCO.

Retrieved from <http://library.cmu.ac.th/cmuh/node/184> - paper-Riewe.pdf

Morrison, D. (2003). *E-learning strategies : how to get implementation and delivery right first*

time. West Sussex: John Wiley.

บทบาที่ปฏิบัติจริงและบทบาที่คาดหวัง ของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริม การรู่สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพ

เทอดศักดิ์ ไม้เท้าทอง¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบบทบาที่ปฏิบัติจริงและบทบาที่คาดหวังของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู่สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพตามทัศนะของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพ จำนวน 25 คน และบรรณารักษ์ จำนวน 44 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ Mann-Whitney U Test และสถิติ Wilcoxon Signed-Ranks Test ผลการวิจัยมีดังนี้

1. หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพมีความคิดเห็นต่อบทบาที่ปฏิบัติจริงของบรรณารักษ์โดยรวมในระดับน้อย ขณะที่บรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อบทบาที่ปฏิบัติจริงของตนเองโดยรวมในระดับปานกลาง ส่วนบทบาที่คาดหวัง พบว่า ทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นโดยรวมในระดับมาก ซึ่งทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นต่อบทบาที่ปฏิบัติจริงและบทบาที่คาดหวังของบรรณารักษ์เหมือนกัน คือ การจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศและบริการสารสนเทศทางสุขภาพที่ส่งเสริมการรู่สารสนเทศทางสุขภาพและตรงกับความต้องการของผู้ให้บริการสุขภาพ และการแนะนำทรัพยากรสารสนเทศและบริการสารสนเทศทางสุขภาพที่จัดให้บริการในห้องสมุดโรงพยาบาล

2. หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อบทบาที่ปฏิบัติจริงของบรรณารักษ์ในการส่งเสริมการรู่สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยบทบาที่ปฏิบัติจริงด้านการสอนไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อบทบาที่คาดหวังของบรรณารักษ์ในการส่งเสริมการรู่สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อบทบาที่คาดหวังของบรรณารักษ์ในการส่งเสริมการรู่สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพสูงกว่าบทบาที่ปฏิบัติจริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

คำสำคัญ : บทบาของบรรณารักษ์โรงพยาบาล การรู่สารสนเทศทางสุขภาพ

¹ ป.ร.ค. (สารสนเทศศึกษา) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Actual and Expected Roles of the General Hospital Librarians in Promoting Health Information Literacy for Health Care Providers

Therdsak Maitaouthong¹

ABSTRACT

The purpose of this study was to investigate and compare actual and expected roles of librarians at general hospitals in promoting health information literacy for health care providers based on the attitudes of health service development heads and librarians. The sample group comprised 25 heads of health service development sections and 44 librarians. The research instrument was a questionnaire. The data was analyzed into percentages, means ($\bar{X}$), and standard deviations (S.D.). The assumption was tested using the Mann-Whitney U Test and the Wilcoxon Signed-Ranks Test. The research results were as follows:

1. The attitude of health service development heads towards the actual roles of librarians was at a low level, while the librarians' attitude towards their actual roles was at a moderate level. Both groups' attitudes towards expected roles were at a high level. Both groups' opinions on actual and expected roles of the librarians were similar in terms of preparation of information resources and health information services which promote health information literacy. The resources provided meet the requirements of health care providers. Information resources and health information services are introduced effectively at hospital libraries.

2. The attitudes of health service development heads and librarians towards librarians' actual roles in promoting health information literacy for health care providers differed significantly at 0.05. It was found that librarians' actual roles in teaching did not differ.

3. The attitudes of health service development heads and librarians towards librarians' expected roles in promoting health information literacy for health care providers did not differ.

4. The attitudes of health service development heads and librarians towards librarians' expected roles in promoting health information literacy for health care providers were significantly higher than the attitudes towards librarians' actual roles at 0.001.

Keywords: Roles of Hospital librarians, Health information literacy

---

¹ Ph.D. (Information Studies), Assistant Professor, Department of Library and Information Science, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

บทนำ

ประเด็นการรู้สุขภาพ (Health Literacy) เป็นหัวข้อที่กำลังอยู่ในความสนใจในสาขาทางการแพทย์และสาขาสารสนเทศศึกษา ซึ่งเห็นได้จาก รายงานที่เสนอโดยสถาบันทางการแพทย์ (Institute of Medicine) ที่รายงานเกี่ยวกับการรู้สุขภาพว่า ประชาชนในวัยผู้ใหญ่ประมาณครึ่งหนึ่งในสหรัฐอเมริกา มีความยุ่งยากอย่างมากในการเข้าถึงสารสนเทศและบริการทางสุขภาพ ซึ่งเกิดจากปัจจัยหลายประการ อาทิ ความยุ่งยากซับซ้อนของระบบการดูแลสุขภาพและอุปสรรคในด้านวัฒนธรรมและภาษา ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้กระทรวงสุขภาพและบริการประชาชนของสหรัฐอเมริกา (US Department of Health and Human Services) ระบุในเอกสาร Healthy People 2010 โดยมุ่งเน้นการเพิ่มทักษะการรู้สุขภาพของประชาชนเป็นส่วนสำคัญลำดับแรกที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของประชาชน และในรายงานของทั้ง 2 หน่วยงานยังได้กำหนดนิยามของคำว่า การรู้สุขภาพว่า หมายถึงระดับที่บุคคลมีความสามารถในการระบุนความต้องการสารสนเทศ การแสวงหาและมีความเข้าใจเกี่ยวกับสารสนเทศและบริการทางสุขภาพขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการตัดสินใจในเรื่องสุขภาพได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสมาคมห้องสมุดแพทย์อเมริกัน (Medical Library Association) ได้กำหนดนิยามของคำว่า การรู้สารสนเทศสุขภาพ (Health Information Literacy) ว่า หมายถึง ชุดของความรู้ความสามารถที่จำเป็นในการตระหนักรู้ถึงความต้องการสารสนเทศทางสุขภาพ ระบุนแหล่งสารสนเทศและใช้แหล่งสารสนเทศในการค้นคืนสารสนเทศที่ตรงความต้องการ การประเมินคุณภาพของสารสนเทศและการนำสารสนเทศไปใช้ ตลอดจนสามารถวิเคราะห์ เข้าใจและใช้สารสนเทศประกอบการตัดสินใจในเรื่องสุขภาพที่ดี (Medical

Library Association, 2007; Nielsen-Bohlman, Panzer, & Kindig, 2004; US Department of Health and Human Services, 2000)

อย่างไรก็ตาม การที่ผู้รับบริการสุขภาพจะได้รับการสร้างเสริมสุขภาพที่ดีนั้น ผู้รับบริการสุขภาพจะต้องได้รับคำวินิจฉัยและการดูแลรักษาจากผู้ให้บริการสุขภาพที่มีความรู้ความสามารถในการรักษาโรคต่างๆ และการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและทันสมัยเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้รับบริการสุขภาพในการดูแลตนเอง โดยสารสนเทศทางสุขภาพนับว่ามีความสำคัญแก่ผู้ให้บริการสุขภาพเป็นอย่างมาก เห็นได้จากผลการวิจัยของ Oduwole (1999) ที่ผู้ให้บริการสุขภาพมีความเห็นว่าสารสนเทศที่ห้องสมุดโรงพยาบาลจัดเตรียมไว้ให้มีประโยชน์ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการรักษาผู้ป่วยของโรงพยาบาล การประเมินยาตัวใหม่และการวินิจฉัยความเจ็บป่วยต่างๆ ขณะที่ผลการศึกษาของ Volk (2007) สะท้อนความเห็นของผู้ป่วยว่าสารสนเทศที่บรรณารักษ์จัดเตรียมให้มีประโยชน์ต่อการรักษาโรค โดยทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่วนผลการศึกษาของ รณิดา ศิริไพบุลย์ (2541) สะท้อนความคิดเห็นของผู้บริหารโรงพยาบาลที่มีต่อห้องสมุดโรงพยาบาลว่าเป็นแหล่งพัฒนาความรู้ของบุคลากรภายในโรงพยาบาลและชุมชน ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าห้องสมุดและบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลนับเป็นส่วนสำคัญในการจัดเตรียมสารสนเทศทางสุขภาพแก่ผู้ให้บริการสุขภาพและผู้รับบริการสุขภาพ โดยเฉพาะบทบาทของบรรณารักษ์ที่ผลการศึกษาของ Holst, et al. (2009) สะท้อนให้เห็นว่าบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในความสำเร็จของโรงพยาบาล ช่วยในการสนับสนุนในด้านการดูแลรักษาพยาบาลที่มีคุณภาพ การศึกษาต่อเนื่อง

ของบุคลากรในโรงพยาบาล การทำวิจัยและคิดค้นนวัตกรรม ตลอดจนการสนับสนุนสารสนเทศทางสุขภาพที่ตรงความต้องการของผู้ใช้บริการ

โรงพยาบาลทั่วไป (รพท.) เป็นสถานบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขประเภทหนึ่งที่น่าจะมีความสำคัญอย่างมากในการส่งเสริมสุขภาพแก่ประชาชน โดยเป็นโรงพยาบาลในส่วนภูมิภาคที่สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข มีลักษณะเป็นโรงพยาบาลประจำจังหวัดหรือโรงพยาบาลประจำอำเภอขนาดใหญ่ที่มีขีดความสามารถระดับทุติยภูมิ (Secondary care) คือ มีขนาดและจำนวนเตียงตั้งแต่ 200-500 เตียง มีหน้าที่สำคัญในการตรวจวินิจฉัย การรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การฟื้นฟูสมรรถภาพ การเรียนการสอนและการวิจัย ปัจจุบันโรงพยาบาลทั่วไปกระจายอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ รวม 69 แห่ง ซึ่งเป็นสถานบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขในระดับทุติยภูมิที่มีจำนวนมากและครอบคลุมการให้บริการสุขภาพในทุกภูมิภาคของประเทศ โดยการให้บริการสุขภาพของโรงพยาบาลทั่วไปจะเป็นประโยชน์แก่ผู้รับบริการสุขภาพที่จะเข้าถึงการรักษาพยาบาลของแพทย์ได้อย่างทั่วถึง และเนื่องจากโรงพยาบาลทั่วไปมีภารกิจสำคัญในด้านการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การเรียนการสอนและการวิจัย ดังนั้น การใช้สารสนเทศทางสุขภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพ ซึ่งจะช่วยให้การตรวจวินิจฉัยโรคและการปฏิบัติกรรพยาบาลมีความถูกต้องแม่นยำ โดยผู้ให้บริการสุขภาพใช้สารสนเทศที่นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าวิจัยใหม่ๆ มาประกอบการให้การรักษาโรคโดยเฉพาะโรคอุบัติใหม่ที่เกิดขึ้นมากมายในปัจจุบัน (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2551)

จากภารกิจของโรงพยาบาลทั่วไปและการให้บริการสุขภาพที่ครอบคลุมในทุกภูมิภาคของประเทศนั้น การดำเนินชีวิตของประชาชนในภูมิภาคต่างๆ ซึ่งมีวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และสภาพชุมชนที่แตกต่างกัน จึงอาจส่งผลให้เกิดโรคอุบัติใหม่หรือโรคที่รักษายากขึ้น ดังนั้น การจัดให้มีบริการสารสนเทศทางสุขภาพโดยจัดให้มีห้องสมุดในโรงพยาบาลทั่วไปจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการใช้สารสนเทศทางสุขภาพที่ทันสมัยเพื่อการรักษาพยาบาลแก่ผู้รับบริการสุขภาพและการใช้สารสนเทศทางสุขภาพในการศึกษาวิจัยและพัฒนาวิธีการใหม่ๆ ในการรักษาพยาบาล ซึ่ง สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2555) กำหนดให้งานห้องสมุดเป็นส่วนงานหนึ่งที่ตั้งขึ้นในโรงพยาบาลทั่วไป เป็นหน่วยงานที่สังกัดกลุ่มภารกิจด้านพัฒนาระบบบริการสุขภาพและสนับสนุนบริการสุขภาพ โดยมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการพัฒนามูลฐานของโรงพยาบาลให้มีความรู้และความสามารถในการใช้งานสารสนเทศ ซึ่งโรงพยาบาลทั่วไปจัดให้มีบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ห้องสมุดทำหน้าที่ในการจัดให้บริการทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่างๆ เช่น หนังสือตำราทางการแพทย์ หนังสืออ้างอิง หนังสือทั่วไป วารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ สดทัศน์วัสดุ และทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น มีการจัดบริการพื้นฐาน เช่น บริการยืม-คืนหนังสือ บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า บริการคอมพิวเตอร์เพื่อการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

เมื่อพิจารณาสภาพโดยทั่วไปของห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไป จะเห็นได้ว่า บรรณารักษ์นับเป็นบุคลากรที่มีส่วนสำคัญในการช่วยเหลือและสนับสนุนสารสนเทศทางสุขภาพที่จำเป็นแก่ผู้ให้บริการสุขภาพซึ่งบทบาทในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพ

ของบรรณารักษ์เป็นบทบาทหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ให้บริการสุขภาพมีความรู้และความสามารถในการใช้งานสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของโรงพยาบาลมากยิ่งขึ้น โดยเป็นสิ่งที่บรรณารักษ์ปฏิบัติเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบอยู่แล้วในปัจจุบัน แต่บทบาทดังกล่าวยังไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าบรรณารักษ์ควรมีบทบาทในเรื่องใดบ้างและควรปฏิบัติบทบาทนั้นๆ อย่างไร

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั้งในประเทศและในประเทศ ได้แก่ งานวิจัยของ Crumley (2006) Volk (2007) Cobus (2008) Holst, et al. (2009) Shipman, Kurtz-Rossi & Funk (2009) บงกช ศิริพัฒนามงคล (2547) คนางค์เชษฐบุตร (2550) สมรักษ์ สทพงศ์ (2551) สุพัฒน์ส่องแสงจันทร์ และคณะ (2551) ปิยสุตา ตันเลิศ และกุลธิดา ท้วมสุข (2554) และสุมาลี วาทีหวาน (2556) ซึ่งงานวิจัยข้างต้นเป็นงานวิจัยที่ศึกษาบทบาทของบรรณารักษ์ คุรุบรรณารักษ์ นักวิชาชีพสารสนเทศ และนักวิชาชีพด้านการดูแลสุขภาพ โดยศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทโดยทั่วไป บทบาทในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ บทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศ และบทบาทในการสืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพ นอกจากงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของบรรณารักษ์และนักวิชาชีพสารสนเทศ ยังมีงานวิจัยในต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศทางสุขภาพ ได้แก่ Ivanitskaya, O' Boyle, & Casey (2006) Banas (2008) Li & Brilla (2008) และ Kurtz-Rossi & Duguay (2010) ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวเป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศทางสุขภาพของนักศึกษา โดยมุ่งศึกษาในประเด็นการสืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพ การประเมินสารสนเทศทาง

สุขภาพ และความเข้าใจการคัดลอกความคิดของบุคคลอื่น และยังเป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบหลักสูตรการสอนการรู้สารสนเทศทางสุขภาพด้วย

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของบรรณารักษ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศทางสุขภาพ จะเห็นได้ว่าการศึกษาวิจัยในส่วนบทบาทของบรรณารักษ์หรือนักวิชาชีพสารสนเทศในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพยังมีผลการวิจัยที่ไม่ชัดเจนว่าบรรณารักษ์ควรมีบทบาทอย่างไรและในแต่ละบทบาทของการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพจะมีวิธีปฏิบัติอย่างไรบ้างที่จะส่งเสริมให้ผู้ให้บริการสุขภาพมีทักษะการรู้สารสนเทศทางสุขภาพเพื่อที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานในฐานะผู้ให้บริการสุขภาพได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์แก่ผู้รับบริการสุขภาพมากที่สุด ฉะนั้น ปัญหาดังกล่าวจึงควรได้รับการศึกษาวิจัยเพื่อให้การกำหนดบทบาทของบรรณารักษ์โรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดบทบาทหน้าที่และลักษณะงานประจำตำแหน่งของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพตามทัศนะของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์

2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพตามทัศนะของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์

3. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพตามทัศนะของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์

4. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพตามทัศนะของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์

ข้อจำกัดของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาทัศนะของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลทั่วไป ซึ่งเป็นบุคลากรที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพเท่านั้น โดยยังไม่ครอบคลุมทัศนะของบุคลากรที่เป็นผู้ให้บริการสุขภาพที่ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ในโรงพยาบาล

สมมติฐานการวิจัย

1. บทบาทที่ปฏิบัติจริงของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพตามทัศนะของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการ

สุขภาพและบรรณารักษ์ แตกต่างกัน

2. บทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพตามทัศนะของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์ แตกต่างกัน

3. บทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพสูงกว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริงตามทัศนะของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพ

4. บทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพสูงกว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริงตามทัศนะของบรรณารักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลทั่วไปที่มีห้องสมุดในโรงพยาบาล จำนวน 62 แห่ง เป็นประชากรจำนวน 124 คน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากรให้ได้กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำตามที่กำหนดไว้ในตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) จำนวน 94 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อคำถาม 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัว มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบให้เลือกตอบและเติมข้อความ จำนวน 4 ข้อ โดยสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุดและประสบการณ์ในการดูแลการปฏิบัติงานห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไป ตอนที่ 2 บทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทาง

สุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพ มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 34 ข้อ และตอนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติม เมื่อนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านตรวจพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) แล้วนำมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) พบว่า มีข้อคำถามที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.67 ถึง 1 จำนวน 27 ข้อ ส่วนอีก 7 ข้อ เป็นข้อคำถามที่มีค่าต่ำกว่า 0.5 ผู้วิจัยจึงพิจารณาตัดข้อคำถามดังกล่าวออก และปรับปรุงการใช้ภาษาในข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน แล้วนำมาคำนวณค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ในส่วนของบทบาทที่ปฏิบัติจริงเท่ากับ .867 และในส่วนของบทบาทที่คาดหวังเท่ากับ .821 เมื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยเสร็จแล้ว ผู้วิจัยนำเสนอโครงการวิจัยเพื่อรับการพิจารณาจากคณะกรรมการพิจารณาการศึกษาวิจัยในมนุษย์ จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ให้หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์ตอบและส่งกลับคืนให้ผู้วิจัยทางไปรษณีย์ โดยดำเนินการระหว่างวันที่ 9 ธันวาคม 2556 ถึงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2557 ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวผู้วิจัยได้ดำเนินการทวงถามแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 1 ครั้ง ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนทั้งสิ้น 71 ชุด (ร้อยละ 75.5) โดยเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์สามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลได้ จำนวน 69 ชุด (ร้อยละ 73.4) ซึ่ง

เป็นจำนวนที่น้อยกว่า 94 ชุด จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ โดยข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวใช้การคำนวณค่าร้อยละ ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ ใช้การคำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลการเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ ใช้การทดสอบสมมติฐานที่ไม่ใช้พารามิเตอร์ (nonparametric test) ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่เก็บรวบรวมข้อมูลได้มีจำนวนน้อยกว่าจำนวนขั้นต่ำที่กำหนดไว้ จึงต้องใช้การทดสอบสมมติฐานที่ไม่ใช้พารามิเตอร์ เพื่อให้ผลการวิจัยที่ได้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น โดยใช้สถิติ Mann-Whitney U Test เพื่อเปรียบเทียบข้อมูล 2 ชุดที่สุ่มตัวอย่างแต่ละชุดอย่างเป็นอิสระกัน ได้แก่ การเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพตามทัศนะของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์ และการเปรียบเทียบบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพตามทัศนะของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์ และใช้สถิติ Wilcoxon Signed-Ranks Test เพื่อทดสอบความแตกต่างของ 2 ประชากรที่สุ่มตัวอย่างแบบไม่เป็นอิสระกัน ได้แก่ การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพตามทัศนะของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพ และการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติ

จริงและบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพตามทัศนะของบรรณารักษ์

สรุปผลการวิจัย

1. บทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพตามทัศนะของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์ พบว่า หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของบรรณารักษ์ในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพโดยรวมในระดับน้อย ขณะที่บรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของตนเองโดยรวมในระดับปานกลาง ส่วนบทบาทที่คาดหวัง พบว่า ทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นโดยรวมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงด้านการสอนของบรรณารักษ์ในระดับน้อย ขณะที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงด้านการบริการแตกต่างกัน คือ หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพมีความคิดเห็นในระดับน้อย แต่บรรณารักษ์มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ส่วนความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์ต่อบทบาทที่คาดหวังด้านการสอนและด้านการบริการ พบว่า ทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในด้านบทบาทที่ปฏิบัติจริงของบรรณารักษ์ในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการ

สุขภาพ หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 5 อันดับ พบว่ามี 3 ข้อที่มีความคิดเห็นเหมือนกันคือ การจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศและบริการสารสนเทศทางสุขภาพที่ส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพและตรงกับความต้องการของผู้ให้บริการสุขภาพ การแนะนำทรัพยากรสารสนเทศและบริการสารสนเทศทางสุขภาพที่จัดให้บริการในห้องสมุดโรงพยาบาล และการจัดให้บริการข่าวสารทันสมัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสารสนเทศทางสุขภาพ ส่วนข้อที่เหลือพบว่า หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพเห็นว่าบรรณารักษ์ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสำรวจความต้องการสารสนเทศทางสุขภาพของผู้ให้บริการสุขภาพเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดเตรียมและปรับปรุงการให้บริการ และการรวบรวมรายชื่อแหล่งสารสนเทศทางสุขภาพทั้งสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ตรงตามความต้องการของผู้ให้บริการสุขภาพ ขณะที่บรรณารักษ์เห็นว่าตนเองปฏิบัติงานเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ให้บริการสุขภาพในการค้นหาสารสนเทศทางสุขภาพบนอินเทอร์เน็ตตามที่ต้องการ และการจัดทำข่าวประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศและบริการใหม่ที่มุ่งเน้นสารสนเทศทางสุขภาพ

สำหรับด้านบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพ พบว่า หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเกือบทุกข้อ ยกเว้นความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพเพียงข้อเดียวที่อยู่ในระดับปานกลางคือ การประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศทางสุขภาพของผู้ให้บริการสุขภาพทั้งก่อนและหลัง

การเข้าร่วมกิจกรรมการสอนหรือการฝึกอบรม โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 5 อันดับ พบว่า มี 3 ข้อที่มีความคิดเห็นเหมือนกันคือ การจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศและบริการสารสนเทศทางสุขภาพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สารสนเทศทางสุขภาพและตรงกับความต้องการของผู้ให้บริการสุขภาพ การแนะนำทรัพยากรสารสนเทศและบริการสารสนเทศทางสุขภาพที่จัดให้บริการในห้องสมุดโรงพยาบาล และการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ให้บริการสุขภาพในการค้นหาสารสนเทศทางสุขภาพบนอินเทอร์เน็ตตามที่ต้องการ ส่วนข้อที่เหลือพบว่า หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพมีความคาดหวังให้บรรณารักษ์ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสอนการสืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพจากฐานข้อมูลทางการแพทย์ การพยาบาลและสาธารณสุข ตลอดจนโปรแกรมค้นหาต่างๆ การแนะนำเว็บไซต์ที่ใช้ในการแสวงหาสารสนเทศทางสุขภาพ การจัดให้บริการข่าวสารทันสมัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสารสนเทศทางสุขภาพ และการจัดให้บริการนำส่งสารสนเทศและบริการยืมระหว่างห้องสมุดตามความต้องการสารสนเทศทางสุขภาพ ขณะที่บรรณารักษ์มีความคาดหวังในตนเองที่จะปฏิบัติงานเกี่ยวกับการอธิบายให้เห็นถึงความสำคัญของห้องสมุดโรงพยาบาลในการเป็นแหล่งจัดเก็บและให้บริการสารสนเทศทางสุขภาพ และการชี้แนะแหล่งสารสนเทศทางสุขภาพให้แก่ผู้ให้บริการสุขภาพ เช่น ฐานข้อมูลทางการแพทย์ การพยาบาลและสาธารณสุข เว็บไซต์ ผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น

2. เปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการเรียนรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพตามทัศนะของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์ พบว่า

หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของบรรณารักษ์ในการส่งเสริมการเรียนรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 โดยความคิดเห็นของบรรณารักษ์ต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายด้านพบว่า ทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงด้านการบริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยความคิดเห็นของบรรณารักษ์ต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงด้านการบริการมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพ ขณะที่ความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการสอนของทั้ง 2 กลุ่มไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับการเปรียบเทียบเป็นรายข้อ พบว่า บรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของตนเองในการส่งเสริมการเรียนรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพ ซึ่งมีความคิดเห็นแตกต่างกัน จำนวน 12 ข้อ โดยมีความคิดเห็นแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 7 ข้อ คือ การแนะนำเว็บไซต์ที่ใช้ในการแสวงหาสารสนเทศทางสุขภาพ การสำรวจความต้องการสารสนเทศทางสุขภาพของผู้ให้บริการสุขภาพเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดเตรียมและปรับปรุงการให้บริการ การจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศและบริการสารสนเทศทางสุขภาพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สารสนเทศทางสุขภาพและตรงกับความต้องการของผู้ให้บริการสุขภาพ การจัดทำเว็บไซต์ที่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับห้องสมุดโรงพยาบาล เกี่ยวกับ

โรคและการรักษา การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ให้บริการสุขภาพในการค้นหาสารสนเทศทางสุขภาพบนอินเทอร์เน็ตตามที่ต้องการ การให้คำปรึกษาแก่ผู้ให้บริการสุขภาพในการเลือกแหล่งสารสนเทศทางสุขภาพที่มีคุณภาพเพื่อการรักษาพยาบาล และการจัดให้บริการข่าวสารทันสมัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสารสนเทศทางสุขภาพ มีความคิดเห็นแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 4 ข้อ คือ การแนะนำทรัพยากรสารสนเทศและบริการสารสนเทศทางสุขภาพที่จัดให้บริการในห้องสมุดโรงพยาบาล การจัดเตรียมสารสนเทศทางสุขภาพที่สนับสนุนการตัดสินใจเพื่อการดูแลสุขภาพหรือการรักษาพยาบาลโดยใช้หลักฐานที่มีคุณภาพ การตอบคำถามตามคำร้องขอหรือความต้องการสารสนเทศทางสุขภาพของผู้ให้บริการสุขภาพโดยผ่านช่องทางต่างๆ เช่น โทรศัพท์ อีเมล โด๊ะตอบคำถาม เป็นต้น และการชี้แนะแหล่งสารสนเทศทางสุขภาพให้แก่ผู้ให้บริการสุขภาพ เช่น ฐานข้อมูลทางการแพทย์ โรงพยาบาลและสาธารณสุข เว็บไซต์ ผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น และมีความคิดเห็นแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 จำนวน 1 ข้อ คือ การจัดทำข่าวประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศและบริการใหม่ที่มุ่งเน้นสารสนเทศทางสุขภาพ

3. เปรียบเทียบบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพตามทัศนะของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์ พบว่าหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพโดยรวมและราย

ด้านไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ในข้อที่ 2

สำหรับการเปรียบเทียบเป็นรายข้อพบว่า บรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่คาดหวังของตนเองในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพ ซึ่งมีความคิดเห็นแตกต่างกันจำนวน 3 ข้อ โดยมีความคิดเห็นแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 ข้อ คือ การให้คำปรึกษาแก่ผู้ให้บริการสุขภาพในการเลือกแหล่งสารสนเทศทางสุขภาพที่มีคุณภาพเพื่อการรักษาพยาบาล และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้สารสนเทศทางสุขภาพของผู้ให้บริการสุขภาพ และมีความคิดเห็นแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 1 ข้อ คือ การตอบคำถามตามคำร้องขอหรือความต้องการสารสนเทศทางสุขภาพของผู้ให้บริการสุขภาพโดยผ่านช่องทางต่างๆ เช่น โทรศัพท์ อีเมล โด๊ะตอบคำถาม เป็นต้น

4. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพตามทัศนะของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์ พบว่าหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพสูงกว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 และข้อที่ 4

อภิปรายผลการวิจัย

1. บทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพตามทัศนะของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์ จากผลการวิจัยที่พบว่าหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของบรรณารักษ์ในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพโดยรวมในระดับน้อย ซึ่งสะท้อนความคิดเห็นของผู้บริหารที่ดูแลการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปที่อาจเห็นว่าบรรณารักษ์ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพยังไม่มากเท่าที่ควร แต่ผลดังกล่าวแตกต่างจากความคิดเห็นของบรรณารักษ์ที่เห็นว่าตนเองมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบรรณารักษ์เห็นว่าตนได้ให้บริการแก่ผู้ใช้โดยเน้นการจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศและบริการสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ ตลอดจนการแนะนำหรือช่วยเหลือในการสืบค้นสารสนเทศของผู้ใช้ โดยบรรณารักษ์เห็นว่าตนเองปฏิบัติงานในระดับปานกลาง ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวแตกต่างจากผลการศึกษาของคณางค์ เชษฐบุตร (2550) ที่บรรณารักษ์เห็นว่าตนเองมีบทบาทในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามีบทบาทอย่างมากในการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาจำนวนมาก และมีกิจกรรมหลากหลายรูปแบบที่มุ่งพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา จึงประเมินการปฏิบัติงานของตนเองที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศอยู่ในระดับมาก

ในส่วนของผลการวิจัยที่พบว่าหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพโดยรวมและรายด้าน (ทั้งด้านการสอนและด้านการบริการ) ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคคลทั้ง 2 กลุ่มอาจจะเห็นว่าการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพเป็นส่วนสำคัญโดยเฉพาะในยุคที่ผู้ใช้บริการได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการแสวงหาสารสนเทศโดยเข้าถึงสารสนเทศในรูปอิเล็กทรอนิกส์จากอินเทอร์เน็ตมากขึ้น บทบาทของบรรณารักษ์จึงเปลี่ยนไปคือเน้นการสอนหรือการบริการที่มุ่งสืบค้นและประเมินสารสนเทศมากขึ้น ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ คณางค์ เชษฐบุตร (2550) ที่นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีความคาดหวังต่อบทบาทของบรรณารักษ์ในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นความคาดหวังของผู้ใช้ที่มีความคิดเห็นเช่นเดียวกับหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพ โดยมีความต้องการที่จะเห็นบรรณารักษ์มีบทบาทในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศมากขึ้น

จากผลการวิจัยที่พบว่าหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงด้านการสอนของบรรณารักษ์ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบรรณารักษ์มีการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสอนหรือการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้ให้บริการสุขภาพยังไม่มาก และในการจัดกิจกรรมในรูปแบบการสอนที่มุ่งส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพอาจจะต้องเกิดจากความร่วมมือจากบุคลากรหลายฝ่ายในการทำงานร่วมกัน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวแตกต่างจากผลการศึกษาของ คณางค์ เชษฐบุตร (2550) และสุมาลี

วาทีหวาน (2556) ที่บรรณารักษ์เห็นว่าตนเองมีบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศโดยรวมในระดับปานกลาง โดยเนื้อหาที่มีบทบาทในการสอนในระดับมากคือการเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการจากแหล่งต่างๆ ซึ่งบทบาทการสอนการรู้สารสนเทศดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Cullen (2005) Hsu, Johnson & Brooks (2003) และ Moorssel (2001) ที่อธิบายว่าบทบาทการสอนของบรรณารักษ์มุ่งเน้นการสืบค้นและการประเมินสารสนเทศทางสุขภาพโดยเฉพาะสารสนเทศที่สืบค้นได้จากฐานข้อมูลและอินเทอร์เน็ต

สำหรับบทบาทที่ปฏิบัติจริงด้านการบริการของบรรณารักษ์ที่พบว่าหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพมีความคิดเห็นในระดับน้อย แต่บรรณารักษ์มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพไม่เห็นการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ในขณะที่มีการให้บริการแก่ผู้ใช้ โดยเฉพาะการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้โดยตรง เช่น การให้ความช่วยเหลือในการค้นหาสารสนเทศทางสุขภาพ การชี้แนะแหล่งสารสนเทศทางสุขภาพ การให้คำปรึกษาในการเลือกแหล่งสารสนเทศทางสุขภาพ การตอบคำถามของผู้ใช้ผ่านช่องทางต่างๆ เป็นต้น ซึ่งบรรณารักษ์เห็นว่าตนเองได้ปฏิบัติหน้าที่ในการบริการที่มุ่งส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพ โดยมีความคิดเห็นหลายข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวแตกต่างจากผลการศึกษาของคานาค์ เชษฐบุตร (2550) ที่บรรณารักษ์เห็นว่าตนเองมีบทบาทในการบริการ คือ บทบาทด้านการให้คำปรึกษาแนะนำและบทบาทด้านการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการรู้สารสนเทศอยู่ในระดับมาก

ในส่วนของผลการวิจัยด้านบทบาทที่ปฏิบัติจริงของบรรณารักษ์ในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพ พบว่า หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 5 อันดับ มี 3 ข้อที่มีความคิดเห็นเหมือนกันคือ การจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศและบริการสารสนเทศทางสุขภาพที่ส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพและตรงกับความต้องการของผู้ให้บริการสุขภาพ การแนะนำทรัพยากรสารสนเทศและบริการสารสนเทศทางสุขภาพที่จัดให้บริการในห้องสมุดโรงพยาบาล และการจัดให้บริการข่าวสารทันสมัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสารสนเทศทางสุขภาพ ทั้งนี้ การจัดเตรียมและแนะนำทรัพยากรสารสนเทศและบริการสารสนเทศทางสุขภาพ นับเป็นบทบาทสำคัญที่ปรากฏในมาตรฐานสำหรับห้องสมุดโรงพยาบาลข้อ 5 ที่ระบุว่าห้องสมุดจะต้องจัดเตรียมสารสนเทศบนพื้นฐานการตัดสินใจแลผู้ป่วย การบูรณาการทรัพยากรสารสนเทศบนฐานความรู้ในระบบการดูแล การจัดเตรียมบริการห้องสมุดทางคลินิกหรือการดูแลและรักษาในการรายงานตอนเข้าและการจัดเตรียมวรรณกรรมเฉพาะกรณีสนับสนุนการตรวจรักษาและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง (Hospital Libraries Section Standards Committee, 2008) และตามที่ระบุไว้ในกรอบสมรรถนะทางวิชาชีพของบรรณารักษ์วิทยาศาสตร์สุขภาพในด้านที่ 3 ที่ระบุว่าบรรณารักษ์จะต้องมีความเข้าใจในหลักการและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดเตรียมบริการสารสนเทศตามความต้องการสารสนเทศของผู้ใช้ ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพ นักวิจัย ผู้บริหาร นักการศึกษา นักศึกษา ผู้ป่วย ผู้บริโภคและบุคคลทั่วไป (Medical Library Association, 2008) ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ

ผลการศึกษาของ Volk (2007) Shipman, Kurtz-Rossi, & Funk (2009) และบงกช ศิริวัฒนมงคล (2547) ที่พบว่าบรรณารักษ์มีบทบาทในการจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศ และผลการศึกษาของ Cobus (2008) คณาศ์ เชษฐบุตร (2550) และสุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์ และคณะ (2551) ที่พบว่าบรรณารักษ์มีบทบาทในการแนะนำทรัพยากรสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศประเภทต่างๆ

สำหรับผลการวิจัยอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงของบรรณารักษ์ในการจัดให้บริการข่าวสารทันสมัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสารสนเทศทางสุขภาพนั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ให้บริการสุขภาพต้องใช้สารสนเทศที่มีความทันสมัยในการวินิจฉัยและรักษาโรคต่างๆ แก่ผู้ป่วย ห้องสมุดจึงจัดให้มีบริการข่าวสารทันสมัยที่ช่วยให้ผู้ให้บริการสุขภาพได้ติดตามและรับข่าวสารใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา ซึ่งบทบาทดังกล่าวปรากฏในมาตรฐานสำหรับห้องสมุดโรงพยาบาล ข้อ 5 ที่ระบุว่าห้องสมุดจะต้องจัดทำเอกสารเพื่อใช้ค้นหาสารสนเทศสำหรับบุคคลที่ต้องการสารสนเทศที่ทันสมัย และข้อ 7 ที่ระบุว่า ห้องสมุดจะต้องส่งเสริมบริการข่าวสารทันสมัยหรือการจัดเตรียมบริการเชิงรุกแก่ผู้ใช้ห้องสมุด (Hospital Libraries Section Standards Committee, 2008)

ในส่วนของบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพ พบว่า หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเกือบทุกข้อ ยกเว้นความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพเพียงข้อเดียวที่อยู่ในระดับปานกลางคือ การประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศทางสุขภาพของผู้ให้บริการสุขภาพทั้งก่อนและหลัง

การเข้าร่วมกิจกรรมการสอนหรือการฝึกอบรม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะบรรณารักษ์ยังมีการจัดกิจกรรมการสอนหรือการฝึกอบรมที่มุ่งส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพไม่มากเท่าที่ควร เนื่องจากเวลาในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์จะมุ่งที่การดำเนินงานเกี่ยวกับงานบริหาร งานเทคนิคและงานบริการของห้องสมุดเป็นสำคัญ ตลอดจนปฏิบัติงานอื่นๆ ของโรงพยาบาลตามที่ได้รับมอบหมายด้วย สำหรับบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ ข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด 5 อันดับ พบว่า มี 3 ข้อที่มีความคิดเห็นเหมือนกันคือ การจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศและบริการสารสนเทศทางสุขภาพที่ส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพและตรงกับความต้องการของผู้ให้บริการสุขภาพ การแนะนำทรัพยากรสารสนเทศและบริการสารสนเทศทางสุขภาพที่จัดให้บริการในห้องสมุดโรงพยาบาล และการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ให้บริการสุขภาพในการค้นหาสารสนเทศทางสุขภาพบนอินเทอร์เน็ตตามที่ต้องการ ซึ่งจะเห็นว่าหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์ยังคงมีความคาดหวังต่อบทบาทของบรรณารักษ์ในการจัดเตรียมและแนะนำทรัพยากรสารสนเทศและบริการสารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบทบาทดังกล่าวนับว่าเป็นบทบาทหลักของบรรณารักษ์ในการจัดให้บริการทรัพยากรสารสนเทศที่สนองความต้องการของผู้ใช้

สำหรับบทบาทที่เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ให้บริการสุขภาพในการค้นหาสารสนเทศทางสุขภาพบนอินเทอร์เน็ตตามที่ต้องการนั้น นับเป็นบทบาทอีกประการหนึ่งที่บุคคลทั้ง 2 กลุ่มมีความคาดหวังในการปฏิบัติของบรรณารักษ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสารสนเทศทางสุขภาพที่เผยแพร่บนอินเทอร์เน็ตมีจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับความ

คาดหวังอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรสารสนเทศ อิเล็กทรอนิกส์ เช่น การสอนการสืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพจากฐานข้อมูลทางการแพทย์ การพยาบาลและสาธารณสุข ตลอดจนโปรแกรมค้นหาต่างๆ การแนะนำเว็บไซต์ที่ใช้ในการแสวงหาสารสนเทศทางสุขภาพ และการชี้แนะแหล่งสารสนเทศทางสุขภาพให้แก่ผู้ให้บริการสุขภาพ เช่น ฐานข้อมูลทางการแพทย์ การพยาบาลและสาธารณสุข เว็บไซต์ ผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาคณางค์ เชษฐบุตร (2550) ที่พบว่านักศึกษามีความคาดหวังต่อบทบาทของบรรณารักษ์ด้านการให้คำปรึกษาแนะนำ โดยนักศึกษาต้องการให้มีการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับวิธีการเข้าถึงสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศประเภทต่างๆ การรวบรวมรายการเอกสารอ้างอิง และการเขียนเอกสารอ้างอิง พร้อมทั้งต้องการให้มีการจัดคลินิกให้คำปรึกษาด้านการใช้สารสนเทศ และการจัดกิจกรรมแนะนำการสืบค้นสารสนเทศเฉพาะสาขาวิชา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมรักษ์ สหพงศ์ (2551) ที่นักสารสนเทศทางการแพทย์จะทำหน้าที่จัดหา จัดระบบและสืบค้นข้อมูลที่แพทย์เวชปฏิบัติเชิงประจักษ์ต้องการและการช่วยค้นหา คัดเลือกกลั่นกรองงานวิจัยที่เป็น Systematic Review เพื่อหาองค์ความรู้ใหม่มาประกอบการรักษาผู้ป่วย รวมทั้งการสอนแพทย์ในการสืบค้นสารสนเทศจากฐานข้อมูลทางเวชปฏิบัติเชิงประจักษ์และแหล่งข้อมูลอื่นๆ ที่เชื่อถือได้ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปิยสุดา ตันเลิศ และกุลธิดา ท้วมสุข (2554) ที่พบว่านักวิชาชีพสารสนเทศมีหน้าที่หลักคือเป็นที่ปรึกษาด้านสารสนเทศ ทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำเกี่ยวข้องกับสารสนเทศแก่ผู้ใช้บริการ เช่น การให้คำปรึกษาในการค้นหาข้อมูลโดยเลือก

ใช้ฐานข้อมูลที่เหมาะสม เป็นต้น

2. เปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพตามทัศนคติของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์ พบว่าหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของบรรณารักษ์โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยความคิดเห็นของบรรณารักษ์ต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบรรณารักษ์เป็นผู้ที่แสดงบทบาทในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพด้วยตนเองจึงเห็นว่าตนมีการแสดงบทบาทดังกล่าว ขณะที่หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพเป็นผู้บริหารในระดับปฏิบัติการที่คอยควบคุมดูแลการทำงานของบรรณารักษ์ ซึ่งงานห้องสมุดนับเป็นงานส่วนหนึ่งในงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่หัวหน้ากลุ่มงานฯ อาจจะไม่ทราบว่างานบรรณารักษ์มีการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ สงวน สุทธิเลิศอรุณ จำรัส ต้วงสุวรรณ และฐิติพงษ์ ธรรมานุสรณ์ (2522: 39) ที่อธิบายว่า บทบาทที่แสดงจริง เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง ซึ่งอาจจะเป็นบทบาทตามที่สังคมคาดหวัง หรือเป็นบทบาทที่ตนเองคาดหวัง หรืออาจจะไม่เป็นบทบาทตามที่สังคมคาดหวังและตนเองคาดหวัง

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายด้านพบว่า ทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงด้านการบริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยความคิดเห็นของบรรณารักษ์ต่อ

บทบาทที่ปฏิบัติจริงด้านการบริการมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบรรณารักษ์เห็นว่าตนได้ดำเนินงานหลายอย่างที่มีมุ่งให้บริการสารสนเทศทางสุขภาพแก่ผู้ให้บริการสุขภาพ ซึ่งบรรณารักษ์มีการปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการให้บริการ เช่น การสำรวจความต้องการสารสนเทศทางสุขภาพของผู้ให้บริการสุขภาพ การจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศและบริการสารสนเทศทางสุขภาพ การจัดบริการตอบคำถาม บริการให้ความช่วยเหลือ บริการชี้แนะแหล่งสารสนเทศทางสุขภาพ บริการข่าวสารทันสมัย และการจัดทำข่าวประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศและบริการใหม่ที่มีมุ่งเน้นสารสนเทศทางสุขภาพ เป็นต้น ขณะที่ความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการสอนของทั้ง 2 กลุ่มไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคคลทั้ง 2 กลุ่มเห็นว่าบทบาทด้านการสอนการรู้สารสนเทศทางสุขภาพยังมีการปฏิบัติจริงไม่มากนักเมื่อเทียบกับบทบาทด้านการบริการ

สำหรับผลการวิจัยที่เปรียบเทียบเป็นรายข้อ พบว่า บรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของตนเองในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพ จำนวน 12 ข้อ ได้แก่ การแนะนำเว็บไซต์ที่ใช้ในการแสวงหาสารสนเทศทางสุขภาพ การสำรวจความต้องการสารสนเทศทางสุขภาพของผู้ให้บริการสุขภาพเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดเตรียมและปรับปรุงการให้บริการ การจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศและบริการสารสนเทศทางสุขภาพที่ส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพและตรงกับความต้องการของผู้ให้บริการสุขภาพ การจัดทำเว็บไซต์ที่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับห้องสมุดโรงพยาบาล เกี่ยวกับ

โรคและการรักษา การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ให้บริการสุขภาพในการค้นหาสารสนเทศทางสุขภาพบนอินเทอร์เน็ตตามที่ต้องการ การให้คำปรึกษาแก่ผู้ให้บริการสุขภาพในการเลือกแหล่งสารสนเทศทางสุขภาพที่มีคุณภาพเพื่อการรักษาพยาบาล และการจัดให้บริการข่าวสารทันสมัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสารสนเทศทางสุขภาพ การแนะนำทรัพยากรสารสนเทศและบริการสารสนเทศทางสุขภาพที่จัดให้บริการในห้องสมุดโรงพยาบาล การจัดเตรียมสารสนเทศทางสุขภาพที่สนับสนุนการตัดสินใจเพื่อการดูแลสุขภาพหรือการรักษาพยาบาลโดยใช้หลักฐานที่มีคุณภาพ การตอบคำถามตามคำร้องขอหรือความต้องการสารสนเทศทางสุขภาพของผู้ให้บริการสุขภาพโดยผ่านช่องทางต่างๆ เช่น โทรศัพท์ อีเมล โต้ตอบคำถาม เป็นต้น และการชี้แนะแหล่งสารสนเทศทางสุขภาพให้แก่ผู้ให้บริการสุขภาพ เช่น ฐานข้อมูลทางการแพทย์ การพยาบาลและสาธารณสุข เว็บไซต์ ผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น และการจัดทำข่าวประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศและบริการใหม่ที่มีมุ่งเน้นสารสนเทศทางสุขภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบรรณารักษ์เห็นว่าตนเองมีการปฏิบัติงานในเรื่องดังกล่าวส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่มีหลายประเด็นที่เห็นว่าบรรณารักษ์มีการปฏิบัติงานในเรื่องดังกล่าวอยู่ในระดับน้อย

3. เปรียบเทียบบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพตามทัศนะของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์ พบว่า หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่คาดหวังของ

บรรณารักษ์ในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพโดยรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะบุคคลทั้ง 2 กลุ่มยังเห็นว่าบรรณารักษ์มีการแสดงบทบาทในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพไม่มากนัก จึงต้องการให้บรรณารักษ์แสดงบทบาทดังกล่าวมากขึ้น เพราะอาจจะเห็นว่าบทบาทในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศมีความสำคัญในการพัฒนางานด้านระบบบริการสุขภาพของโรงพยาบาลที่มีส่วนช่วยสนับสนุนผู้ให้บริการสุขภาพให้ได้รับสารสนเทศทางสุขภาพตามความต้องการในการนำไปใช้วินิจฉัยและรักษาโรคให้กับผู้ป่วย โดยผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริรัตน์ แอดสกุล (2555: 66) ที่อธิบายว่า บทบาทคือพฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคม เพื่อจะได้มีการกระทำระหว่างกันได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้

สำหรับผลการวิจัยที่เปรียบเทียบเป็นรายข้อ พบว่า บรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่คาดหวังของตนเองในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพ จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ การให้คำปรึกษาแก่ผู้ให้บริการสุขภาพในการเลือกแหล่งสารสนเทศทางสุขภาพที่มีคุณภาพเพื่อการรักษาพยาบาล การจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้สารสนเทศทางสุขภาพของผู้ให้บริการสุขภาพ และการตอบคำถามตามคำร้องขอหรือความต้องการสารสนเทศทางสุขภาพของผู้ให้บริการสุขภาพโดยผ่านช่องทางต่างๆ เช่น โทรศัพท์ อีเมล โต๊ะตอบคำถาม เป็นต้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะบรรณารักษ์เห็น

ว่าตนเองมีการปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวค่อนข้างน้อย โดยบรรณารักษ์มีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการให้บริการดังกล่าวอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง ซึ่งบริการทั้ง 3 รูปแบบจัดได้ว่าเป็นการบริการที่มุ่งให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ให้บริการสุขภาพเพื่อให้ได้รับสารสนเทศทางสุขภาพที่มีคุณภาพและตรงความต้องการของผู้ให้บริการสุขภาพ

4. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพตามทัศนคติของหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์ พบว่า หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพและบรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพสูงกว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะบุคคลทั้ง 2 กลุ่มมีความเห็นในทำนองเดียวกันว่าบทบาทของบรรณารักษ์ในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพเป็นบทบาทสำคัญที่มีส่วนช่วยให้การปฏิบัติงานของผู้ให้บริการสุขภาพสามารถบรรลุเป้าหมายในการให้บริการสุขภาพแก่ผู้ป่วยได้เป็นอย่างดี ซึ่งยังคงเห็นว่าบรรณารักษ์ยังปฏิบัติงานในเรื่องดังกล่าวไม่มากนัก จึงมีความคาดหวังที่จะให้บรรณารักษ์แสดงบทบาทในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพมากขึ้น ซึ่งบุคคลทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่คาดหวังของบรรณารักษ์ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยข้างต้น มีข้อเสนอแนะต่อหัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาระบบบริการสุขภาพ ดังนี้

1. กำหนดบทบาทหน้าที่และลักษณะงานประจำตำแหน่งของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปให้มีรายละเอียดการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพ

2. กำหนดให้บรรณารักษ์จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานห้องสมุดและการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของห้องสมุด

3. สนับสนุนและกระตุ้นให้บรรณารักษ์จัดบริการและกิจกรรมที่อาจจะยังไม่มีปฏิบัติหรือมีการปฏิบัติในระดับน้อย ได้แก่ การสอนหลักสูตรระยะสั้นที่มุ่งเน้นแนวคิดเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศทางสุขภาพ การสอนการรู้สารสนเทศทางสุขภาพที่บูรณาการในหลักสูตรทางการแพทยพยาบาลและสาธารณสุข การสอนการประเมินสารสนเทศทางสุขภาพที่ได้จากการสืบค้นฐานข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต การสอนการใช้โปรแกรมการจัดการบรรณานุกรมเพื่อการจัดการสารสนเทศที่ใช้อ้างอิง เช่น EndNote และ Reference Manager เป็นต้น การประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสารสนเทศทางสุขภาพของผู้ให้บริการสุขภาพทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการสอนหรือการฝึกอบรม การจัดทำเว็บไซต์ที่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับห้องสมุดโรงพยาบาล เกี่ยวกับโรคและการรักษา การจัดปฐมนิเทศเกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศและบริการสารสนเทศทางสุขภาพที่ห้องสมุดจัดให้บริการ การจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการสืบค้นและการประเมินสารสนเทศทางสุขภาพให้แก่ผู้ให้บริการสุขภาพ และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้สารสนเทศทางสุขภาพของผู้ให้บริการสุขภาพ

4. จัดให้มีหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นสำหรับบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไป โดยเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการสืบค้นสารสนเทศทางสุขภาพและการให้บริการสารสนเทศแก่ผู้ให้บริการสุขภาพ

5. จัดให้มีการบรรยายทางวิชาการในหัวข้อการรู้สารสนเทศทางสุขภาพ เพื่อให้บรรณารักษ์และผู้ให้บริการสุขภาพในโรงพยาบาลได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาบทบาทในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพของบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานอื่น เช่น ห้องสมุดทางการแพทย์ การพยาบาลและสาธารณสุขในสถาบันอุดมศึกษา เป็นต้น

2. ศึกษาการดำเนินงานของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงพยาบาลที่มุ่งส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพของผู้ให้บริการสุขภาพ

3. ศึกษาระดับการรู้สารสนเทศทางสุขภาพของบรรณารักษ์และผู้ให้บริการสุขภาพ

4. พัฒนารูปแบบการสอนและรูปแบบการบริการที่ส่งเสริมการรู้สารสนเทศทางสุขภาพสำหรับผู้ให้บริการสุขภาพ

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (เงินรายได้คณะมนุษยศาสตร์) ประจำปีงบประมาณ 2555

บรรณานุกรม

- คนางค์ เชษฐบุตร. (2550). ความคาดหวังของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ต่อบทบาทของบรรณารักษ์ในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บงกช ศิริวัฒนมงคล. (2547). บทบาทหน้าที่บรรณารักษ์ในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 : ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยขอนแก่น. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปิยสุดา ตันเลิศ และกุลธิดา ท้วมสุข. (2554). บทบาทของห้องสมุดและนักวิชาชีพสารสนเทศสำหรับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาไทย พ.ศ.2553-2562. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 17(4), 607-623.
- พินิจ พ้าอานวยผล ขาญวิทย์ พระเทพ และสัมฤทธิ์ ศรีธำรงสวัสดิ์. (2552). ปัญหาสุขภาพกับระบบบริการและการคลังระบบสุขภาพของคนไทย. นนทบุรี: สำนักงานวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย.
- รณิดา ศิริไพบูลย์. (2541). บทบาทของผู้บริหารในการดำเนินงานห้องสมุดโรงพยาบาลทั่วไปสังกัดกองโรงพยาบาลภูมิภาค กระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริรัตน์ แอดสกุล. (2555). ความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ จำรัส ตัวงสุวรรณ และฐิติพงษ์ ธรรมานุสรณ์. (2522). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สมรักษ์ สหพงศ์. (2551). บทบาทและความรู้ความสามารถของนักสารสนเทศทางการแพทย์ในกระบวนการเวชปฏิบัติเชิงประจักษ์. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2551). ข้อมูลทั่วไปของโรงพยาบาล. สืบค้นจาก <http://bps.ops.moph.go.th/index.php?mod=bps&doc=5>
- . (2555). โครงสร้างหน่วยงานในราชการบริหารส่วนภูมิภาคสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. สืบค้นจาก <http://www.apnThai.org/CAPNT/page/document/โครงสร้างหน่วยงาน.pdf>
- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. สำนักนโยบายและแผนยุทธศาสตร์. (2550). แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ.2550-2554. นนทบุรี: สำนักงาน.
- สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์ และคณะ. (2551). รายงานการวิจัยเรื่องบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศของครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- สุมาลี วาฬิหวาน. (2556). บทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Banas, Jennifer. (2008). A tailored approach to identifying and addressing college students' online health information literacy. *American Journal of Health Education*. 39(4), 228-236.
- Cobus, Laura. (2008). Integrating information literacy into the education of public health professionals: Roles for librarians and the library. *Journal of the Medical Library Association*. 96(1), 28-33.
- Crumley, Ellen T. (2006). Exploring the roles of librarians and health care professionals involved with complementary and alternative medicine. *Journal of the Medical Library Association*. 94(1), 81-89.
- Cullen, Rowena. (2005). Empowering patients through health information literacy training. *Health Education*. 54(4), 231-244.
- Holst, Ruth; et al. (2009). Vital pathways for hospital librarians: Present and future roles. *Journal of the Medical Library Association*. 97(4), 285-292.
- Hospital Libraries Section Standards Committee. (2008). Standards for hospital libraries 2007. *Journal of the Medical Library Association*. 96(2), 162-169.
- Hsu, C. E., Johnson, L. F., & Brooks, A. N. (2003). Promoting health information literacy: Collaborative opportunities for teaching and academic librarian faculty. *Academic Exchange Quarterly*. 7(1). Retrieved from <http://www.rapidintellect.com/AEQweb/mo2283fe04.htm>
- Ivanitskaya, L., O'Boyle, I., & Casey, A. (2006). Health information literacy and competencies of information age students: Results from the interactive online research readiness self-assessment (RRSA). *Journal of Medical Internet Research*. 8(2): e6. Retrieved from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1550696/?tool=pubmed>
- Krejcie, Robert V., & Morgan, Daryle W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30, 607-610.
- Kurtz-Rossi, S., & Duguay, P. (2010). Health information literacy outreach: Improving health literacy and access to reliable health information in Rural Oxford County Maine. *Journal of Consumer Health on the Internet*. 14(4), 325-340.
- Li, Y., & Brilla, L. (2008). Improving health information literacy: An environmental health application. *American Journal of Health Education*. 39(4), 248-252.

- Medical Library Association. (2007). *Health information literacy*. Retrieved from <http://www.mlanet.org/resources/healthlit/define.html>
- . (2008). *Competencies for lifelong learning and professional success: The educational policy statement of the Medical Library Association*. Retrieved from <http://www.mlanet.org/education/policy/>
- Moorse, Guillaume Van. (2001). Do you mini-med school? Leveraging library resources to improve Internet consumer health information literacy. *Medical Reference Services Quarterly*, 20(4), 27-37.
- Nielsen-Bohlman, L., Panzer, Allison M., & Kindig, David A. (Eds.). (2004). *Health literacy: A prescription to end confusion*. Washington, DC: National Academies Press. Retrieved from http://www.nap.edu/catalog.php?record_id=10883
- Oduwole, A. A. (1999). A study of the impact of medical libraries on clinical decision-making in Nigeria University Teaching Hospitals. *The International Information and Library Review*, 31(3), 109-118.
- Shipman, Jean P., Kurtz-Rossi, S., & Funk, Carla J. (2009). The health information literacy research project. *Journal of the Medical Library Association*, 97(4), 293-301.
- US Department of Health and Human Services. (2000). *Healthy people 2010 final review*. Retrieved from http://www.cdc.gov/nchs/data/hpdata2010/hp2010_final_review.pdf
- Volk, Ruti Malis. (2007). Expert searching in consumer health: An important role for librarians in the age of the Internet and the web. *Journal of the Medical Library Association*, 95(2), 203-20.

การจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน
กรณีศึกษา: ชนมจีนเรณู บ้านเนินน้ำคำ ตำบลโคกหินแฮ่
อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ภาวิณี แสนชนม¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านเนินน้ำคำ 2) องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนมจีนเรณู 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนมจีนเรณู และ 4) เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนมจีนเรณู โดยศึกษาด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก สันทนากลุ่ม สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม จากผู้สูงอายุ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ประกอบการและกลุ่มแม่บ้าน จำนวน 30 คน พัฒนารูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนมจีนเรณูโดยการอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 28 คน

ผลการศึกษาพบว่า

1. ชุมชนบ้านเนินน้ำคำก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2524 เป็นหมู่บ้านที่มีน้ำใต้ดินซึมซับตลอดปี ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีต้นไม้มั้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ สามารถอุ้มน้ำได้เป็นอย่างดี เหมาะสำหรับการปลูกข้าวพันธุ์ข้าวสำหรับเป็นวัตถุดิบในการผลิตเส้นชนมจีน
2. องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนมจีนเรณู ประกอบด้วยอุปกรณ์ในการผลิต กระบวนการผลิตเส้น กระบวนการผลิตน้ำยา ผักและเครื่องเคียงในการรับประทานชนมจีน
3. การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนมจีนเรณู โดยการค้นหาองค์ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล นำมาจัดระบบระเบียบ สร้างเป็นหลักสูตรการอบรม และวิดิทัศน์ แล้วนำไปจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
4. การพัฒนาฐานข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนมจีนเรณู โดยจัดทำในรูปแบบเว็บไซต์ 4 ภาษา คือ ภาษาไทย อังกฤษ ลาว และภาษาเวียดนาม

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชนมจีนเรณู การจัดการองค์ความรู้

---

¹ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารานเทศศาสตร์) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

**A Management the Local Wisdoms Knowledge to the
ASEAN Community: A Case Study of Renu's Thai Rice Vermicelli,
Nern Nam Kham Village, Khok Hinhae Sub-District,
Renu Nakhon District, Nakhon Phanom Province**

Pawinee Saenchon¹

Abstract

The objective of this study were 1) to study the history of Nern Nam Kham Village 2) to study the Local Wisdoms Knowledge of Renu's Thai Rice Vermicelli 3) to develop the teaching model of Renu's Thai Rice Vermicelli and 4) to develop the basic data of the Local Wisdoms Knowledge of Renu's Thai Rice Vermicelli. The tools used in depth –interview , group conversation, cooperative observation and not-cooperative observation from older persons, local wisdom intellectuals, entrepreneurs and housewives group from 30 persons to develop the teaching model of the local wisdom knowledge of Renu's Thai Rice Vermicelli by using workshop with 28 Matthayomsuksa 3 Level students.

The result of the study revealed that

1. Nern Nam Kham Village established in 1981. It's groundwater village to absorb all the year round Most people are agriculture. The area is natural without planting to absorb water very well , which is appropriate for cultivating Khii Kwai Rice, the main raw material of rice vermicelli.

2 The Local Wisdoms Knowledge of Renu's Thai Rice Vermicelli consisted of processing equipment, processing noodle, processing soup, vegetable and side dishes for eating Thai Vermicelli.

3. The teaching model development of Local Wisdoms Knowledge of Renu's Thai Rice Vermicelli. Finding the new knowledge person organizes to make the training courses and video for workshop arrangement with Matthayom 3 level students.

4. The basic data development of Local Wisdoms Knowledge of Renu's Thai Rice Vermicelli. Using the 4 languages website model; Thai, English, Laos and Vietnamese language.

Keywords: Local Wisdoms Knowledge, Renu's Thai Rice Vermicelli, Knowledge Management

---

¹ M.A. (Library and Information Science) Assistant Professor, Division of Information Science,
Sakon Nakhon Rajabhat University

บทนำ

การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นจะช่วยสร้างและเพิ่มพูนองค์ความรู้ท้องถิ่นรวมทั้งการสร้างคุณค่าและมรดกทางปัญญาเพื่อคนไทยรุ่นต่อ ๆ ไป ให้สามารถรักษาไว้และถ่ายทอดมรดกทางปัญญา อันจะส่งผลให้สังคมและประเทศชาติมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้นไป อย่างไรก็ตามองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นบางอย่างนั้นไม่ได้มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ และบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้ไม่สามารถค้นหาคำความรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ทันต่อความต้องการของผู้คนและสังคม องค์ความรู้บางอย่างได้กระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคล ซึ่งประกอบด้วยผู้สูงอายุในหมู่บ้านปราชญ์ชาวบ้าน (ธัชพล ท้าวนาง และ คุณ โทจันทร์, 2555, น.44) หากบุคคลเหล่านี้เสียชีวิตลง องค์ความรู้เหล่านี้ก็จะสูญหายไปจากโลกนี้ได้

ขนมจีนเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นอาหารพื้นบ้านปรากฏอยู่แทบทุกท้องถิ่น โดยเฉพาะประเทศที่อยู่ในภูมิภาคอาเซียนที่มีวัฒนธรรมการรับประทานขนมจีนแทบทุกประเทศ เช่น ประเทศพม่าเรียกขนมจีนว่า “มอนตี” ประเทศกัมพูชาเรียกขนมจีนว่า “หนมบะจก” ประเทศเวียดนามเรียกขนมจีนว่า “บุ้นบ่อ” ประเทศลาวและคนอีสานในประเทศไทยเรียกขนมจีนว่า “ข้าวปุ้น” (ทวีทองหงส์วิวัฒน์, 2556, น.13) และในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยก็มีวัฒนธรรมการรับประทานขนมจีนที่แตกต่างกันออกไป คนภาคเหนือเรียกขนมจีนว่า “ขนมเส้น” คนภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันออก เรียกว่า “ขนมจีน” คนภาคอีสานเรียกว่า “ข้าวปุ้น”

เส้นขนมจีน คือ แป้งจากข้าวที่นำมาทำเป็นเส้นด้วยภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ และวิธีการรับประทานขนมจีนของคนไทยแต่ละท้องถิ่นก็

มีความหลากหลายแตกต่างกัน ส่วนใหญ่อยู่ที่น้ำแกงราดบนเส้นขนมจีน ที่มีทั้งน้ำยา และแกงเผ็ดต่างๆ นอกเหนือจากนั้นก็ยังมีแตกต่างกันที่ผักกินเคียง ผักเหนาะ และเครื่องเคียงที่รับประทานกับขนมจีน ด้วยความแตกต่างหลากหลายดังกล่าวปรากฏให้เห็นในวัฒนธรรมการรับประทานขนมจีน เช่น ขนมจีนภาคกลางมีน้ำราดหลายประเภท เช่น ขนมจีนน้ำพริก น้ำยาปลา-แกงเผ็ด แกงเขียวหวานและขนมจีนชาวน้ำ ขนมจีนภาคใต้ ก็มีน้ำราด เช่น ขนมจีนน้ำยากะทิ ปักซี่ใต้ แกงไตปลา ขนมจีนภาคเหนือ มีน้ำราดเฉพาะถิ่นที่เรียกว่าน้ำเงี้ยว ขนมจีนภาคอีสานหรือข้าวปุ้นมีน้ำราด เช่น น้ำยาปลาป่น น้ำแจ่ว น้ำปลาร้า เป็นต้น

วัฒนธรรมการรับประทานขนมจีนที่มีความหลากหลายแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่นสะท้อนวิถีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมการบริโภคของประชาชนในท้องถิ่นนั้น เนื่องจากขนมจีนเป็นที่นิยมรับประทานกันมาก จึงได้มีการศึกษาคุณค่าทางอาหารของขนมจีน และพบว่า สารอาหารในเส้นขนมจีน (Rice noodles, fermented) 100 กรัม ประกอบไปด้วยน้ำ 73.8 กรัม พลังงาน 106 แคลอรี โปรตีน 1.4 กรัม ไขมัน 0.3 กรัม คาร์โบไฮเดรต 24.3 กรัม ไฟเบอร์ 0.3 กรัม เกลือ 0.2 กรัม วิตามินบี 1 0.6 มิลลิกรัม แคลเซียม 14 มิลลิกรัม ฟอสฟอรัส 10 มิลลิกรัม โซเดียม 47 มิลลิกรัม โพแทสเซียม 10 มิลลิกรัม (มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันวิจัยโภชนาการ, 2548: 1) แต่การรับประทานขนมจีนในแต่ละท้องถิ่นมีการประยุกต์และพัฒนาให้เข้ากับวัฒนธรรมการบริโภคและความต้องการของผู้คน โดยการทำน้ำยาราดขนมจีนปรุงรสให้ได้รสชาติที่อร่อยขึ้น เช่น ปรุงโดยใช้น้ำนัว (น้ำกะปิกับน้ำปลาร้า) น้ำตาลปีบ ผงชูรส พริกแกง และมีผักเป็นเครื่องเคียงและอาจเพิ่มไข่ต้มหรือไข่ปลิงให้ได้รสชาติและ

ความอร่อยเพิ่มขึ้น ซึ่งผู้บริโภคจะได้สารอาหารครบ 5 หมู่ ได้แก่ คาร์โบไฮเดรต ได้จากแป้งขนมจีน โปรตีนได้จากนํ้ายาซึ่งอาจทำจากปลา นํ้ากะปิ หรือนํ้าปลาร้า ได้วิตามินและแร่ธาตุได้จากผัก ทำให้ขนมจีนได้รับความนิยมนอกเหนือจากความอร่อยแล้วยังได้รับคุณค่าทางอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย

อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม มีประเพณี วัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์มาช้านาน เพราะประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวภูไท เมื่อพิจารณาอัตลักษณ์แล้วพบว่าวัฒนธรรมการรับประทานขนมจีนเรณูหรือข้าวปุ้นเรณู เป็นวัฒนธรรมหรือเป็นวิถีชีวิตวัฒนธรรมภูไทอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะบ้านเนินนํ้าคำ อำเภอเรณูนคร จ.นครพนม ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ได้นำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในโครงการเศรษฐกิจพอเพียงอีกทั้งยังส่งเสริมเกษตรอินทรีย์และปลูกข้าวเจ้าพันธุ์พื้นเมืองที่มีชื่อว่า “ข้าวพันธุ์ซี้ควาย” ซึ่งเป็นข้าวที่นำมาเป็นวัตถุดิบหลักและนำไปหมักเป็นแป้งสำหรับทำเส้นขนมจีนเท่านั้น ทำให้เส้นขนมจีนที่ได้มีคุณสมบัติเหนียวนุ่ม มั่นวาวสามารถเก็บไว้ได้นานหรือแช่ตู้เย็นแล้วนำมาลวกกับนํ้าร้อนรับประทานได้อีกและยังคงสภาพเส้นที่เหนียวนุ่มเหมือนเดิม ดังนั้นอำเภอเรณูนคร จึงเป็นแหล่งผลิตขนมจีนที่มีชื่อเสียงมายาวนานจนกลายเป็นเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมการบริโภคขนมจีน ซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในชื่อว่า “ขนมจีนเรณูหรือข้าวปุ้นเรณู” โดยมีนํ้าราดหลัก ๆ เพียง 2 ประเภทคือ นํ้านัวหรือนํ้าปลาร้าและนํ้ากะปิ จนทำให้ขนมจีนเรณูที่ผลิตโดยวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลผลิตการเกษตรเนินนํ้าคำเรณูนคร รหัสทะเบียน 4-48-06-05/1-0002 (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการ

ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2555) และได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรม เป็นสินค้าที่ได้มาตรฐาน มีรสชาติดี และสามารถจำหน่ายได้ปริมาณมาก (สำนักงานเกษตรอำเภอเรณูนคร, 2555)

ปัจจุบันขนมจีนเรณู เป็นขนมจีนที่นิยมรับประทานในเขตพื้นที่ของภาคอีสาน เช่น จังหวัดนครพนม สกลนคร และ มุกดาหาร แต่ยังไม่เป็นที่นิยมแพร่หลายไปยังภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย รวมถึงประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศที่อยู่ในกลุ่มอาเซียนประกอบกับกระบวนการผลิตเส้นขนมจีนมีความยุ่งยากซับซ้อน ส่งผลให้คนในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชนรุ่นใหม่ ขาดความตระหนักต่อการผลิตเส้นขนมจีนแบบดั้งเดิม อีกทั้งองค์ความรู้เกี่ยวกับขนมจีนยังไม่ได้มีการจัดการรวบรวมอย่างเป็นระบบ ดังนั้นเพื่อประโยชน์การเข้าถึงสารสนเทศ การอนุรักษ์องค์ความรู้ด้านนี้ให้สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จึงจำเป็นต้องมีการจัดการสารสนเทศท้องถิ่นด้านขนมจีนให้เป็นระบบ ทั้งการจัดเก็บ การสืบค้น การเผยแพร่ และการถ่ายทอดองค์ความรู้ อย่างยั่งยืนของชุมชน สังคม ประเทศชาติและประเทศเพื่อนบ้านที่มีวัฒนธรรมการบริโภคที่ใกล้เคียงกัน

จากปัญหาและความสำคัญตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญในการจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องขนมจีนเรณู บ้านเนินนํ้าคำ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม เพราะเป็นอาหารที่ได้รับความนิยมในแถบจังหวัดนครพนม สกลนคร และ มุกดาหาร ซึ่งเป็นจังหวัดหน้าด่านของประเทศไทย ที่จะข้ามไปประเทศลาว ประเทศเวียดนาม และประเทศจีนต่อไป ตลอดจนประเทศอื่นๆ ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งมีเป้าหมายในการ

ผลิตและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้กลายเป็นสินค้าเชิงวัฒนธรรมที่เผยแพร่ไปยังประเทศเหล่านี้ต่อไปในอนาคต ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องดังกล่าวในการพัฒนาถ่ายทอด นำเสนอ องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนมจินเรณูเพื่อก่อประโยชน์ต่อชุมชน ผู้ที่ต้องการศึกษาและทำชนมจินเรณู ประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งจะกลายเป็นทุนทางปัญญาให้กับท้องถิ่นทำให้ส่งผลต่อไปยังโครงสร้างทางสังคมฐานความรู้ของประเทศไทยในอนาคต ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างจริงจังยั่งยืนต่อไป และเป็น การเผยแพร่ความรู้สู่สังคม และประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีการศึกษาวิเคราะห์

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา เฉพาะกรณีชนมจินเรณู บ้านเนินน้ำคำ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ซึ่งผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการศึกษาด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ เชิงลึก การสนทนากลุ่ม อบรมเชิงปฏิบัติการและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอขั้นตอนของการดำเนินการ โดยมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาบริบทของชุมชน และประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านเนินน้ำคำ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม โดยการสัมภาษณ์ เชิงลึก สนทนากลุ่ม สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

2. ศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนมจินเรณู โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก สนทนากลุ่ม สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

3. การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนมจินเรณู โดยการนำองค์ความรู้ที่ผ่านการจัดการแล้วจากข้อที่ 2 มาทำเป็นหลักสูตรการอบรม และสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบวีดิทัศน์ แล้วนำไปจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนางามวิทยาคาร ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

4. การพัฒนาฐานข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนมจินเรณู ที่ผ่านการจัดการแล้วมานำเสนอในรูปแบบ 4 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาลาว และภาษาเวียตนาม โดยจัดทำอยู่ในรูปแบบเว็บไซต์

ผลการศึกษา

1. ประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านเนินน้ำคำ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม บ้านเนินน้ำคำ มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านชนมจินเรณู เนื่องจากมีทุนทางมนุษย์ คือแม่คำมัน ไชโย ปราชญ์ชาวบ้านด้านการทำชนมน้ำนัว (น้ำปลาร้า) และเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งกลุ่มชนมจินบ้านเนินน้ำคำ มีบรรพบุรุษเป็นชนเผ่าภูไท ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและใกล้ชิดธรรมชาติ ชยันและยึดมั่นในประเพณีวัฒนธรรมโดยใช้หลักฮึดสืบสองเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ชาวภูไทเป็นชนเผ่าที่มีความรู้ ความชำนาญ เชี่ยวชาญหลากหลายแขนงเช่น การฟ้อนภูไท การทำเหล้าอุ (เหล้าพื้นเมืองของชาวภูไท) และ การทำชนมจินหรือข้าวปุ้นซึ่งนิยมทำรับประทานเมื่อมีงานบุญ ประเพณีหรือเหตุการณ์ที่สำคัญ เช่นงาน

แต่งงาน งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ งานบุญผะเหวด งานบุญสงกรานต์ งานบุญบั้งไฟ เป็นต้น ทำให้ชาวภูไทมีความชำนาญ และเชี่ยวชาญในการทำขนมจีนเป็นพิเศษ โดยเฉพาะชาวภูไทบ้านเนินน้ำคำที่มีทุนทางสังคมที่เข้มแข็งเนื่องจากประชนในบ้านเนินน้ำคำมีความเป็นอยู่ที่ดี มีประชากรหนาแน่น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความผูกพันกันเป็นสังคมเครือญาติ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอยู่เสมอ โดยจัดตั้งเป็นกลุ่มขนมจีนบ้านเนินน้ำคำ นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่มีทุนทางกายภาพที่นำไปสู่การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการทำขนมจีน เนื่องจากเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ ประชาชนสามารถดำเนินชีวิตได้ตามรูปแบบวิถีชีวิตตามที่ต้องการ ในด้านทุนทางธรรมชาตินั้นบ้านเนินน้ำคำมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีน้ำใต้ดินซึมซับตลอดปีเหมาะแก่การทำเกษตรกรรมโดยเฉพาะการปลูกข้าวและเลี้ยงปลาซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญและเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ ในการนำมาผลิตเส้นขนมจีน เช่น ข้าวพันธุ์ชัยพฤกษ์หรือข้าวเจ้าแดงที่ปลูกโดยประยุกต์ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงแบบเกษตรอินทรีย์ทำให้ได้ข้าวที่ปลอดสารพิษและปลูกเพื่อทำเป็นขนมจีนเท่านั้นเพราะเส้นขนมจีนจะเหนียวนุ่ม เก็บไว้ได้นานกว่าขนมจีนจากแหล่งอื่น และยังมีแหล่งน้ำใต้ดินที่อุดมสมบูรณ์ชาวบ้านจึงขุดบ่อเลี้ยงปลาตามแนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง และมีแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่มีปลาชุมตลอดปี เมื่อถึงฤดูจับปลาชาวบ้านจะเลือกปลาจากแหล่งน้ำตามธรรมชาติหรือบ่อเลี้ยงปลาแบบเศรษฐกิจพอเพียงเพราะปลาจะไม่มียาเคมีเหมือนปลาเลี้ยงหัวอาหารและนำมาหมักปลาร้าไม่น้อยกว่า 6 เดือนถึงหนึ่งปี จึงเหมาะกับการนำมาทำเป็นน้ำนัวเพื่อรับประทานกับขนมจีนเรณู

2. องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนมจีนเรณู บ้านโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ประกอบด้วย

2.1 อุปกรณ์ในการผลิตเส้นขนมจีนได้แก่ กระสอบปุย กระละมั่ง เครื่องโม่แป้ง และเครื่องนวดแป้ง ผ้าขาวบาง โองน้ำ สายยาง ก้อนอิฐหรือไม้ฉลุผ้าด้ายดิบ ลังถึง ถังพลาสติก เตาไฟ เฝือก หม้อกระชอน และข้าวพันธุ์ชัยพฤกษ์ อุปกรณ์ที่ใช้บิเส้นที่เป็นเอกลักษณ์คือเฝือกใช้บิเส้นแบบหัวไกโอง รูเฝือกมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.5 เซนติเมตรหรือขนาดหัวปากกาตลอดได้ ใช้บิเส้นโดยมือและเฝือกอยู่ใกล้น้ำร้อน เส้นที่ได้มีลักษณะอ้วน สั้นเรียกว่า “หัวไกโอง”

2.2 กระบวนการผลิตเส้นขนมจีน ได้แก่ ขั้นตอนการหมักข้าว ขั้นตอนการโม่แป้ง และขั้นตอนการบิเส้นขนมจีน กระบวนการในการผลิตเส้นของกลุ่มขนมจีนเนินน้ำคำมีขั้นตอนการหมักข้าวที่ใช้เวลานานกว่าปกติที่ใช้เวลา 1-2 วัน แต่กลุ่มขนมจีนเนินน้ำคำหมักข้าวประมาณ 3-5 วัน เพราะข้าวที่ใช้ในการทำเส้นขนมจีนเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมืองที่ไม่มีเมล็ดแข็ง แต่เส้นขนมจีนจะเหนียวนุ่มเป็นพิเศษ และเก็บไว้ได้นาน

2.3 กระบวนการผลิตน้ำยาสำหรับรับประทานกับขนมจีน ซึ่งประกอบด้วยน้ำนัวหรือน้ำปลาร้า มีเครื่องปรุงประกอบด้วย ปลาร้าอย่างดี 1 กิโลกรัม 1 ปี กระป๋องยี่ห้อ ½ กิโลกรัม น้ำตาลทรายแดง ½ กิโลกรัม น้ำกระเทียมดอง 1 ถ้วยเล็ก มีข้อสังเกตคือปลาที่นำมาหมักเป็นปลาร้าต้องเป็นปลาจากแหล่งน้ำธรรมชาติหรือบ่อเลี้ยงปลาแบบธรรมชาติ เช่น ปลาขาว ปลาช่อน ปลาหมอ ปลาสด ปลาช่อน ปลากระดี่และปลาสร้อยขาว ต้องหมักเป็นปลาร้าอย่างน้อย 6 เดือนถึง 1 ปี เพราะจะทำให้

ปลาร้ามีกลิ่นหอม รสชาติกลมกล่อม น้ำกะปิ มีเครื่องปรุงประกอบด้วย กะปิกุ้งอย่างดี 1 กิโลกรัม น้ำตาลทรายแดง ½ กิโลกรัม น้ำกระเทียมดอง 1 ถ้วยเล็ก

มีข้อสังเกตคือกะปิที่ใช้ต้องเป็นกะปิตรางู้นแท้เท่านั้นเพราะเมื่อนำมาทำเป็นน้ำกะปิจะได้รสชาติดี มีกลิ่นหอม

2.4 ผักและเครื่องเคียงในการรับประทานกับขนมจีนเรณู ประกอบด้วย ยอดกระถิน ผักพวยลาว ผักบุ้งลาว กะหล่ำปลีลาว ถั่วงอกลาว พริกบด และพริกป่น สำหรับผักในการรับประทานกับขนมจีนเรณูให้อร่อยและได้รสชาติต้องเป็นผักลาว โดยเฉพาะผักพวยและยอดกระถิน ผักพวยเป็นผักพื้นบ้านของชาวอีสานมีอยู่ในแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ของบ้านเนินน้ำคำและมีสรรพคุณทางยาช่วยเจริญอาหาร ป้องกันไข้หวัด และยอดกระถินเป็นผักสมุนไพรที่ชาวบ้านปลูกไว้แทบทุกหลังคาเรือนเมื่อรับประทานกับขนมจีนเรณูจะทำให้ได้รสชาติกลมกล่อมยิ่งขึ้น ซึ่งยอดกระถินมีเบต้าแคโรทีนสูง ช่วยต่อต้านอนุมูลอิสระและ บำรุงสายตา การปรุงรสขนมจีนเรณูให้อร่อยที่ขาดไม่ได้คือต้องใส่พริกบดจากพริกจินดา เพราะมีกลิ่นหอม รสชาติเผ็ดร้อน และมีสีแดงสวย

3. การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นขนมจีนเรณู

รูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นขนมจีนเรณูในอดีตมีการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษโดยปู่ ย่า ตา ยาย ได้ถ่ายทอดให้รุ่นพ่อ แม่ และรุ่นลูกหลาน โดยมีวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้หลากหลายวิธีการ เช่น ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยการสอน การพูดคุย การบอกเล่า การแนะนำ การสาธิตให้ดู

เป็นตัวอย่าง หลังจากนั้นให้ลงมือปฏิบัติจากของจริง ทำให้ลูกหลานได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าวิจัยเลือกรูปแบบการถ่ายทอดโดยการสอน การสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่าง และหลังจากนั้นให้ลงมือปฏิบัติจริง โดยการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการสืบค้นที่อยู่ในตัวบุคคล นำมาจัดการอย่างเป็นระบบระเบียบแล้วนำมาสร้างเป็นหลักสูตรการอบรม หลังจากนั้นนำไปให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนางามวิทยาคาร ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในการเรียนรู้ โดยจัดอยู่ในรูปแบบการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ และให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนอบรม แล้วให้ดู วิดีทัศน์ และดูการสาธิตการทำขนมจีน ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจริงเมื่อฝึกปฏิบัติเสร็จแล้วให้นักเรียนทำแบบทดสอบและแบบวัดความพึงพอใจหลังการอบรม ซึ่งผลหลังการอบรมนักเรียนมีความรู้เพิ่มมากขึ้น และนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

4. กระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลขนมจีนเรณูสู่สังคม และประชาคมอาเซียน

การพัฒนาฐานข้อมูลขนมจีนเรณูสู่ประชาคมอาเซียนนั้นเป็นการสร้างฐานข้อมูลองค์ความรู้ที่ผ่านกระบวนการจัดการอย่างเป็นระบบและนำมาทำเป็นฐานข้อมูล 4 ภาษาคือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาลาวและภาษาเวียดนาม ซึ่งประกอบไปด้วย ประวัติบ้านเนินน้ำคำ อุปกรณ์การผลิตเส้นขนมจีนเรณู การผลิตเส้นขนมจีนเรณู การผลิตน้ำยาขนมจีนเรณู ผักและเครื่องเคียง แล้วนำไปเผยแพร่ผ่านทางอินเทอร์เน็ต

สรุป

จากการศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นขนมจีนเรณู บ้านเนินน้ำคำ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของบ้านเนินน้ำคำ พบว่าบ้านเนินน้ำคำเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชนมจีน เนื่องจากมีครุภูมิปัญญาท้องถิ่น และปราชญ์ชาวบ้านด้านชนมจีน ที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษซึ่งเป็นชนเผ่าภูไท โดยยึดหลักฮั้วตสิบสองในการดำเนินชีวิต ชาวบ้านเนินน้ำคำจะทำงานบุญประเพณีและเหตุการณ์สำคัญในการทำกิจกรรมร่วมกันตลอดปี หมู่บ้านมีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำใต้ดินไหลซึมซับตลอดปี เหมาะสำหรับการทำนาปี และนาปรัง และปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองสำหรับเป็นวัตถุดิบในการทำขนมจีน และมีแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่มีปลาชุกชุมและชูดบ่อเลี้ยงปลาได้เป็นอย่างดี

2. องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนมจีน เรณู บ้านโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

2.1 อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตเส้นขนมจีน ประกอบด้วย กระสอบปุย กะละมัง เครื่องไม้แป้ง และเครื่องนวดแป้ง ผ้าขาวบาง ใองน้ำ สายยาง ก้อนอิฐ ถุงผ้าด้ายดิบล้างถึง ถังพลาสติก เต้าไฟ เฝื่อน หม้อกระซอน และข้าวพันธุ์ข้าว

2.2 กระบวนการผลิตเส้นขนมจีน ประกอบด้วย ขั้นตอนการหมักข้าว ขั้นตอนการไม้แป้ง และขั้นตอนการบีบเส้นขนมจีน

2.3 น้ำยาสำหรับรับประทานกับขนมจีน ประกอบด้วย น้ำนวลปลาร้า และน้ำกะปิ

2.4 ผัก และ เครื่องเคียง ในการรับประทานกับขนมจีน ประกอบด้วย ยอดกระถิน ผักพวยหลวง ผักบั้งหลวง กะหล่ำปลีหลวง ถั่วงอกหลวง พริกบดและพริกป่น

3. การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนมจีนเรณู เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบหลักสูตร

การอบรม และสื่อการเรียนรู้วิถีทัศน์ ผ่านนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนางามวิทยาคาร โดยหลังเรียนนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนเรียน และมีความความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

4. การพัฒนาฐานข้อมูลชนมจีนเรณูสู่สังคม และประชาคมอาเซียน ได้จัดทำในรูปแบบเว็บไซต์ 4 ภาษา ประกอบด้วยภาษาไทย ภาษาลาว ภาษาอังกฤษ และภาษาเวียดนาม ทาง URL: <http://ricevermicelli.snru.ac.th> ซึ่งเป็นแหล่งค้นหาข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สำหรับผู้สนใจองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนมจีนเรณู

อภิปรายผล

การจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน กรณีศึกษา: ชนมจีนเรณู บ้านเนินน้ำคำ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของบ้านเนินน้ำคำ องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนมจีนเรณู เพื่อพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนมจีนเรณู เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนมจีนเรณู จากผลการศึกษาประวัติความเป็นมาของบ้านเนินน้ำคำ พบว่า พบว่าบ้านเนินน้ำคำเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชนมจีน เนื่องจากมีครุภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้านด้านชนมจีน มีประเพณี วัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าภูไท มีการรวมกลุ่มกันที่เข้มแข็ง มีภูมิประเทศที่มีน้ำซึมซับตลอดปี เหมาะสำหรับการปลูกข้าวโดยเฉพาะข้าวพันธุ์ข้าวที่พื้นวัตถุดิบที่เอื้อต่อการผลิตขนมจีนและชูดบ่อเลี้ยงปลา

ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีแหล่งน้ำจากธรรมชาติ ที่มีปลาชุกชุมเหมาะแก่การนำมาหมักเป็นปลาร้า สำหรับทำน้ำนัว

องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนมจีนเรณู ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ประกอบไปด้วย อุปกรณ์ในการผลิตเส้นขนมจีนโดยเฉพาะเฟ้นในการผลิตเส้นที่ ให้เส้นมีลักษณะอ้วนสั้น เรียกเส้นขนมจีนลักษณะนี้ ว่า “หัวโกโถก” กระบวนการผลิตเส้นขนมจีนซึ่งมี ขั้นตอนการหมักข้าวที่ใช้เวลานานกว่าปกติคือ 3-5 วัน เนื่องจากข้าวพันธุ์ชัยภูมิมีลักษณะเมล็ดแข็งจึง ต้องใช้เวลาในการหมักหลายวันทำให้เส้นขนมจีน เหนียวนุ่ม กระบวนการผลิตน้ำนัว ปลาร้าต้องใช้ปลา ตามธรรมชาติ หมักอย่างน้อย 6 เดือน ถึง 1 ปี จึง เหมาะกับการทำน้ำนัวเพราะจะมีกลิ่นหอมและ รสชาติกลมกล่อม และน้ำกะปิ ซึ่งต้องเป็นกะปิตรา กุ้งแท้เท่านั้น เมื่อนำมาทำน้ำกะปิจะมีกลิ่นหอม สีแดงสวยน่ารับประทาน ผักและเครื่องเคียงเป็นผักที่ มีอยู่ตามธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนมจีนเรณูที่อยู่ในตัวบุคคล และนิยมทำรับประทานในเหตุการณ์สำคัญๆ งาน บุญ ประเพณีและมีการนำไปออกร้านในงานบุญ ประจำปีเป็นประจำทุกปี แต่ยังไม่มีการจัดการองค์ ความรู้ให้เป็นระบบระเบียบ ประชาชนอาจรู้จัก ขนมจีนเรณูมากขึ้น แต่ยังไม่ทราบรายละเอียดของ องค์ความรู้ที่ชัดเจน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธัชพล ท้าวนาง และ คุณ โทษันต์ (2555) ที่ศึกษา การจัดการ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำข้าวเม้าของ บ้านแก่งโพธิ์ พบว่าซึ่งองค์ความรู้จะอยู่ในตัวบุคคล ผู้มีประสบการณ์ อยู่ในตัวปราชญ์ชาวบ้าน ส่วนองค์ ความรู้ที่เป็นเอกสารนั้นค้นหาได้ยาก ชาวบ้านยังไม่มี การรวบรวมองค์ความรู้ไว้อย่างเป็นระบบ

การพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนมจีนเรณู ซึ่งการถ่ายทอดองค์ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชนมจีนเรณู ในอดีตนั้นมีการถ่ายทอดกันในครอบครัว และเป็นการถ่ายทอด โดยการบอกเล่า สาดิต และให้ลูกหลานปฏิบัติตาม ผู้วิจัยได้นำแนวความคิดในการถ่ายทอดในอดีตนั้นมา ประยุกต์ให้อยู่ในรูปการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยทำ เป็นหลักสูตรท้องถิ่น และจัดทำในรูปแบบวีดิทัศน์ และการสาธิตจากวิทยากรท้องถิ่น แล้วให้นักเรียน ฝึกปฏิบัติ ทำให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง มีความ สนุกสนานในการฝึก จึงเกิดการเรียนรู้และมีความรู้ เพิ่มขึ้น และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่ง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จ่านงค์ ตรีนิมิตร (2553) ที่ได้ศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นทาง วัฒนธรรมด้านอาหารพื้นบ้านของชุมชนบางกระดี่ พบว่ารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน อาหารพื้นบ้านสู่เยาวชนด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่าน การอบรมเชิงปฏิบัติการทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมี ความสนใจ และมีความรู้เพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ ธัชพล ท้าวนาง และคุณ โทษันต์ (2555) ที่ศึกษาการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำข้าวเม้าของบ้านแก่งโพธิ์ซึ่งพบว่าการถ่ายทอด องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นเป็นการถ่ายทอดโดย ผ่านการฝึกปฏิบัติ

การพัฒนาฐานข้อมูลชนมจีนเรณูสู่สังคม และประชาคมอาเซียน เป็นการจัดทำฐานข้อมูลใน รูปแบบเว็บไซต์ 4 ภาษา ประกอบด้วยภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาลาว และภาษาเวียดนาม ภายใน ฐานข้อมูลประกอบด้วยประวัติบ้านเนินน้ำคำ อุปกรณ์ การผลิตเส้น การผลิตน้ำยา ผักและเครื่องเคียงรับประทานกับขนมจีนเรณู การ ทำฐานข้อมูลภาษาไทยเน้นเพื่อเผยแพร่การจัดการ

องค์ความรู้ การค้นคว้า จัดระเบียบและถ่ายทอด เผยแพร่องค์ความรู้ให้กับประชาชนคนไทยได้ศึกษา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่ได้มาตรฐานและรักษาสืบทอดอย่างยั่งยืนการจัดทำฐานข้อมูลเป็นภาษาอังกฤษนั้นเพราะกฎบัตรอาเซียนบัญญัติไว้ว่า “English is the working language of Asian” (คณะกรรมการธิการการต่างประเทศ วุฒิสภา, 2554, น.18) แสดงให้เห็นว่าภาษาอังกฤษ เป็นภาษาที่ใช้ในการทำงานของประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียน เป็นข้อตกลงใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการสื่อสาร จึงถือว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษาของชาวอาเซียน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาฐานข้อมูลเป็นภาษาอังกฤษเพื่อให้ประชาชนในประเทศกลุ่มอาเซียนที่ต้องการศึกษาค้นคว้าได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เพราะการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนจะทำให้การเคลื่อนย้ายกำลังคน นักศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา เป็นไปโดยสะดวกขึ้น ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายองค์ความรู้ ภาษาและวัฒนธรรมระหว่างกัน เกิดการให้ความร่วมมือและช่วยเหลือกันในด้านต่างๆ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ ศูนย์สารสนเทศยุทธศาสตร์ภาครัฐ, 2556, น.1) สำหรับภาษาลาวและภาษาเวียดนามนั้นเนื่องจากวัฒนธรรมการรับประทานขนมจีนเรณู เกิดขึ้นในอำเภอเรณู จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีชายแดนติดกับประเทศลาวและอยู่ใกล้ประเทศเวียดนาม ประกอบกับจังหวัดนครพนม สกลนคร และมุกดาหาร มีชาวลาว และชาวเวียดนามอพยพเข้ามาอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก ตั้งแต่ยุคสงครามอินโดจีน ช่วงปี พ.ศ.2518-2520 และเมื่อสงครามสงบมีบางส่วนได้อพยพกลับประเทศเวียดนาม แต่ยังมีประชาชนเชื้อสายเวียดนามอาศัย

อยู่ในจังหวัดแถบนี้เป็นจำนวนมาก เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2530 มีแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านหลังไหลเข้ามาทำงานในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก (พฤกษ์ เถาฉวิล และ สุธีร์ สาตราคม, 2554, น.12) โดยเฉพาะการอพยพแรงงานของชาวลาวแถบชายแดนเข้ามาทำงานในจังหวัดแถบนี้มากขึ้นทั้งที่ปรากฏแน่ชัด และที่ไม่มีหลักฐานปรากฏ มีการเคลื่อนย้ายไปมาของประชาชนตามแนวชายแดนของประชาชนทั้งสามประเทศอยู่เป็นประจำ ดังนั้นการผสมผสานวัฒนธรรมการรับประทานขนมจีนของประชาชนทั้งสามประเทศจึงมีความคล้ายคลึงกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กลุ่มคนเหล่านี้ได้ซึมซับวัฒนธรรมการรับประทานขนมจีน จากท้องถิ่นไปด้วย การจัดทำฐานข้อมูลเป็นภาษาลาวและภาษาเวียดนาม ทำให้ประชาชนชาวลาวและเวียดนามที่ต้องการศึกษาหาความรู้ในการจัดการองค์ความรู้ เกี่ยวกับขนมจีนเรณู นำไปสู่การประยุกต์และพัฒนาให้เป็นอาหารทางวัฒนธรรมของอาเซียนต่อไป ประกอบกับปัจจุบันมีนักศึกษาชาวลาวและเวียดนามเข้ามาศึกษาในประเทศไทยมีจำนวนมากขึ้น เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มหาวิทยาลัยนครพนม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยอื่น ๆ การจัดทำฐานข้อมูลดังกล่าวจึงทำให้นักศึกษามีโอกาสในการศึกษาหาความรู้ในฐานข้อมูลที่เป็นภาษาลาวและภาษาเวียดนามได้เป็นอย่างดี และจะเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมการรับประทานขนมจีนเรณูไปยังกลุ่มคนในประเทศต่างๆ เหล่านี้มากยิ่งขึ้นเพื่อความยั่งยืนของสังคมและประเทศชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาชนมจีนเรณู บ้านเนินน้ำคำ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

1. ควรกำหนดเป็นนโยบายให้ทุกหน่วยงานในสังกัดมีการดำเนินงานศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในหน่วยงานของตนเอง
2. ควรมีการส่งเสริม สนับสนุนให้น้องๆ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละชุมชนเข้าไปให้นักเรียนได้เรียนรู้ในโรงเรียนต่าง ๆ

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมในการทำเส้นขนมจีนเรณู เพื่อให้การผลิตมีความแปลก และน่าสนใจ และผลิตได้รวดเร็ว ตลอดจนนวัตกรรมในการทำเส้นแห้ง น่ายาบรรจุขวดสำหรับรับประทานได้นาน ๆ

4. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าให้กับขนมจีนเรณู เช่น การบรรจุหีบห่อ การออกแบบผลิตภัณฑ์ในการบรรจุ
5. ควรจัดทำเอกสาร รวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนต่างๆ เพื่อการเผยแพร่หรือทำการเผยแพร่ทางสื่อต่างๆ มากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

คณะกรรมการธิการการต่างประเทศ วุฒิสภา. (2554). ความท้าทายในการมุ่งสู่ความเป็นประชาคมอาเซียน.

สารวุฒิสภา, 19(10), 17-18.

จำนงค์ ตรีนมิต. (2553). การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัฒนธรรมด้านอาหารพื้นบ้านของชุมชนบางกระดี่.

วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (2556). ขนมจีน. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

ธัชพล ท้าวนาง และ คุณ โทชน์ธ. (2555). การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำข้าวเม่าของบ้านแก่งโพธิ์.

การบริหารท้องถิ่น, 5(1), 38-45.

พฤกษ์ เถาถวิล และ สุธีร์ สาดราคม. (2554). MOU การจ้างงานข้ามชาติ : เสรีนิยมใหม่ การคุ้มครองแรงงาน

และการปรับยุทธศาสตร์การค้ากับควมคุมของรัฐ. วารสารสังคมกลุ่มน้ำโขง, 7(3), 1-26.

สมเกียรติ อ่อนวิมล. (2556, ตุลาคม 20). ภาษาอังกฤษ กับ อนาคตของไทยในอาเซียน. สืบค้นจาก

blog.eduzones.com/wigi/81880.

สำนักงานเกษตรอำเภอเรณูนคร. (2555, พฤศจิกายน 15). เรื่องเล่าขนมจีนเรณูเด็ด. สืบค้นจาก

<http://renunakhon.nakhonphanom.doe.go.th/old/KM12.doc>.

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2555, พฤศจิกายน 15). ชื่อวิสาหกิจชุมชน/

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน. สืบค้นจาก <http://smce.doe.go.th/smce1/report/>.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ศูนย์สารสนเทศศาสตร์ภาครัฐ. (2556, กุมภาพันธ์ 2). *มหาวิทยาลัยของไทยกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน*. สืบค้นจาก <http://www.nic.go.th/gsic/uploadfile/university-asean.pdf>.

Mahidol University, Institute of Nutrition. (2006). *Food composition database ND 3.3 for INMUCAL program*. Nakornpathom: INMU.

McArthur, Tom. (2002). English as an Asian Language. *ABD*, 33(2), 3-4.

การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของห้องสมุด ศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา

สายสุดา ปันตระกูล¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษาในด้านทรัพยากรสารสนเทศ การบริการสารสนเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศ วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ 2) เพื่อศึกษาลักษณะการดำเนินงานที่พึงประสงค์ของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา และ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของห้องสมุดในศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ รองลงมาคือ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ และด้านการบริการสารสนเทศ อันดับสุดท้ายคือ ด้านเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก 2) ลักษณะการดำเนินงานที่พึงประสงค์ของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อันดับแรก คือ ห้องสมุดควรมีการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศอย่างเป็นระบบ เพื่อการค้นหาที่มีประสิทธิภาพ รองลงมา คือ ห้องสมุดควรมีบริการเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ และเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศ อันดับสุดท้าย คือ มีเครื่องโทรทัศน์วงจรปิดเพื่อขยายภาพและ 3) การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของห้องสมุดในศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา ประกอบด้วย ด้านเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ด้านโครงสร้างการบริหารงาน และด้านการบริการสารสนเทศ สรุปเป็นโมเดล “FIRMS Model for disability”

คำสำคัญ : ห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษ การศึกษาพิเศษ การดำเนินงาน

---

¹ ศคม.(บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์) ผู้ช่วยศาสตราจารย์หลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

Developing an Operational Model for Special Education Center Libraries at the Educational Region Level

Saisuda Puntrakool¹

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the operational status of special education center libraries on the level of educational region including of information resources, information services, information technology, location and materials; 2) discover the operational aspiration model of special education center libraries; and 3) develop an operational model for special education center libraries on the level of educational region. This study was mixed method research, using several research tools such as questionnaires, in-depth interview and focus group. Percentage, mean and standard deviation were the statistical values used in this study. The results show the following: 1) The overview of operational status was at moderate level. Considering each item, location, materials, information resources, information services and facilities were in descending order. 2) The operational aspiration in the library was at moderate level, considering each item by mean value. First, set up systematic collection for efficient searching of information resources, then provide information technology services to facilitate and set up closed-circuit television. 3) The essential factors for the development of an operational model included Facilities, Information Resources, Rendering, Management and Services, as a "Firms Model for the Disabled."

Keywords: Special Education Center Libraries, Special Education, Operations

---

¹ M.A. (Library and Information science), Assistant Professor, Department of Library and Information science, Suan Dusit Rajabhat University.

บทนำ

ปัจจุบันคนพิการได้รับการดูแลเอาใจใส่มากขึ้นเห็นได้จากกฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศที่เปิดโอกาสให้คนพิการได้รับสิทธิและโอกาสหลายด้านทางสังคมอย่างเท่าเทียมกับคนปกติ เช่น การได้รับบริการทางสาธารณสุข บริการทางการศึกษา และการที่คนพิการจะดำเนินชีวิตในสังคมยุคปัจจุบันได้นั้นก็จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีข้อมูล ข่าวสาร ทรัพยากรสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศที่เอื้อต่อคนพิการด้วย ทั้งนี้เพราะสารสนเทศมีความเกี่ยวข้องกับทุกๆ เรื่องในชีวิตประจำวัน สารสนเทศเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างฐานความรู้ซึ่งจำเป็นต่อการตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินธุรกิจ การศึกษา การวิจัยพัฒนา การประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ อย่างไรก็ตามสารสนเทศที่จะนำมาใช้ประโยชน์ต้องเป็นสารสนเทศที่มีความถูกต้อง เชื่อถือได้ และตรงกับความต้องการของผู้ใช้ (ประภาวดี สืบสนธิ์, 2543, น.8-9) โดยเฉพาะคนพิการจะมีความต้องการใช้สารสนเทศแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับประเภทของความพิการ เช่น คนพิการทางการเคลื่อนไหว สามารถใช้ทรัพยากรประเภทสิ่งตีพิมพ์ได้ คนพิการทางสายตาดำเนินการใช้วัสดุที่ตีพิมพ์ด้วยอักษรเบรลล์ หรือ เทปบันทึกเสียง คนพิการทางการได้ยิน อาจต้องมีวิดิทัศน์ภาษามือ การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศสำหรับคนพิการนั้นควรมีเนื้อหาตามประเภทหรือวัตถุประสงค์ของห้องสมุดและความต้องการของผู้ใช้บริการและควรรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวกับการพัฒนาตนทั้งด้านร่างกายและจิตใจของคนพิการ ตลอดจนทรัพยากรสารสนเทศที่จะช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการมากขึ้น

ศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นแหล่งสารสนเทศทางด้านเด็กพิเศษ ก่อตั้งขึ้นตามแผนพัฒนาการศึกษา

ศาสนา และวัฒนธรรมระยะที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษาและศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง จำนวน 13 แห่ง และศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด จำนวน 63 แห่งทั่วประเทศ โดยมุ่งที่จะให้บริการเตรียมความพร้อมในระยะแรกเริ่มแก่เด็กพิการทางการศึกษา 9 ประเภท มีหน้าที่ในการให้บริการเตรียมความพร้อมและฟื้นฟูเด็กพิเศษทุกประเภทระยะแรกเริ่ม ทั้งภายในและภายนอกศูนย์ให้ บริการทั้งประจำและไป-กลับ นอกจากนี้ยังให้บริการทางวิชาการ การจัดอบรมให้กับบุคลากรที่จัดการศึกษาเพื่อคนพิการ เป็นศูนย์ข้อมูลรวมทั้งจัดระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาเพื่อคนพิการในพื้นที่ บริการห้องสมุดเพื่อเด็กพิเศษ วิจัยและพัฒนาหลักสูตรรูปแบบการศึกษาให้บริการสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์สำหรับคนพิการทุกประเภท (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2548, น.3) ให้บริการปรึกษาแนะแนว พัฒนาเครือข่ายด้านการศึกษาพิเศษ สนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พัฒนาและผลิตสื่อการสอน ศูนย์การศึกษาพิเศษแต่ละแห่งมีครูการศึกษาพิเศษปฏิบัติหน้าที่ภายในศูนย์เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพด้านต่างๆ ตามแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ให้บริการความรู้แก่ครอบครัว ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กพิการ ประสานและส่งตัวเด็กพิการไปยังโรงเรียนเฉพาะความพิการหรือโรงเรียนเรียนร่วม ให้บริการสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์สำหรับคนพิการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 25 กล่าวว่า “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบได้แก่

ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้ได้อย่างพอเพียง และอย่างมีประสิทธิภาพ” สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551 ที่กำหนดให้คนพิการมีสิทธิทางการศึกษา สถานศึกษาทุกสังกัดต้องจัดสภาพแวดล้อม ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน ตลอดจนบริการเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อและบริการทางการศึกษา ที่ผู้ปกครอง เด็กพิเศษและครูการศึกษาพิเศษ สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ตามความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามนโยบายดังกล่าว ยังไม่มีการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ดังจะเห็นได้จากห้องสมุดของสถาบันการศึกษาและห้องสมุดประชาชนยังไม่มีบริการที่ช่วยสนับสนุนการศึกษาสำหรับผู้พิการโดยตรง การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของห้องสมุดในศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับคนพิการ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญยิ่ง ถือเป็นส่วนหนึ่งของการเสริมแนวคิดการจัดการให้เหมาะสมที่สนับสนุนให้คนพิการสามารถอยู่ร่วมกับคนปกติในสังคมได้อย่างเสมอภาคแล้วยังช่วยส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสำหรับคนพิการเพิ่มขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษารูปแบบการดำเนินงานของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา เพื่อใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับคนพิการและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศที่ให้บริการด้านการศึกษาพิเศษในการปรับปรุงบริการสารสนเทศให้สามารถตอบสนองความต้องการของคนพิการและบุคลากรทางการศึกษาพิเศษเพื่อใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษาในด้านทรัพยากรสารสนเทศ การบริการสารสนเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศ วัสดุอุปกรณ์และสถานที่
2. เพื่อศึกษาลักษณะการดำเนินงานที่พึงประสงค์ของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของห้องสมุดในศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามระยะของการวิจัย 2 ระยะ ตามดังนี้

ระยะของการวิจัยที่ 1

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1.1 ครูการศึกษาพิเศษ สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในปีการศึกษา 2555 จำนวนทั้งสิ้น 287 คน จากศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 12 เขต กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .05 ได้จำนวน 165 คน และใช้วิธีการสุ่มแบบจัดชั้นจำแนกตามภูมิภาค

1.2 เด็กพิเศษ/หรือผู้ปกครองของเด็กพิเศษที่ไม่สามารถตอบแบบสัมภาษณ์ได้ด้วยตนเอง ที่ศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ ช่วงอายุ 5-10 ปี จากศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 12 เขต จำนวน 14,191 คน (สำนักส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2555) กำหนดกลุ่ม

ตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยเลือกแต่ละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 60 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของห้องสมุดในศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา ประกอบด้วย 4 ตอน คือ 1) สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) สภาพการดำเนินงานของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษาในด้านทรัพยากรสารสนเทศ การบริการสารสนเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศ วัสดุอุปกรณ์และสถานที่ 3) ลักษณะการดำเนินงานที่พึงประสงค์ของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา 4) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินงานห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา หากค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของ Cronbach ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงเท่ากับ .873

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากครูการศึกษาพิเศษ ได้รับแบบสอบถามคืนทั้งสิ้น 113 ฉบับ จาก 159 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 71.06 และดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กพิเศษ/ผู้ปกครองเด็กพิเศษ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์แบบสอบถามด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาระดับการใช้/ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและลักษณะการดำเนินงานที่พึงประสงค์ของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา โดยการแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาจากคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์ของเด็กพิเศษ/ผู้ปกครอง โดยวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษาในด้านทรัพยากรสารสนเทศ การบริการสารสนเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศ วัสดุอุปกรณ์และสถานที่ โดยใช้เทคนิคสามเส้า จากข้อคำถามที่มีผู้ให้สัมภาษณ์สองในสามคนให้ข้อมูลใกล้เคียงกัน เพื่อหาความสมบูรณ์ของข้อมูลทั้งหมด

ระยะของการวิจัยที่ 2

1. การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดผู้บริหาร ที่ปฏิบัติงานในในห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา ที่มีความรู้ความสามารถและเกี่ยวข้องกับวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ การศึกษาพิเศษหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน

1.2 กลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนา เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นเฉพาะเจาะจง โดยผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนาจากตัวแทนที่มาจากประชากรเป้าหมายที่กำหนดไว้ ได้แก่ กลุ่มบรรณารักษ์ และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด กลุ่มผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา และกลุ่มบุคคลด้านบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ การจัดการความรู้ การศึกษาพิเศษหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง กลุ่มละ 4 คน บรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ห้องสมุดวิทยาลัยราชสุดา จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 13 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 2 ชุด สร้างจากการศึกษาสภาพการดำเนินงานและลักษณะการดำเนินงานห้องสมุดที่พึงประสงค์โดยนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อสร้างรูปแบบการดำเนินงานของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัย จัดทำหนังสือภายนอกถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษาเพื่อขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์บรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดและผู้บริหารห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา

3.2 การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นเฉพาะเจาะจง โดยมีผู้ดำเนินการสนทนาเป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้ผู้เข้าร่วมสนทนาเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นคำถามในด้านต่างๆ ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างการบริหารงาน 2) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ 3) ด้านบริการสารสนเทศ 4) ด้านเทคโนโลยีอำนวยความสะดวก 5) ด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ กำหนดข้อคำถามจากผลการวิเคราะห์แบบสอบถามของครูการศึกษาพิเศษ ผลการสัมภาษณ์เด็ก/หรือผู้ปกครองเด็กพิเศษ ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด/บรรณารักษ์ห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษ ให้ครอบคลุมแนวทางการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษอย่างกว้างขวาง ละเอียดลึกซึ่ง โดยมีผู้เข้าร่วมสนทนา คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความรู้ความสามารถและเกี่ยวข้องกับวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์

สารสนเทศศาสตร์ การศึกษาพิเศษ การจัดการความรู้ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ใช้แบบบันทึกประเด็นการสนทนา เพื่อจัดเก็บสาระสำคัญของการจัดกลุ่มสนทนา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาจากคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากบรรณารักษ์เจ้าหน้าที่ห้องสมุด ผู้บริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา และบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดวิทยาลัยราชสุตา โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษากับห้องสมุดวิทยาลัยราชสุตาในด้านทรัพยากรสารสนเทศ การบริการสารสนเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศ วัสดุอุปกรณ์และสถานที่ เพื่อหาแนวทางการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา

4.2 วิเคราะห์เนื้อหาจากคำตอบที่ได้จากการสนทนากลุ่มโดยวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษาในด้านทรัพยากรสารสนเทศ การบริการสารสนเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศ วัสดุอุปกรณ์และสถานที่ เพื่อหาแนวทางการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา

4.3 สรุปข้อมูลจากการวิเคราะห์การสัมภาษณ์บรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่ห้องสมุด และผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา บรรณารักษ์ห้องสมุดวิทยาลัย ราชสุตาและการจัดประชุมกลุ่มย่อย เพื่อค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินงานของห้องสมุดในด้านโครงสร้างการบริหารงาน ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านบริการสารสนเทศ ด้านเทคโนโลยีอำนวยความสะดวก

รวมถึงด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ นำผลที่ได้จากการศึกษาทั้งหมดมาสังเคราะห์เพื่อร่างรูปแบบการดำเนินงานของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย โดยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านห้องสมุด เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้ในการดำเนินงานพัฒนาห้องสมุดสำหรับผู้พิการที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 113 คน ส่วนใหญ่เป็น หญิงจำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 65.49 มีอายุ 25-30 ปี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 44.24 มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 71.68 จบการศึกษาสาขาการศึกษาพิเศษ จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 66.37 มีประสบการณ์ในการสอนหรือดูแลเด็กพิเศษ 5-10 ปี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 54.86 ส่วนใหญ่มีความรับผิดชอบในการสอนและดูแล เด็กออทิสติก จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 53.09 มีความถี่ในการเข้าใช้บริการห้องสมุด ไม่แน่นอน จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 46.90 และเวลาโดยเฉลี่ยที่ใช้บริการห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษาแต่ละครั้ง 30 นาที-1 ชั่วโมง จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 57.52

1.2 ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ คือ เด็กพิเศษ/หรือผู้ปกครองของเด็กพิเศษที่ไม่สามารถตอบแบบสัมภาษณ์ได้ด้วยตนเอง ศึกษาอยู่ในศูนย์การศึกษาพิเศษ ในปีการศึกษา 2556 มีอายุ 5-10 ปี จากศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา

2. สภาพการดำเนินงานของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา พบว่า ทรัพยากรสารสนเทศประเภทสิ่งพิมพ์ที่มีให้บริการในห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษมีให้บริการครบถ้วนมากที่สุด จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 67.25 และมีวัตถุประสงค์ในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศเพื่อเพิ่มพูนความรู้/พัฒนาตนเอง มากที่สุด จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 74.33 และการใช้บริการของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ รองลงมาคือ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านการบริการสารสนเทศ อันดับสุดท้ายคือ ด้านเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก

3. ลักษณะการดำเนินงานที่พึงประสงค์ของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา

3.1 เด็กพิเศษ/ผู้ปกครองเด็กพิเศษมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา 1) ด้านการให้บริการห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา พบว่า ห้องสมุดมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากห้องสมุดเป็นแหล่งรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ด้านการศึกษา 2) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า ควรมีคู่มือ หนังสือเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ หนังสือเสียง หนังสืออักษรเบลล์ เทปวีดิทัศน์ เทปบันทึกเสียงเพื่อการศึกษา วัสดุจำลอง สื่อ วัสดุ ภาพ หนังสือขยายใหญ่สำหรับผู้พิการ สายตาเลือนราง สื่อวัสดุสัมผัส ของเล่นเพื่อเสริมพัฒนาการเด็กพิเศษ 3) ด้านบริการสารสนเทศ พบว่า ควรมีบริการแนะนำการใช้ห้องสมุด โดยมีบรรณารักษ์หรืออาสาสมัครช่วยแนะนำการค้นหา

ทรัพยากรสารสนเทศ บริการเล่านิทานประกอบท่าทาง 4) ด้านเทคโนโลยีอำนวยความสะดวก พบว่าห้องสมุดควรมีบริการอุปกรณ์และเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการ 5) ด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ผู้ปกครองเด็กพิเศษต้องการให้ห้องสมุดมีพื้นที่เพียงพอสำหรับการให้บริการ ชื่นวังหวังหนังสือที่เหมาะสมกับเด็กพิเศษ ส่วนด้านลักษณะการดำเนินงานที่พึงประสงค์ของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา ผู้ปกครองเด็กพิเศษ เห็นว่า ห้องสมุดควรมีทรัพยากรสารสนเทศที่หลากหลาย มีบริการแนะนำการค้นหาที่มีประสิทธิภาพ แนะนำบริการเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ที่อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างสม่ำเสมอ

3.2 ผู้บริหาร บรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่ห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา 1) โครงสร้างการบริหารงาน ในการดำเนินงานห้องสมุดภายใต้โครงสร้างการบริหารงานของศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษามีบุคลากรประจำห้องสมุดคือ บรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด/ผู้ดูแลห้องสมุด มีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานด้านงานบริหารงานเทคนิคและงานบริการให้เป็นไปตามหลักวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ เน้นงานบริการทรัพยากรสารสนเทศทางด้านความพิการและการฟื้นฟูคนพิการเพื่อให้บริการแก่สมาชิกห้องสมุดทุกประเภททั้งบุคลากร ผู้ปกครองเด็กพิเศษ เด็กพิเศษ และบุคคลทั่วไป 2) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ผู้บริหารห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษาส่วนใหญ่มีนโยบายในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่อสโ

ทัศน์เพิ่มเติมโดยขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาการให้บริการที่ครอบคลุมห้องสมุดบางแห่งมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทรัพยากรสารสนเทศประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ให้เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ใช้บริการสามารถดาวน์โหลดได้จากอินเทอร์เน็ต หรือมาขอรับบริการจากห้องสมุดได้ 3) ด้านบริการสารสนเทศ ห้องสมุดมีนโยบายและวางแผนการดำเนินงานสารสนเทศด้านงานบริการสารสนเทศ ในการดำเนินงานห้องสมุด ผู้บริหารบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด เห็นว่า งานบริการยังมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ แต่ห้องสมุดสามารถให้บริการได้บางส่วนไม่ครอบคลุมทั้งหมด กิจกรรมและการจัดอบรมยังมีน้อย 4) ด้านเทคโนโลยีอำนวยความสะดวก ผู้บริหารบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด เห็นว่าเทคโนโลยีอำนวยความสะดวก วัสดุ อุปกรณ์ ที่มีให้บริการในห้องสมุดยังไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานและไม่มีเพียงพอต่อการให้บริการ เช่น สื่อ บริการและความช่วยเหลือผู้พิการ รวมถึงบุคลากรที่ผ่านการฝึกอบรมหรือผู้ดูแลคนพิการ 5) ด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ผู้บริหารเห็นว่า สถานที่ตั้งห้องสมุดมีความสำคัญต่อการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศและการเข้าใช้บริการของผู้พิการเป็นอย่างมาก ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างสะดวก สถานที่ตั้งห้องสมุดควรมีทางลาด มีลิฟต์ มีประตูที่กว้าง และมีการจัดวางหนังสือที่เหมาะสม มีบรรยากาศที่เป็นกันเองและพร้อมให้บริการ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อผู้พิการทุกประเภทให้สามารถเข้าใช้บริการของห้องสมุดได้ตลอดเวลา ส่วนลักษณะการดำเนินงานที่พึงประสงค์ของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา พบว่า ในด้านงานบริหารประกอบด้วย โครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน

แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสายการบังคับบัญชา บุคลากรในตำแหน่งงานต่างๆ ขอบเขตหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากรแต่ละคน ด้านงานเทคนิค ประกอบด้วยการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศที่จะนำมาผลิตและแปลงเป็นทรัพยากรสารสนเทศสำหรับเด็กพิเศษต้องคำนึงถึงความต้องการและความจำเป็นของผู้ใช้บริการ และด้านงานบริการ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้พิการได้ทุกประเภท ทรัพยากรสารสนเทศควรมีรูปแบบและเนื้อหาหลากหลาย ทันสมัยพร้อมให้บริการ

4. พัฒนารูปแบบการดำเนินงานของห้องสมุดในศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา

1) ด้านโครงสร้างการบริหารงาน ห้องสมุดควรมีการกำหนดนโยบายการให้บริการคนพิการในแผนดำเนินงานของห้องสมุด มีบทบาทและภารกิจในการจัดการสารสนเทศและความรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนพิการ 2) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ควรมีทรัพยากรสารสนเทศให้บริการในปริมาณที่เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้ ห้องสมุดควรจัดให้มีสื่อโสตทัศนวัสดุ เช่น เทปบันทึกเสียง รูปภาพ ฐานข้อมูล ซีดีรอม ควรมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการและความจำเป็นของผู้ใช้บริการ 3) ด้านบริการสารสนเทศ ควรมีบริการแนะนำการใช้ห้องสมุด แนะนำการอ่าน บริการสื่อโสตทัศนวัสดุสำหรับคนพิการ บริการเผยแพร่สารสนเทศ ข้อมูลความรู้ บริการและกิจกรรมห้องสมุด โดยใช้ช่องทางต่างๆ ที่เหมาะสม 4) ด้านเทคโนโลยีอำนวยความสะดวก ควรมีเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสารสนเทศขั้นพื้นฐานสำหรับผู้พิการ เช่น คอมพิวเตอร์สำหรับผู้พิการทางสายตา เครื่องฟังหนังสือเสียงระบบเดซี เครื่องสำหรับขยายภาพและตัวอักษรให้มีขนาดใหญ่ ควรมีการผลิตหนังสืออักษร

เบรลล์ สื่อภาพนูน และหนังสือเสียง 5) ด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ มีการจัดวางวัสดุอุปกรณ์ ชั้นหนังสือ โต๊ะ เก้าอี้ ควรเป็นมุมโค้ง ปรับได้เหมาะสมกับคนนั่งรถเข็น เว้นระยะพอสมควร วัสดุ อุปกรณ์มีรูปแบบที่สอดคล้อง ตอบสนองความต้องการใช้งานและเหมาะสมกับห้องหรืออาคาร

จากผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา ผู้วิจัยจึงสร้างแบบจำลองรูปแบบการดำเนินงานของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยนำเสนอเป็นโมเดลโดยใช้ชื่อว่า “FIRMS Model for disability”

อภิปรายผล

1. สภาพการดำเนินงานของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา พบว่า ครูการศึกษาพิเศษส่วนใหญ่เห็นว่าทรัพยากรสารสนเทศประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อไม่ตีพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ให้บริการในห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษมีให้บริการครบถ้วนแล้ว และต้องการทรัพยากรสารสนเทศเพิ่ม คือ คู่มือการสอน การดูแลสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ สื่อการสอนด้านความรู้เฉพาะของเด็กพิเศษ และ เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้ค้นหาข้อมูล อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันครูการศึกษาพิเศษต้องการข้อมูลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้เด็กพิเศษเพิ่มขึ้น สามารถค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับผลการศึกษาของสายใจ เสือเกาะ (2553) ศึกษาการให้บริการห้องสมุดแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถม ศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูการศึกษาพิเศษต้องการทรัพยากรสารสนเทศที่เหมาะสมสำหรับเด็ก อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนการสอน ครูการศึกษาพิเศษต้องการใช้

คู่มือและสื่อการสอนเฉพาะด้าน เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและดูแลให้ความช่วยเหลือเด็กพิเศษได้อย่างถูกต้อง และต้องการคอมพิวเตอร์ในการค้นหาข้อมูลประกอบการเรียนการสอนจากเว็บไซต์ต่างๆ ที่มีการรวมแหล่งข้อมูลความรู้ที่ช่วยให้ครูการศึกษาพิเศษได้ทราบข่าวสารและติดตามความรู้ ความก้าวหน้าทางวิชาการด้านการศึกษาพิเศษจากแหล่งข้อมูลภายในประเทศและต่างประเทศ

2. ลักษณะการดำเนินงานที่พึงประสงค์ของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษาครูการศึกษาพิเศษส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อลักษณะการดำเนินงานที่พึงประสงค์ของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าห้องสมุดควรมีการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศอย่างเป็นระบบ เพื่อการค้นหาที่มีประสิทธิภาพ มีบริการเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศ และมีการประชาสัมพันธ์บริการของห้องสมุดผ่านทางเว็บไซต์ สอดคล้องกับบทบาทของกระทรวงสาธารณสุขในการสนับสนุนมาตรการผลักดันการจัดตั้งอำนวยความสะดวกให้คนพิการและทุกคนในสังคมเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ ที่หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมให้มีศูนย์ประสานงาน ศูนย์ข้อมูลด้านคนพิการ จัดให้มีห้องสมุดสำหรับคนพิการ งานวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2555) ในระเบียบวาระที่ 2.3 ความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการสุขภาพของคนพิการ มุ่งเน้นความเป็นธรรมในการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมายของคนพิการ ส่วนผู้ปกครองเด็กพิเศษ เห็นว่า ห้องสมุดควรมีทรัพยากรสารสนเทศที่หลากหลาย มีบริการแนะนำการค้นหาที่มีประสิทธิภาพ แนะนำบริการเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ที่อำนวยความสะดวกในการเข้าถึง

ทรัพยากรสารสนเทศ

3. การพัฒนาแบบแผนการดำเนินงานของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษระดับเขตการศึกษา

ด้านโครงสร้างการบริหารงาน ประกอบด้วย งานด้านบริหาร งานด้านเทคนิคและงานด้านบริการ มีการวางแผนโครงสร้างการปฏิบัติงานตามสายงานเพื่อให้บริการสารสนเทศสำหรับคนพิการได้อย่างมีคุณภาพ โดยวางแผน กำหนดนโยบายการให้บริการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในแผนการดำเนินงานของห้องสมุดและมีการนำแผนที่วางไว้ไปปฏิบัติ มีการสอบถามลักษณะการให้บริการที่พึงประสงค์จากผู้ใช้บริการทุกประเภท ทั้งครูการศึกษาพิเศษ เด็กพิเศษและตัวแทนผู้ปกครองเด็กพิเศษ เพื่อนำมาวางแผนการดำเนินงานห้องสมุด กำหนดนโยบายในการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศโดยคำนึงถึงหลักความเสมอภาคในการเข้าถึงสารสนเทศของเด็กพิเศษ มีการจัดหาสื่อทุกประเภทที่เหมาะสมกับความพิการ พัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งรวบรวมจัดเก็บระบบสารสนเทศ ข้อมูล ความรู้ โดยเน้นไปที่ข้อมูลเกี่ยวข้องกับคนพิการเป็นสำคัญ สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (2555: 14-15) ที่รัฐควรส่งเสริมให้มีศูนย์ข้อมูลด้านคนพิการ จัดให้มีห้องสมุดสำหรับคนพิการ การประสานงานในระดับปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการของรัฐและเอกชน การประสานงานระดับนโยบายทั้งในระดับกระทรวงและในระดับชาติ มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถคนพิการให้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล ให้มีโอกาสดูแลศึกษาที่เท่าเทียม ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยยึดหลักการการศึกษาเพื่อปวงชน การจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ จึงถือเป็นการปลูกจิตสำนึกและสร้างเจตคติที่

เหมาะสมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ โดยให้สังคม ชุมชน ผู้จัดบริการและประชาชน ตระหนักถึงศักยภาพความแตกต่างระหว่างและเฉพาะบุคคล รวมถึงสิทธิเท่าเทียมกันของบุคคลทุกคน

ด้านทรัพยากรสารสนเทศ มีการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการของคนพิการทุกประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ การดูแลและพัฒนาตนเอง โดยติดต่อขอรับบริจาคทรัพยากรสารสนเทศจากแหล่งต่างๆ แสวงหาแหล่งความรู้จากหน่วยงานต่างๆ เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ จัดหาสื่อโสตทัศนวัสดุ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาทันสมัยและเหมาะสมกับความจำเป็นในการใช้งาน สัมพันธ์กับตัวอย่างที่ดีในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ และคนทุกวัย (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2553, น.12) ที่กำหนดให้มีคู่มือ เอกสาร ข้อมูลข่าวสารที่เป็นอักษรเบรลล์หรือสื่อเสียงเผยแพร่แก่คนพิการ และมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทรัพยากรสารสนเทศประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ให้เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ใช้บริการสามารถดาวน์โหลดได้จากอินเทอร์เน็ต หรือขอรับบริการจากห้องสมุดได้ สัมพันธ์กับแนวคิดของ ชาริณี เชาวนศิลป์ (2541) ในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศสำหรับคนพิการที่มี เนื้อหาของทรัพยากรขึ้นอยู่กับประเภทหรือวัตถุประสงค์ของห้องสมุดและความต้องการของผู้ใช้บริการและควรจัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวกับการพัฒนาตนทั้งด้านร่างกายและจิตใจของคนพิการ ตลอดจนทรัพยากรสารสนเทศที่จะช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการมากขึ้น

ด้านบริการสารสนเทศ ควรมีบริการแนะนำการใช้ห้องสมุด แนะนำการอ่าน การ

ปฐมนิเทศ บริการแนะนำข่าวสารใหม่ๆ บริการยืม-คืนทรัพยากรสารสนเทศ บริการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดควรจัดบริการสารสนเทศให้แก่คนพิการตามประเภทของคนพิการ เช่น การบริการคนตาบอด การให้บริการควรประกอบด้วยทรัพยากรสารสนเทศและอุปกรณ์ที่ช่วยให้คนตาบอดเข้าถึงข่าวสารข้อมูลด้วยการสัมผัสหรือการได้ยิน มีสถาบันบริการสารสนเทศที่จัดให้บริการสำหรับคนตาบอดทำหน้าที่ผลิตและให้บริการทั้งหนังสือเบรลล์และหนังสือเสียง ผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินควรจัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่นำมาให้บริการสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน มีบริการเล่านิทาน ที่ต้องใช้อุปกรณ์และสื่อโสตทัศนช่วย การใช้ภาษามือแสดงท่าทางประกอบการเล่าเรื่อง การบำบัดด้วยหนังสือ ซึ่งสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2548, น.3-8) ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในการดำเนินงานและการให้บริการข้อมูลสารสนเทศ ด้วยวิธีการที่สอดคล้องกับความต้องการของคนพิการ ผู้เกี่ยวข้อง และประชาชนในเขตการศึกษา รวมทั้งประสานข้อมูลกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ดังที่ราชกิจจานุเบกษา กำหนดไว้ในกฎกระทรวง กำหนดลักษณะหรือการจัดให้มีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการในอาคารสถานที่หรือบริการสาธารณะอื่นเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ. 2555 ข้อ 6 มาตรา (1) จัดให้มีคู่มือรายการอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการที่สอดคล้องกับความต้องการพิเศษของคนพิการแต่ละประเภท สำหรับเป็นข้อมูลให้หน่วยงานของรัฐองค์กรเอกชน หรือองค์กรอื่นใดใช้เป็นแนวทางในการกำหนดอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการสำหรับคนพิการ สัมพันธ์กับผลการศึกษาของ Basu (1987) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการให้บริการของห้องสมุดประชาชน

สำหรับเด็กที่พิการในสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า ห้องสมุดประชาชนมีการให้บริการทั่ว ๆ ไป เช่น การ เล่านิทาน โปรแกรมศิลปะ และศิลปะการเชิดหุ่น กระบอ ในห้องสมุดท้องถิ่นมีการให้บริการพิเศษ คือ การให้บริการช่วยค้นหาสื่อทรัพยากรสารสนเทศ ให้บริการบันทึกข้อมูล

ด้านเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก
ควรมีเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง สารสนเทศขั้นพื้นฐานสำหรับผู้พิการ เช่น คอมพิวเตอร์สำหรับผู้พิการทางสายตา เครื่องฟัง หนังสือเสียงระบบเดซี เครื่องสำหรับขยายภาพและ ตัวอักษรให้มีขนาดใหญ่ การผลิตหนังสืออักษร เบรลล์ สื่อภาพนูน และหนังสือเสียง มีเครื่อง คอมพิวเตอร์พร้อมติดตั้งโปรแกรมต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการสืบค้นข้อมูล เช่น โปรแกรมแปลง อักษรเบรลล์ โปรแกรมบันทึกหนังสือเสียง การจัดทำ ระบบการค้นคืนทรัพยากรสารสนเทศ ข้อมูล ความรู้ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงสารสนเทศที่ ต้องการ ดังพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 (สำนักงานส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2555, น.3) ข้อ 1 “สิ่งอำนวยความสะดวก” หมายความว่า เครื่องมือเพื่อการช่วยเหลือทั้งภายในและภายนอก อาคาร หรือสถานที่ โดยการสร้าง ติดตั้ง หรือ ดัดแปลงให้เครื่องมือดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของอาคาร หรือสถานที่ เพื่อให้คนพิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ ได้บนพื้นฐานของความต้องการพิเศษของคนพิการ แต่ละประเภทและข้อ 3 การจัดให้มีอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการในอาคารหรือ สถานที่เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ ประโยชน์ได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Case (2011) ศึกษาความต้องการและการใช้ห้องสมุด โรงเรียนของนักเรียนมัธยมปลายที่เป็นเด็กพิเศษ

พบว่า นักเรียนมัธยมปลาย ที่เป็นเด็กพิเศษมีความ ต้องการ ใช้บริการห้องสมุดโรงเรียนในระดับสูง ปัจจัย การใช้ห้องสมุดโดยรวม นักเรียนต้องการใช้ คอมพิวเตอร์ ที่มีการเข้าถึง อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และ ฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์สำหรับคนพิการ โดยเฉพาะ

ด้านวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ มี การจัดหาอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการใช้ บริการห้องสมุดให้แก่คนพิการอย่างครบครันตาม กฎหมายเพื่อคนพิการ เหมาะสมกับผู้ใช้บริการทุก ประเภท การจัดวางวัสดุ อุปกรณ์ ชั้นหนังสือ โต๊ะ เก้าอี้ ควรเป็นมุมโค้ง ปรับได้เหมาะสมกับคนนั่ง รถเข็น เว้นระยะพอสมควร วัสดุ อุปกรณ์มีรูปแบบที่ สอดคล้อง ตอบสนองความต้องการใช้งานและ เหมาะสมกับห้องหรืออาคาร มีรูปแบบที่เคลื่อนย้าย ง่าย ปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมและประโยชน์ ใช้สอย การจัดวางตู้ใส่ทรัพยากรสารสนเทศและ สิ่งของต่างๆ ที่เป็นระเบียบ และไม่ควรที่จะ เคลื่อนย้ายบ่อย ในจุดที่มีการเปลี่ยนเส้นทางหรือมี สิ่งใดขวางกั้น ตามบัญชีท้ายกฎกระทรวงกำหนด ลักษณะ หรือการจัดให้มีอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการในอาคาร สถานที่หรือบริการ สาธารณะอื่นเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ ประโยชน์ได้ พ.ศ.2555 (สำนักงานส่งเสริมและ พัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2555, น.37) กำหนดที่นั่งสำหรับคนพิการหรือพื้นที่สำหรับจอดรถเข็นคนพิการ ที่จัดให้มีที่นั่งสำหรับคนพิการและมี พื้นที่กว้างเพียงพอสำหรับการจอดรถเข็นคนพิการไว้ ใกล้กับตำแหน่งที่นั่งสำหรับคนพิการ ติดป้าย สัญลักษณ์แสดงตำแหน่งที่นั่งสำหรับคนพิการมีขนาด และสัดส่วนที่เหมาะสม โดยสัญลักษณ์และข้อความ ดังกล่าวให้ติดตั้งในบริเวณที่สามารถมองเห็นได้อย่าง ชัดเจน และจำนวนที่นั่งสำหรับคนพิการหรือพื้นที่

สำหรับจอตกรถเข็นคนพิการ มีสัญลักษณ์แจ้งให้รู้ถึงการเปลี่ยนแปลง เช่น การปูกระเบื้องที่มีพื้นผิวและสีแตกต่างกันเพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้ไม้เท้าขาว มีทางลาดสำหรับรถเข็นและมีราวสำหรับประคองตัวโดยพื้นผิวเป็นวัสดุที่ป้องกันการลื่นไถลและติดตั้งราวกันตก ทางลาดด้านที่ไม่มีผนังกันให้ยกขอบสูงจากพื้นผิวของทางลาด และมีราวจับทำด้วยวัสดุที่มีความมั่นคงและแข็งแรง ทางเดินควรเป็นเบรลล์บล็อกสำหรับคนตาบอด และมีป้ายอักษรเบรลล์แจ้งหมวดหมู่ของหนังสือติดไว้ตามชั้น ประตูทางเข้าห้องสมุดควรเป็นระบบอัตโนมัติ มีการตกแต่งสถานที่ให้สวยงาม มีระบบการถ่ายเทอากาศที่ดีและมีแสงสว่างพอเหมาะ ประตูทางเข้า-ออกห้องสมุดควรเป็นประตูอัตโนมัติ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (2555, น.43) ในรายการอุปกรณสิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการ ลำดับที่ 12 ประตูสำหรับคนพิการ (1) สามารถเปิดและปิดได้ง่าย (2) ในกรณีที่ประตูเป็นบานผลักหรือเลื่อน

ต้องมีพื้นที่ว่างบริเวณที่ประตูเปิดออก โดยมีขนาดกว้างเพียงพอสำหรับรถเข็นคนพิการ

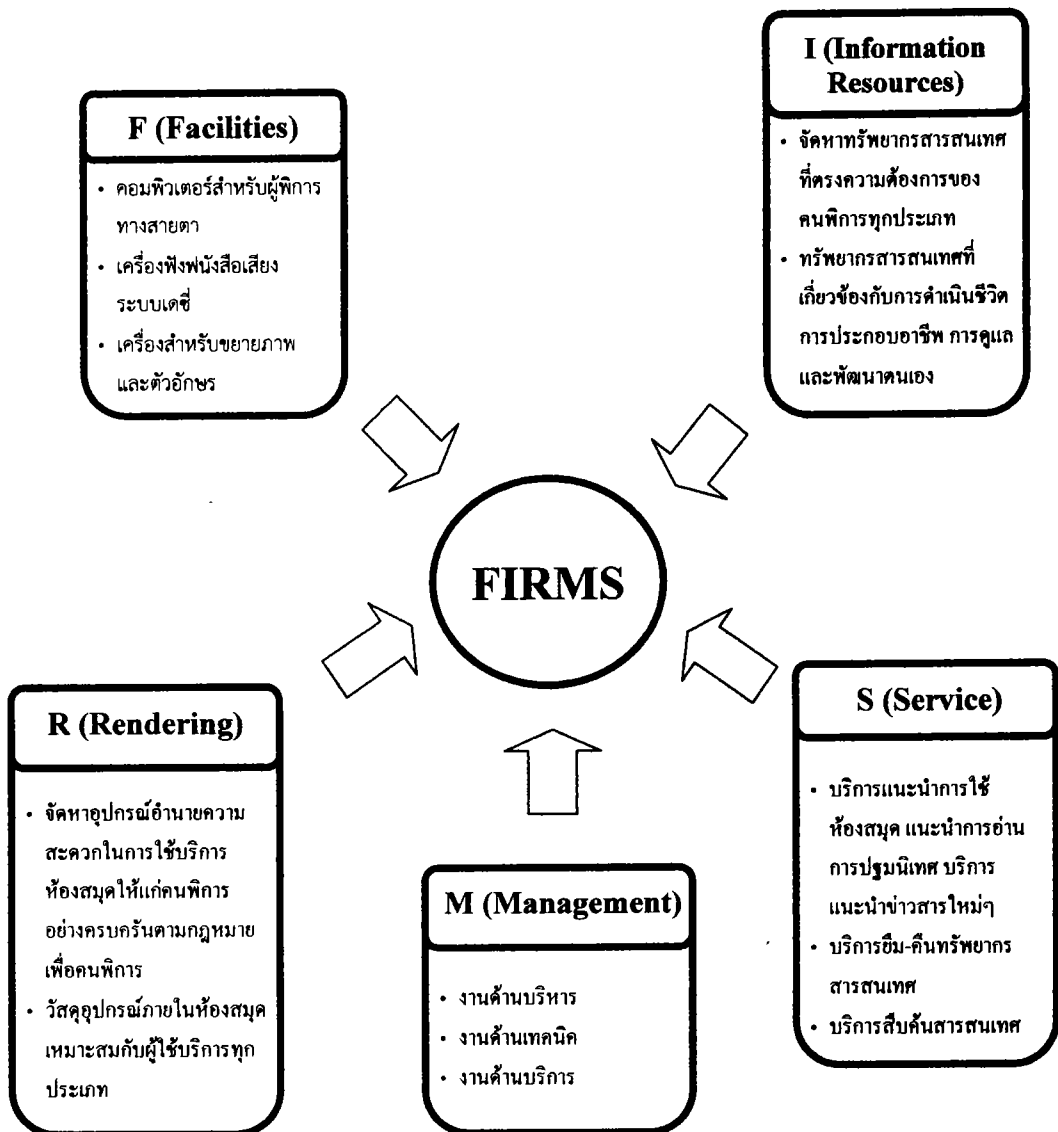
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษามาตรฐานทรัพยากรสารสนเทศสำหรับห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษาและศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด
2. ควรมีการศึกษาการพัฒนาห้องสมุดในด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับคนพิการ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานของห้องสมุดด้านการศึกษาพิเศษในกลุ่มประเทศอาเซียน (ASEAN)

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

รูปแบบการดำเนินงานของห้องสมุดศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยนำเสนอเป็นโมเดล
ใช้ชื่อว่า “FIRMS Model for disability”

บรรณานุกรม

- ชาธิณี เขาวนัสศิลป์. (2541, กรกฎาคม-ธันวาคม). ห้องสมุดกับคนพิการ. *วารสารสะพานงา*, 11(2), 11-18.
- ประภาวดี สืบสนธิ์. (2543). *สารสนเทศในบริบทสังคม*. กรุงเทพฯ: สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย.
- สายใจ เลือกะ. (2553). *การให้บริการห้องสมุดแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2548). *เอกสารคู่มือการวิเคราะห์การจัดทำแผนการให้บริการ เพื่อพัฒนาสมรรถภาพเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษาและศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด*. สืบค้นจาก <http://www.special.obec.go.th>
- สำนักส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2555). *คู่มือรายการอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการที่สอดคล้องกับความต้องการพิเศษของคนพิการ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- Basu, Santi Gopal. (1987). *Public library services to visually disabled children in United State*. Retrieved from <http://proquest.umi.com>.
- Case, Betty Marie Chase (2011). *An open door: Exploring how high school students with special needs view and use the high school library*. (Doctoral dissertation, Fielding Graduate University). Retrieved from <http://search.proquest.com/docview/873246748>

พฤติกรรมการแสวงหาสารนิเทศของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

นันทนา เดชเกิด¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พฤติกรรมการแสวงหาสารนิเทศของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ด้านวัตถุประสงค์ แหล่งสารนิเทศ ทรัพยากรสารนิเทศ เนื้อหา ภาษา และวิธีการสืบค้น 2) ปัญหาในการแสวงหาสารนิเทศของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ด้านแหล่งสารนิเทศ ด้านทรัพยากรสารนิเทศและเนื้อหา และปัญหาด้านวิธีการสืบค้น 3) เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการแสวงหาสารนิเทศของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จำแนกตามเพศ ชั้นปี และประสบการณ์ในการแสวงหาสารนิเทศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นครั้งนี้เป็นนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 156 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ และมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ แสวงหาสารนิเทศ เพื่อให้เข้าใจบทเรียนมากที่สุด แหล่งสารนิเทศที่ใช้มากที่สุด คือ แหล่งสารนิเทศสถาบันและแหล่งสารนิเทศอินเทอร์เน็ต เกณฑ์ในการเลือกแหล่ง คือ มีความน่าเชื่อถือถูกต้องตรงกับความต้องการ โดยแสวงหาสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือ/ตำรา มากที่สุด เนื้อหาด้านกายวิภาคศาสตร์ สรีรวิทยา ระบบกล้ามเนื้อและโครงกระดูก ระบบหายใจ และการพยาบาลที่เป็นภาษาไทย ใช้วิธีสืบค้นสารนิเทศโดยการสำรวจจากชั้นวางหนังสือ/วารสาร

ปัญหาการแสวงหาสารนิเทศ พบว่า นักศึกษาประสบปัญหาทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยประสบปัญหาด้านแหล่งสารนิเทศ คือ ไม่ทราบแหล่งสารนิเทศอื่นๆ ที่อยู่นอกมหาวิทยาลัย ปัญหาด้านทรัพยากรสารนิเทศและเนื้อหา คือ หนังสือในหอสมุดกลางมีน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการ และปัญหาด้านวิธีการสืบค้น คือ บางครั้งไม่สามารถค้นหาหนังสือที่ต้องการจากชั้น

ผลการเปรียบเทียบปัญหาการแสวงหาสารนิเทศของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ จำแนกตามเพศ พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเพศชายมีค่าเฉลี่ยปัญหาในการแสวงหาสารนิเทศสูงกว่าเพศหญิงด้านทรัพยากรสารนิเทศและเนื้อหา การเปรียบเทียบจำแนกตามชั้นปี พบว่า โดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาด้าน

---

¹บรรณารักษ์ชำนาญการ หอสมุดกลาง สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

วิธีการสืบค้นไม่แตกต่างกัน ส่วนปัญหาด้านแหล่งสารสนเทศ ปัญหาด้านทรัพยากรสารสนเทศและเนื้อหา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามประสบการณ์ พบว่าโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาด้านแหล่งสารสนเทศ และปัญหาด้านวิธีการสืบค้นไม่แตกต่างกัน ส่วนปัญหาด้านทรัพยากรสารสนเทศและเนื้อหา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : การแสวงหาสารสนเทศ ปัญหาการสืบค้นสารสนเทศ นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์

Information Seeking Behavior of Students in the Faculty of Nursing in Suratthani Rajabhat University

Nunthana Detkoet¹

ABSTRACT

The purpose of this research is to 1) study the Information seeking behavior of students in The Faculty of Nursing in Suratthani Rajabhat University, in terms of information seeking objectives, information sources, information resources, contents, languages, searching methods. 2) The problems of information seeking, in terms of information sources, information resources and contents, and searching methods. 3) The comparison students of The Faculty of Nursing in Suratthani Rajabhat University, in terms of sex, class and experience in formation seeking. The samples of this research are students of the faculty of nursing in Suratthani Rajabhat University, 1st-4th year students in academic year 2013, total 156 samples. The Choice Questionnaire and scale was used in data collection. The statistics used in this study were percentage, mean and standard deviation.

The research results revealed that: Most of students in The Faculty of Nursing seek information for lessons understanding. The information sources used was institutions and internet. The criteria in choosing the information sources are reliability and accuracy of information which is in with users' needs. Most of students in The Faculty of nursing sought books and textbooks. The main content are anatomy, physiology, muscular and skeletal, respiratory, nursing in Thai. The majority of users' search was from the bookshelves/journals.

The problem of information seeking was found that a middle level, the problem of information sources was not aware of information sources outside the University. The problem of information resources and contents were the books in the library were not enough to meet demand. The problem of searching methods was sometimes could not search the book from the bookshelf.

---

¹ Librarian, The Central Library of Suratthani Rajabhat University

The results from the comparison students of the faculty of nursing in Suratthani Rajabhat University, in terms of sex, class and experience in formation seeking revealed that overall there were no differences at statistically significant level of 0.05. Males were mean information seeking higher than females on the resources and content. In terms of class revealed that overall there were differences at statistically significant level of 0.05. The problem of searching methods was not difference, but the problem of information sources, resources and content there were significant differences at the level of 0.05.

Keywords: Information Seeking, Information Retrieval Problem, Nursing Students

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ได้จัดตั้งขึ้นโดยมติของสภามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2551 เนื่องจากขาดแคลนบุคลากรทางการพยาบาลของประเทศดังกล่าว ได้จัดการเรียนการสอนครั้งแรกในปีการศึกษา 2551 และได้ผ่านการรับรองสถาบันการศึกษาจากสภาการพยาบาลทุกปี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2551 เป็นต้นมา และผ่านการรับรองเป็นปีที่ 5 เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2555 อันแสดงถึงความพร้อมของคณะพยาบาลศาสตร์ในทุกๆ ด้าน การสร้างความมั่นใจในแง่สังคมในการผลิตบัณฑิตพยาบาลเข้าสู่ระบบบริการสุขภาพของประเทศให้มีประสิทธิภาพ คณะพยาบาลศาสตร์มีนักศึกษาในปีการศึกษา 2555 ทุกชั้นปี ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 จำนวนทั้งสิ้น 184 คน นักศึกษาที่จบการศึกษาในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ต้องผ่านการรับรองจากสภาการพยาบาลตามข้อบังคับสภาการพยาบาล ในการจัดการเรียนการสอนนั้น นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์จำเป็นต้องแสวงหาสารนิเทศเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจากแหล่งสารนิเทศที่ให้บริการ เช่น ห้องสมุด และแหล่งสารนิเทศอื่นๆ ทั้งแหล่งสารนิเทศภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ อีกด้วย (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี คณะพยาบาลศาสตร์, 2555)

หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เป็นแหล่งสารนิเทศสถาบันที่ถือเป็นเกณฑ์มาตรฐานหนึ่งในการรับรองมาตรฐานในการเปิดสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ที่ต้องจัดหาหนังสือ ตำรา วารสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเอกสารทางการพยาบาลเพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อให้ได้รับการรับรองในการเปิดสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ในแต่ละปี

การศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาวิชาที่สภาการพยาบาลกำหนด 5 สาขา อันได้แก่ สาขาการพยาบาลอนามัยชุมชน สาขาการพยาบาลเด็กและวัยรุ่น สาขาการพยาบาลมารดาและทารก สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ สาขาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช นักศึกษาพยาบาลศาสตร์จึงเป็นผู้ที่ต้องศึกษาในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องตามหลักสูตรที่กำหนด (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี คณะพยาบาลศาสตร์, 2555, น.1-71) กระนั้นก็ตามความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางการแพทย์และการสาธารณสุขเป็นไปอย่างรวดเร็ว นักศึกษาจึงต้องแสวงหาสารนิเทศด้วยตนเองจากแหล่งสารนิเทศเพิ่มขึ้น เพื่อให้มีความรู้กว้างขวางและทันต่อเหตุการณ์ เป็นการพัฒนาความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติต่อไป

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัย ซึ่งเป็นบุคลากรและเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานหอสมุดกลาง สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารนิเทศของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ด้านวัตถุประสงค์ แหล่งสารนิเทศ ทรัพยากรสารนิเทศ เนื้อหา ภาษา วิธีการสืบค้น ตลอดจนปัญหาในการแสวงหาสารนิเทศ เพื่อนำผลการศึกษาไปปรับปรุงและพัฒนาในการจัดหาทรัพยากรสารนิเทศ และระบบการให้บริการด้านการพยาบาล และในอีกแง่หนึ่งจะเป็นการสนับสนุนส่งเสริมให้นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานตามเกณฑ์ของสภาการพยาบาล และมีความเป็นเลิศทางวิชาการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารนิเทศของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ด้านวัตถุประสงค์ แหล่งสารนิเทศ ทรัพยากรสารนิเทศ เนื้อหา ภาษา และวิธีการสืบค้น

2. เพื่อศึกษาปัญหาการแสวงหาสารนิเทศของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ด้านแหล่งสารนิเทศ ด้านทรัพยากรสารนิเทศและเนื้อหา และด้านวิธีการสืบค้น

3. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการแสวงหาสารนิเทศของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จำแนกตามเพศ ชั้นปี และประสบการณ์ในการแสวงหาสารนิเทศ

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2555 ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 156 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ใช้ตารางของ Krejcie และ Morgan โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random sampling) ในแต่ละชั้นปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเป็นคำถามแบบเลือกตอบและเติมคำ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารนิเทศ แหล่งสารนิเทศ เกณฑ์ในการพิจารณาเลือกแหล่งสารนิเทศ ประเภทของทรัพยากรสารนิเทศ เนื้อหา ภาษา และวิธีการสืบค้น ปัญหาการแสวงหาสารนิเทศ ได้แก่ ปัญหาด้าน

แหล่งสารนิเทศ ปัญหาด้านทรัพยากรสารนิเทศและเนื้อหา และปัญหาด้านวิธีการสืบค้น ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จำนวน 156 ชุด จำแนกเป็น ชั้นปีที่ 1 จำนวน 36 ชุด ชั้นปีที่ 2 – ชั้นปีที่ 4 ชั้นปีละ 40 ชุด ตั้งแต่วันที่ 15 มีนาคม ถึงวันที่ 15 มิถุนายน 2555

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติด้านสังคมศาสตร์สำหรับวินโดวส์ (SPSS- Statistical Package for the Social Science for Windows) เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานเพศ โดยใช้ t-test จำแนกตามชั้นปี และ ประสบการณ์ในการแสวงหาสารนิเทศ โดยใช้ F-test (One Way ANOVA) หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยใช้ Seheffe

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มากที่สุด ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการแสวงหาสารนิเทศโดยศึกษาในชั้นเรียน

2. พฤติกรรมในการแสวงหาสารนิเทศของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่า ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารนิเทศเพื่อเข้าใจในบทเรียนมากที่สุด โดยแสวงหาแหล่งสารนิเทศอินเทอร์เน็ต เมื่อจำแนกแหล่งสารนิเทศที่ใช้ พบว่า แหล่งสารนิเทศบุคคลส่วนใหญ่แสวงหาจากอาจารย์ผู้สอน แหล่ง

สารนิเทศสถาบันแสวงหาจากหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี แหล่งสารนิเทศ อินเทอร์เน็ตแสวงหาสารนิเทศจากโปรแกรมค้นหา (Search engine) เช่น Google แหล่งสารนิเทศอื่น แสวงหาสารนิเทศจากโทรทัศน์ พิจารณาเลือก แหล่งสารนิเทศที่มีความน่าเชื่อถือ ถูกต้อง ตรงกับ ความต้องการ ทรัพยากรสารนิเทศที่ใช้ ได้แก่ สื่อ สิ่งพิมพ์ ที่เป็นหนังสือ/ตำรา ทรัพยากรสารนิเทศสื่อ โสตทัศน์ ใช้รูปภาพ ทรัพยากรสารนิเทศสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ใช้เว็บไซต์ เนื้อหาของสารนิเทศ ได้แก่ เนื้อหากายวิภาคศาสตร์ และเนื้อหาระบบกล้ามเนื้อ และโครงกระดูกที่เป็นภาษาไทย ใช้วิธีสืบค้น สารนิเทศโดยการสำรวจจากชั้นวางหนังสือ/วารสาร

3. ปัญหาการแสวงหาสารนิเทศ นักศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์ พบว่า ปัญหาด้านแหล่ง สารนิเทศอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ไม่ทราบ แหล่งสารนิเทศอื่นๆ ที่อยู่นอกมหาวิทยาลัย บรรณารักษ์ไม่ให้คำแนะนำ/หรือให้ความรู้ในเนื้อหา พยาบาลศาสตร์ แหล่งสารนิเทศที่ให้บริการใน มหาวิทยาลัยมีน้อย ปัญหาด้านทรัพยากรสารนิเทศ และเนื้อหา อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ หนังสือใน หอสมุดกลางมีน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการ วารสารวิชาการสาขาพยาบาลในหอสมุดกลางมี จำนวนไม่เพียงพอ และฐานข้อมูลออนไลน์ที่ เกี่ยวข้องกับสาขาพยาบาลในหอสมุดกลางมีน้อย และปัญหาด้านวิธีการสืบค้นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ บางครั้งไม่สามารถค้นหาหนังสือที่ต้องการจาก ชั้น ไม่สะดวกในการสืบค้นสารนิเทศจากสถาบันอื่นๆ ไม่ทราบวิธีการจัดเก็บทรัพยากรสารนิเทศที่ให้บริการ

4. การเปรียบเทียบปัญหาการแสวงหา สารนิเทศ จำแนกตามเพศ พบว่า โดยภาพรวมไม่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเพศชายมีปัญหาในการแสวงหาสารนิเทศสูงกว่า

เพศหญิงด้านทรัพยากรสารนิเทศและเนื้อหา ส่วน เพศหญิงมีปัญหาด้านทรัพยากรสารนิเทศและเนื้อหา สูงสุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการ เปรียบเทียบปัญหาการแสวงหาสารนิเทศ จำแนก ตามชั้นปี พบว่า โดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็น รายด้าน พบว่า ปัญหาด้านวิธีการสืบค้นไม่แตกต่าง กันกัน ส่วนปัญหาด้านแหล่งสารนิเทศ ปัญหาด้าน ทรัพยากรสารนิเทศและเนื้อหา มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการ เปรียบเทียบปัญหาในการแสวงหาสารนิเทศ จำแนก ตามประสบการณ์ในการแสวงหาสารนิเทศ พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหา ด้านแหล่งสารนิเทศ และปัญหาด้านวิธีการสืบค้นไม่ แตกต่างกัน ส่วนปัญหาด้านทรัพยากรสารนิเทศและ เนื้อหา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมา อภิปรายและสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารนิเทศ

นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์แสวงหา สารนิเทศเพื่อเข้าใจบทเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะต้อง การทบทวนการเรียนและการสอนของอาจารย์ใน การศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมในบทเรียนเพื่อให้ มีความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยนี้พบว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุนันทา วงศ์จุฑารัทร (2550) ที่พบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขา วิทยาศาสตร์การกีฬาในมหาวิทยาลัยของรัฐแสวงหา

สารนิเทศเพื่อการศึกษาประกอบการเรียน และ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุคนธ์ทิพย์ คำจันทร์ (2549) ที่พบว่า พฤติกรรมการแสวงหาสารนิเทศของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยอีสเทิร์น เอเซียส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความเข้าใจใน บทเรียน

2. แหล่งสารนิเทศที่แสวงหา

2.1 แหล่งสารนิเทศบุคคล

นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ ส่วน ใหญ่แสวงหาสารนิเทศจากอาจารย์ผู้สอน ทั้งนี้อาจ เป็นเพราะอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ที่มีความรู้ความ เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่สอน และเป็นแหล่งสารนิเทศ ใกล้ตัวนักศึกษาที่สามารถตอบสนองความต้องการใน การแสวงหาสารนิเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม จากการเรียนการสอนได้ นักศึกษาคณะพยาบาล ศาสตร์ จึงเลือกที่จะแสวงหาแหล่งสารนิเทศบุคคล จากอาจารย์ผู้สอนเป็นอันดับแรก ผลการวิจัยนี้ พบว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศุภนิจ ศรีรักษ์ (2555) ที่พบว่า นักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์แสวงหาแหล่งสารนิเทศบุคคลโดยปรึกษากับ อาจารย์ผู้สอน/ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขามากที่สุด และ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุคนธ์ทิพย์ คำจันทร์ (2549) ที่พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซียเลือกแหล่งสารนิเทศ บุคคลจากอาจารย์มากที่สุด ในทำนองเดียวกัน ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพัฒน์ คุณยสัย (2549) ที่พบว่า นักศึกษาคณะเทคนิค การแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เลือกแสวงหา แหล่งสารนิเทศบุคคลจากอาจารย์มากที่สุด

2.2 แหล่งสารนิเทศสถาบัน

นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ แสวงหาสารนิเทศจากห้องสมุดกลาง มหาวิทยาลัย ราชภัฏสุราษฎร์ธานี ทั้งนี้เป็นเพราะเป็นแหล่ง

สารนิเทศที่มีการเก็บรวบรวมสารนิเทศเฉพาะ สาขาวิชาในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ นอกจากนี้ยังเป็น แหล่งสารนิเทศที่ใกล้ตัวนักศึกษา ตอบสนอง ความต้องการในการแสวงหาสารนิเทศเพื่อการเรียน การสอนของอาจารย์ได้ ผลการวิจัยนี้พบว่าสอดคล้อง กับผลการวิจัยของ ศุภนิจ ศรีรักษ์ (2555) ที่พบว่า นักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์แสวงหา สารนิเทศเพื่อการทำวิทยานิพนธ์จากแหล่งสารนิเทศ สถาบัน คือ สำนักบรรณสารการพัฒนา (ห้องสมุด นิต้า) มากที่สุด และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพันธ์ วงศ์สุรภัทร (2550) ที่พบว่า นักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬาใน มหาวิทยาลัยของรัฐ แสวงหาสารนิเทศจาก แหล่งสารนิเทศจากห้องสมุดที่ตนสังกัด ผลการวิจัย สุพัฒน์ คุณยสัย (2549) ที่พบว่า นักศึกษาคณะ เทคนิคการแพทย์เลือกแสวงหาแหล่งสารนิเทศ สถาบันจากห้องสมุดคณะเทคนิคการแพทย์มากที่สุด ผลการวิจัยของ Al-Suqri (2011) ที่พบว่านักวิชาการ ด้านสังคมศาสตร์ในมหาวิทยาลัย Sultan Qaboos ประเทศโอมาน เลือกแสวงหาแหล่งสารนิเทศสถาบัน จากห้องสมุดมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยของ Malliari, Korobiti & Zapounidou (2011) เลือกแสวงหา แหล่งสารนิเทศสถาบันจากห้องสมุดมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยของ Mekri, Blandford & Cox (2008) ที่พบว่า นักกฎหมายในสถาบันกฎหมาย นักเรียน กฎหมายในวิทยาลัย และนักศึกษากฎหมายใน มหาวิทยาลัย ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ เลือก แสวงหาแหล่งสารนิเทศสถาบันจากห้องสมุด มหาวิทยาลัย

2.3 แหล่งสารนิเทศอินเทอร์เน็ต

นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ แสวงหาสารนิเทศจากโปรแกรมค้นหา (Search engine) อาจเป็นเพราะโปรแกรมค้นหา (Search

engine) เป็นโปรแกรมที่ช่วยในการค้นหาข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต โดยครอบคลุมทั้งข้อความ รูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว และข้อมูลอื่นๆ เพื่อศึกษาหาความรู้อื่นๆ ได้เพิ่มเติมจากที่อาจารย์สอน โดยสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวกและรวดเร็ว และไม่จำกัดเวลา ผลการวิจัยนี้ พบว่า สอดคล้องกับการวิจัยของ ศุภนิจ ศรีรักษ์ (2555) ที่พบว่า แหล่งสารนิเทศอินเทอร์เน็ตที่นักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์แสวงหา คือ โปรแกรมค้นหา (Search engine) ได้แก่ Google

2.4 แหล่งสารนิเทศอื่น

นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ แสวงหาสารนิเทศจากโทรทัศน์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโทรทัศน์เป็นระบบโทรคมนาคมสำหรับการกระจายและรับภาพเคลื่อนไหวและเสียงระยะไกล และในอีกแง่หนึ่งอาจเป็นเพราะเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อผู้คนในสังคมทุกเพศทุกวัยและสามารถเลือกรับชมรายการที่ต้องการได้

3. เกณฑ์ในการพิจารณาเลือกแหล่งสารนิเทศ

นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ใช้แหล่งสารนิเทศที่มีความน่าเชื่อถือ ถูกต้อง ตรงกับความต้องการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าจำเป็นต้องแสวงหาสารนิเทศเพื่อประกอบการเรียนการสอนของอาจารย์ในรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ที่เน้นความถูกต้อง น่าเชื่อถือของข้อมูล ทั้งในเชิงทฤษฎี เชิงวิชาการ และเชิงปฏิบัติ ในวิชาชีพพยาบาลศาสตร์ ผลการวิจัยนี้ พบว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุนันทา วงศ์จตุรภัทร (2550) ที่พบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา ในมหาวิทยาลัยของรัฐใช้เกณฑ์ในการเลือกแหล่งสารนิเทศที่มีความน่าเชื่อถือ ถูกต้องตามความต้องการ

4. ทรัพยากรสารนิเทศ

4.1 ทรัพยากรสารนิเทศสิ่งพิมพ์

นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ แสวงหาสารนิเทศประเภทสิ่งพิมพ์ที่เป็นหนังสือ/ตำรา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหนังสือเป็นสิ่งพิมพ์มีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องราวและความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ อย่างกว้างขวาง อธิบายเนื้อหาอย่างละเอียด เป็นความคิดรวบยอดและสะดวกต่อการใช้ มีความน่าเชื่อถือของข้อมูลต่างๆ ที่ระบุแหล่งที่มาชัดเจน ส่วนตำราเป็นสิ่งพิมพ์ที่ให้เนื้อหาครอบคลุมเรื่องราวและความรู้เฉพาะสาขาวิชาความรู้พื้นฐานในสาขาวิชาหรือความรู้ทั่วไป ซึ่งอาจแต่งขึ้นเพื่อการสอนในหลักสูตรโดยเฉพาะเนื้อหาเป็นไปตามหลักสูตร ผลการวิจัยนี้พบว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศุภนิจ ศรีรักษ์ (2555) ที่พบว่า นักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์แสวงหาทรัพยากรสารนิเทศที่เป็นหนังสือมากที่สุด ผลการวิจัยของ สุนันทา วงศ์จตุรภัทร (2550) ที่พบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา ในมหาวิทยาลัยของรัฐ แสวงหาสารนิเทศที่เป็นหนังสือและตำรามากที่สุด ผลการวิจัยของ สุพัฒน์ คุณยศยิ่ง (2549) ที่พบว่า นักศึกษาคณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่แสวงหาหนังสือตำรามากที่สุด และผลการวิจัยของ Cogdill (2003) ที่พบว่า พยาบาลแสวงหาสารนิเทศที่เป็นหนังสือคู่มืออ้างอิงการใช้ยามากที่สุด

4.2 ทรัพยากรสารนิเทศสื่อโสตทัศน

นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ แสวงหาสารนิเทศสื่อโสตทัศนที่เป็นรูปภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นสื่อโสตทัศนที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้แทนของจริง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษาเพื่อช่วยให้นักศึกษาพยาบาลศาสตร์มีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะการฝึกทักษะการ

ปฏิบัติในการพยาบาลผู้ป่วยในอิริยาบถต่างๆ ที่สามารถแสดงหรือสาธิตวิธีการสอนทักษะทางการพยาบาลให้นักศึกษาเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น ผลการวิจัยนี้พบว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุนันทา วงศ์จตุรภัทร (2550) ที่พบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาสาวิทยาการศึกษาศาสตร์การกีฬา ในมหาวิทยาลัยของรัฐ แสงทาสารนิเทศที่เป็นรูปภาพมากที่สุด

4.3 ทรัพยากรสารนิเทศสื่ออิเล็กทรอนิกส์

นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ แสงทาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นเว็บไซต์ ทั้งนี้เนื่องจากเว็บไซต์เป็นข้อมูลที่ทำโดยสถาบันการศึกษา สถาบันอื่น สมาคมวิชาชีพ และหน่วยงานรัฐบาล ทั้งยังเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าและการอ้างอิงได้เช่นเดียวกับสื่อสิ่งพิมพ์ เข้าถึงได้อย่างรวดเร็วโดยผ่านโปรแกรมค้นหา (Search Engine) สามารถบันทึกเอกสารฉบับเต็มทั้งโดยการพิมพ์และส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และการโอนย้ายแฟ้มข้อมูลได้อีกด้วย (สุนันทา วงศ์จตุรภัทร, 2550, น.128) ผลการวิจัยนี้ พบว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Malliari, Korobili&Zapountdou (2011) ที่พบว่า นักศึกษาในมหาวิทยาลัยมาโดเนีย ประเทศกรีซ ใช้ทรัพยากรสื่ออิเล็กทรอนิกส์จากเว็บไซต์ห้องสมุดมากที่สุด

5. เนื้อหาของสารนิเทศ

นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์แสงทาสารนิเทศที่มีเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ เนื้อหาเกี่ยวกับระบบกล้ามเนื้อและโครงกระดูก ทั้งนี้เนื่องจากวิชากายวิภาคศาสตร์เป็นวิชาที่มีความรู้เกี่ยวกับร่างกายและอวัยวะต่างๆ ของมนุษย์ ซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานของแพทย์ ทันตแพทย์ สัตวแพทย์ นักกายภาพบำบัด และพยาบาล (วิเชียร ดิลกสัมพันธ์ และชูศักดิ์ เวชแพทย, 2556, น.1) และเนื้อหาาระบบกล้ามเนื้อ

และโครงกระดูก เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับกล้ามเนื้อของร่างกายที่ทำงานสัมพันธ์กันโดยที่โครงกระดูกเป็นโครงสร้างที่ใช้ค้ำจุนร่างกาย และช่วยในการเคลื่อนไหวของร่างกายโดยการทำงานร่วมกันกับกล้ามเนื้อ เป็นวิชาที่ต้องเรียนต่อเนื่องควบคู่กันไป

6. ภาษาของสารนิเทศ

นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์แสงทาสารนิเทศที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ทั้งนี้เพราะนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์มีความจำเป็นต้องแสงทาสารนิเทศที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษควบคู่กันไป แต่ใช้สารนิเทศที่เป็นภาษาไทยมากกว่าภาษาอังกฤษ อาจเนื่องจากภาษาไทยเป็นภาษาที่นักศึกษาคุ้นเคยและช่วยให้นักศึกษาสามารถทำความเข้าใจในเนื้อหามากกว่าภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยนี้ พบว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุนันทา วงศ์จตุรภัทร (2550) ที่พบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาสาวิทยาการศึกษาศาสตร์การกีฬา ในมหาวิทยาลัยของรัฐ ส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

7. วิธีการสืบค้นสารนิเทศ

นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ใช้วิธีสำรวจจากชั้นวางหนังสือ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะห้องสมุดพยาบาลศาสตร์ของหอสมุดกลาง มีป้ายแนะนำในการเข้าถึงสารนิเทศในแต่ละหมวดหมู่ติดไว้ตามชั้นวางหนังสือให้ง่ายสะดวกแก่การค้นหาสารนิเทศ และหนังสือและวารสารที่อยู่ในห้องสมุดพยาบาลศาสตร์มีการจัดวางไว้ตามหมวดหมู่ นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์สามารถเดินสำรวจจากชั้นวางหนังสือ/วารสารได้ง่ายกว่ารวดเร็วกว่าการค้นหาด้วยวิธีอื่นๆ

8. ปัญหาการแสวงหาสารนิเทศ

8.1 ปัญหาด้านแหล่งสารนิเทศ

นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ ประสบปัญหาด้านแหล่งสารนิเทศ คือ ไม่ทราบแหล่งสารนิเทศอื่นๆ ที่อยู่นอกมหาวิทยาลัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาจารย์ผู้สอนได้แนะนำแก่นักศึกษาว่า หอสมุดกลางจะเป็นแหล่งสารนิเทศที่มีเนื้อหาในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์มากที่สุด รวมทั้งสารนิเทศในคณะพยาบาลศาสตร์ จึงทำให้นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ไม่ทราบว่าแหล่งสารนิเทศอื่นๆ ที่อยู่นอกมหาวิทยาลัย

8.2 ปัญหาด้านทรัพยากรสารนิเทศและเนื้อหา

นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ ประสบปัญหาด้านทรัพยากรสารนิเทศและเนื้อหา คือ หนังสือในหอสมุดกลางมีน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาส่วนหนึ่งที่ฝึกปฏิบัติงาน ณ โรงพยาบาลต่างๆ สามารถยืมหนังสือออกจากหอสมุดกลางได้เป็นระยะเวลานานเท่าที่นักศึกษาฝึกปฏิบัติ จึงทำให้หนังสือที่มีอยู่จึงไม่เพียงพอต่อความต้องการ ผลการวิจัยนี้ พบว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุนันทา วงศ์จตุรภัทร์ (2550) ที่พบว่า ทรัพยากรสารนิเทศสาขาวิทยาศาสตร์การกีฬาของห้องสมุดมีน้อย และผลการวิจัยของ สุนันท์ทิพย์ คำจันทร์ (2549) ที่พบว่า ทรัพยากรสารนิเทศมีน้อย

8.3 ปัญหาด้านวิธีการสืบค้น

นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ ประสบปัญหา คือ บางครั้งไม่สามารถค้นหาหนังสือที่ต้องการจากชั้นได้ อาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ยังไม่ได้จัดเก็บชั้นชั้นในขณะนั้นอาจทำให้หนังสือนั้นไม่

สามารถค้นหาค้นขึ้นวางได้ ผลการวิจัยนี้ พบว่า สอดคล้องคล้ายกันกับผลการวิจัยของ ศุภนิจ ศรีรักษ์ (2555) ที่พบว่า นักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ประสบปัญหา คือ ค้นหาตัวเล่มหนังสือที่ต้องการจากชั้นเก็บไม่พบ ปัญหาไม่สะดวกในการสืบค้นสารนิเทศจากสถาบันอื่นๆ

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัย เรื่อง พฤติกรรมการแสวงหาสารนิเทศของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ได้นำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

1. การใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ ได้แก่ สามารถนำปัญหาและอุปสรรคที่นักศึกษาประสบไปพัฒนาทรัพยากรสารนิเทศ ระบบการสืบค้น และการให้บริการของห้องสมุดพยาบาลศาสตร์ ของหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารนิเทศของนักศึกษา เพื่อลดปัญหาและอุปสรรคในการแสวงหาสารนิเทศในอนาคต

2. การใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะ ได้แก่ เป็นแนวทางสำหรับสถาบันทางการศึกษาที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาห้องสมุดที่มีนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์

3. การใช้ประโยชน์เชิงนโยบาย ได้แก่ การพัฒนาห้องสมุดพยาบาลศาสตร์ ของหอสมุดกลาง และแหล่งสารนิเทศอื่นๆ ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

บรรณานุกรม

- มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. (2555). *คู่มือนักศึกษา 2555*. สุราษฎร์ธานี : ผู้แต่ง.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี คณะพยาบาลศาสตร์. (2555). *รายงานการประเมินตนเองประจำปีการศึกษา 2554 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*. สุราษฎร์ธานี : ผู้แต่ง.
- วิเชียร ดิลกสัมพันธ์ และชูศักดิ์ เวชแพศย์. (2555). *กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา*. สืบค้นจาก <http://mindfluk19.wordpress.com/2012/08/>
- ศุภนิจ ศรีรักษ์. (2555). *พฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาลงสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุคนธ์ทิพย์ คำจันทร์. (2549). *ความต้องการใช้สารสนเทศและพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุนันทา วงศ์จตุรภัทร. (2550). *พฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬาในมหาวิทยาลัยของรัฐ*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพัฒน์ คุณยศยิ่ง. (2549). *รายงานการวิจัย เรื่อง การแสวงหาสารนิเทศเพื่อใช้ในการเขียนภาคินิพนธ์ของนักศึกษาคณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. เชียงใหม่ : สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Al-Suqri, M. N. (2001, March). Information-seeking behavior of social science scholars in developing countries : A proposed model. *The International Information & Library Review*, 43(1), 1-14.
- Cogdill, K. W. (2003, April). Information needs and information seeking in primary care: A study of nurse practitioners. *Journal of the Medical Library Association*. 91(2), 203-215. Retrieved from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC153161/>
- Gosling, M. & Hopgood, E. (1999). *Learn about information*. (2nd ed.) Canberra: Book Promotion & Services.
- Malliari, A., Korobili, S. & Zapounidou, S. (2011, June). Exploring the information seeking behavior of Greek graduate students: A case study in the University of Macedonia. *The International Information & Library Review*, 43(2), 79-91.
- Mekri, S., Blandford, A. & Cox, Anna L. (2008). Investigating the information-seeking behavior: From Ellis's model to design. *Information Processing & Management*, 44(2), 613-634.

คำศัพท์ที่เหมาะสมสำหรับเว็บไซต์สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วรุณพร สัจจพรเทพ¹

อังสนา ธงไชย²

ธนพรรณ กุลจันทร์³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาคำศัพท์ที่เหมาะสมในการสื่อความหมายให้สอดคล้องกับความเข้าใจของผู้ใช้บริการสำหรับการจัดทำเว็บไซต์สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยได้คำศัพท์ที่เหมาะสมในการสื่อความหมายสำหรับชื่อเรียกบริการบนเว็บไซต์สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 21 คำ โดยสามารถแยกชื่อเรียกบริการจากผลการศึกษาเป็นคำศัพท์เทคนิค จำนวน 6 คำ เป็นชื่อเรียกบริการที่กำหนดโดยห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาทั่วไปจำนวน 12 คำ และเป็นชื่อเรียกบริการที่ไม่ปรากฏบนเว็บไซต์ห้องสมุด จำนวน 3 คำ และเมื่อเปรียบเทียบกับคำศัพท์ชื่อเรียกบริการที่ใช้ในเว็บไซต์โดยสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่าร้อยละ 71.43 ของจำนวนคำไม่ตรงกับคำศัพท์ชื่อเรียกบริการที่ผู้ใช้เลือก

คำสำคัญ: คำศัพท์, บริการห้องสมุด, เว็บไซต์, ประสิทธิภาพเว็บไซต์, การออกแบบเว็บไซต์ห้องสมุด

---

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² M.A. (Library Science) รองศาสตราจารย์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

³ วท.ด. (การจัดการความรู้) อาจารย์ประจำภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Appropriate Vocabularies for Chiang Mai University Library Website

Warunporn Satjaporntep¹

Angsana Thongchai²

Thanapun Kulachan³

ABSTRACT

This research aimed to search for suitable vocabularies to interpretive and correspond to the users' understanding for website design of the Chiang Mai University Library. The study resulted in 21 terms of library services suitable to be used on the website of Chiang Mai University Library. These were 6 technical terms of services, 12 service terms used in libraries of higher education institutions in general and 3 that did not appear on any library websites. After comparison with the set of service terms vocabulary used on the website of Chiang Mai University Library, it was found that 71.43 percent of the vocabularies used on the website did not match the service terms selected by the users.

Keywords: Vocabulary, Library Services, Website, Website Usability, Library Website Design

---

¹Master student, Department of Library and Information Sciences, Faculty of Humanities, Chiang Mai University

²M.A. (Library Science), Associate Professor, Library and Information Sciences, Faculty of Humanities, Chiang Mai University

³Ph.D. (Knowledge Management), Faculty member of the Department of Library and Information Sciences, Faculty of Humanities, Chiang Mai University

บทนำ

ห้องสมุดสถาบันการศึกษามีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อเป็นแหล่งสนับสนุนการเรียนการสอนของสถาบัน โดยทำหน้าที่เป็นแหล่งทรัพยากรสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ เชื่อมโยงการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นแหล่งให้คำปรึกษา สอน และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (กุลธิดา ท้วมสุข และคณะ, 2548, น.16-34) ห้องสมุดจึงมีการจัดการบริการที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมบทบาทของตนในสถาบันการศึกษา เช่น บริการตอบคำถาม บริการสำหรับนักวิจัย บริการข่าว สารทันสมัย บริการจัดส่งเอกสาร บริการยืมระหว่างห้องสมุด และพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งจัดหาทรัพยากรสารสนเทศทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษา ทั้งนี้เดิมการบริการห้องสมุด และทรัพยากรสารสนเทศจะจัดให้บริการเฉพาะในอาคารห้องสมุดเท่านั้น แต่ในปัจจุบันห้องสมุดจะจัดช่องทางบริการสำหรับผู้ให้สามารถเข้าถึงบริการ และได้มาซึ่งทรัพยากรสารสนเทศ 2 ช่องทาง คือ ให้บริการที่อาคารห้องสมุดและให้บริการออนไลน์ โดยจัดทำเว็บไซต์ให้บริการบนเครือข่ายห้องสมุดในรูปแบบห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์

ในการจัดบริการสำหรับผู้ใช้ออนไลน์ ห้องสมุดได้จัดทำเว็บไซต์เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญ และเป็นช่องทางการเผยแพร่สารสนเทศไปยังผู้ใช้ที่ได้รับการยอมรับอย่างมากในปัจจุบัน โดยทำหน้าที่เป็นสื่อออนไลน์เสนอบริการต่างๆ ที่ห้องสมุดจัดให้สำหรับผู้ให้ โดยเฉพาะห้องสมุดมหาวิทยาลัย เว็บไซต์ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ในการเข้าถึงบริการ และทรัพยากรสารสนเทศ

ได้เช่นเดียวกับการมาใช้บริการที่อาคารห้องสมุด ตลอดจนการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ลดปัญหาในการเข้าใช้ห้องสมุด โดยผู้ให้สามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา และไม่จำกัดสถานที่ (Lee, Han & Joo, 2008 as cited in Joo, Lin & Lu, 2011)

นอกจากนั้น ในการจัดทำเว็บไซต์ห้องสมุดจะมีการนำเสนอข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับห้องสมุดที่เป็นประโยชน์ เช่น สถานที่ตั้ง วันเวลาทำการ กฎระเบียบการใช้ รายละเอียดของทรัพยากรสารสนเทศ การติดต่อบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ประกาศข่าวสาร รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในห้องสมุด (Keck, 2001, pp.127-132) ทั้งนี้ Diaz (1998) อธิบายว่า เว็บไซต์ห้องสมุดเปรียบเสมือนสาขาของห้องสมุด เป็นช่องทางหนึ่งในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารและบริการห้องสมุด เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ อำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนเป็นเทคโนโลยีการสื่อสารใหม่ในการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างห้องสมุดกับผู้ใช้ด้วย อีกทั้ง Stover (1997) เห็นว่าเว็บไซต์ห้องสมุดสามารถสนับสนุนภารกิจของสถาบัน การศึกษาโดยเฉพาะในระดับมหาวิทยาลัย 3 ประการ คือ

1. การค้นคว้าวิจัย โดยการจัดให้มีการเข้าถึงสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตและฐานข้อมูลฉบับเต็ม
2. การสนับสนุนการเรียนการสอน โดยการจัดสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ และจัดบริการห้องสมุดออนไลน์สำหรับผู้ให้ รวมทั้งจัดทำการศึกษาเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน
3. การจัดบริการสาธารณะโดยการเปิดเว็บไซต์ห้องสมุดให้บุคคลภายนอกสามารถเข้าถึงรายการทรัพยากรห้องสมุด และแหล่งข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตที่จัดให้บริการ

ทั้งนี้ UNESCO มีการกำหนดมาตรฐานและเกณฑ์การพัฒนาเว็บไซต์สำหรับห้องสมุด โดยจัดทำ Guidelines on Internet Applications in Libraries และ Guidelines on Designing Web Pages for Library เพื่อเป็นคู่มือให้ห้องสมุดสามารถออกแบบเว็บไซต์ มีเนื้อหาครอบคลุมการให้บริการของห้องสมุด และอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ โดยเน้นถึงความสำคัญในการประเมินเว็บเพจห้องสมุดเพื่อให้สามารถสื่อสารกับผู้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง

สำหรับการประเมินเว็บไซต์ห้องสมุดมีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาถึงการพัฒนาเว็บไซต์ที่มีคุณภาพ และการออกแบบโดยเน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะด้านความสามารถในการเข้าถึง (Web Usability) รวมถึงปัญหาในการพัฒนาเว็บเพจห้องสมุดเพื่อประโยชน์สำหรับผู้ใช้ ซึ่งโดยทั่วไปเกณฑ์การพัฒนาเว็บไซต์วัดจากองค์ประกอบ 4 อย่าง คือ การใช้ง่าย ความพึงพอใจ ประโยชน์ และประสิทธิภาพ (Joo, Lin & Lu, 2011, pp.11-26) ซึ่งปัญหาที่พบมากในการพัฒนาเว็บเพจห้องสมุด คือ การจัดระบบเว็บไซต์ กล่าวคือ ห้องสมุดส่วนใหญ่ยังขาดการจัดทำเว็บเพจให้น่าสนใจ และมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ในการสื่อสารกับผู้ใช้ เนื่องจากนิยมใช้คำศัพท์เฉพาะกลุ่มอาชีพ (Jargon) หรือคำศัพท์เทคนิคที่เข้าใจในกลุ่มบรรณารักษ์เท่านั้น (Kuper smith, 2010) และจากงานวิจัยของ Naismith & Stein (1989), Ercegovic (1997), Spivey (2000), Chaudhry & Choo (2000), Callicott (2002), Hutcherson (2004), Fitchett (2006) และ Patton (2002 as cited in Sharma & Bhardwaj, 2009) ได้ให้ความเห็นว่า ปัญหาด้านภาษาเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ไม่มีผู้เข้ามาใช้ห้องสมุด และเว็บไซต์ห้องสมุด โดยเฉพาะคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับ

เทคโนโลยีและการสืบค้น เช่น Boolean, Tag Cloud, และ Proximity เป็นต้น (Rowley, 2004) นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะให้มีการใช้คำศัพท์ที่สามารถสื่อสารกับผู้ใช้ได้ง่ายขึ้น โดยหลีกเลี่ยงคำศัพท์เทคนิคด้านบรรณารักษศาสตร์ เช่น ปรับคำว่า Reference Services (บริการตอบคำถาม) เป็น Ask Us หรือ Current Awareness Services-CAS (บริการข่าวสารทันสมัย) เป็น Alert Services เป็นต้น รวมทั้งการใช้คำย่อหรือตัวย่อที่ยากต่อความเข้าใจ เช่น BIP จากคำว่า Book in Print หรือ คำว่า ILL จากคำว่า Interlibrary Loan เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ OCLC (2010) ที่พบว่า เมื่อต้องการค้นหาสารสนเทศ นักเรียนนักศึกษานิยมเข้าใช้โปรแกรมค้นหา Google ร้อยละ 74 และใช้เว็บไซต์ห้องสมุดร้อยละ 66 เนื่องจากเว็บไซต์ของ Google มีระบบการจัดการที่ทำการค้นหา และใช้คำที่สามารถเข้าใจได้ง่าย สาเหตุที่ผู้ใช้ไม่เข้าใช้เว็บไซต์ห้องสมุดสืบเนื่องจากรูปแบบการเข้าถึงที่ยุ่งยาก เมนูและคำอธิบายมักจะใช้คำศัพท์ทางเทคนิคที่ทำให้ผู้ใช้เข้าใจยาก (Chaudhry & Choo, 2000) ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ใช้ห้องสมุดประสบความสำเร็จในการค้นหาข้อมูลในเว็บไซต์ห้องสมุดเพื่อค้นบทความวารสาร และฐานข้อมูลห้องสมุดมีเพียงร้อยละ 52 เท่านั้น (Kupersmith, 2010)

ในประเทศไทย จากการศึกษาวีเบเพจห้องสมุดมหาวิทยาลัยจำนวน 10 แห่ง เกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ และภาษาในการนำเสนอบนเว็บเพจพบว่า มีลักษณะที่สอดคล้องกับผลการศึกษาในต่างประเทศ จากงานวิจัยที่ได้อธิบายในเบื้องต้น และพบว่าปัญหาการใช้ภาษาหรือคำศัพท์ในการจัดทำเว็บเพจยิ่งซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากรับคำศัพท์ภาษาอังกฤษมาใช้และนิยมใช้คำทับศัพท์มากกว่าที่จะแปลออกมาเป็นภาษาไทยเพราะทำให้เข้าใจได้

ง่ายกว่า หรือเมื่อเลือกคำแปลที่ไม่เหมือนกัน เช่น คำว่า Open Source Software ได้มีการนำมาแปลที่หลากหลาย เช่น โปรแกรมรหัสเปิด โปรแกรมเปิดรหัส และโปรแกรมเสรี หรือ คำว่า Library instruction มีการแปลที่ผิดจากคำศัพท์ภาษาอังกฤษ เช่น บริการส่งเสริมการใช้ห้องสมุด หรือใช้คำว่า โปรแกรมสอนการใช้ห้องสมุด ในเว็บไซต์เดียวกัน ทำให้ผู้ใช้เกิดความสับสน ก่อให้เกิดอุปสรรคในเรื่องการสื่อสารระหว่างบรรณารักษ์กับผู้ใช้ห้องสมุดได้ ทั้งนี้ ผ่องพรรณ ลวนานนท์ (2545) ได้มีความเห็นว่า การสื่อสารกับผู้ใช้บริการห้องสมุดคือ ญอแจไขไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของบรรณารักษ์ในการใช้คำสื่อสารกับผู้ใช้เพื่อให้ผู้ใช้เกิดความเข้าใจตรงกัน โดยการใช้คำศัพท์ในการสื่อสารกับผู้ใช้ห้องสมุดควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของประสิทธิภาพในการสื่อสารเป็นสำคัญ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจและความต้องการใช้ชุดคำศัพท์ที่เหมาะสมที่ควรใช้บนเว็บไซต์ห้องสมุดแทนคำที่มีปัญหาสำหรับผู้ใช้ โดยจะทำการศึกษาจากทั้งมุมมองของผู้ใช้ห้องสมุดคือ คณาจารย์ และนักศึกษา และมุมมองของบรรณารักษ์ เพื่อให้ได้คำศัพท์ที่สามารถสื่อความหมายแก่ผู้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นสำหรับการจัดทำเว็บไซต์เพื่อการบริการที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อค้นหาคำศัพท์ที่เหมาะสมในการสื่อความหมายให้สอดคล้องกับความเข้าใจของผู้ใช้สำหรับจัดทำเว็บไซต์สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ในขั้นต้นของการศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการเชิงสืบค้น (Exploratory Study) โดยสืบค้นและรวบรวมจำนวนชุดคำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อบริการที่มีบนเว็บไซต์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา แล้วนำมาจัดเรียงประเภท (Sorting) และจัดกลุ่ม (Grouping) ตามความหมายที่คล้ายกัน รวบรวมได้ทั้งสิ้น 21 ชุดคำ นำผลที่ได้มาสร้างเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Multiple Choice Survey) เพื่อให้ได้ชุดคำศัพท์ตามความเข้าใจและตรงตามความต้องการของผู้ใช้มากที่สุด

การวิจัยครั้งนี้ ทำการเก็บรวบรวม 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 มีกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. นักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชั้นปีที่ 4 จำนวน 20 คณะ และ 1 วิทยาลัย ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวนทั้งสิ้น 6,734 คน โดยใช้สูตรคำนวณของ Taro Yamane (ประคอง กรรณสูตร, 2528) เพื่อหาจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 378 คน และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ณ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 378 ฉบับ (ร้อยละ 100)

2. อาจารย์ผู้สอนบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ โดยคัดเลือกจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีการเรียนการสอนวิชาทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แท่งละ 3 คน รวมจำนวน

ทั้งสิ้น 18 คน ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 14 ฉบับ (ร้อยละ 77.78)

3. บรรณารักษ์สังกัดงานบริการของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษากลุ่มตัวอย่างทั้ง 20 แห่ง ได้แก่ ห้องสมุดส่วนกลางของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีมหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยศรี-นครินทร์วิโรฒ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยบูรพา สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ และมหาวิทยาลัยศิลปากร แห่งละ 3 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 60 คน ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 48 ฉบับ (ร้อยละ 80.00)

จากการรวบรวมแบบสอบถามครั้งที่ 1 เมื่อนำมาวิเคราะห์ ได้คำศัพท์ที่ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 3 กลุ่มข้างต้นมีความคิดเห็นพ้องกัน จำนวน 8 คำ โดยได้ทำการคัดเก็บไว้ ส่วนที่เหลือจำนวน 13 คำ นำไปจัดทำแบบสอบถามครั้งที่ 2

การเก็บรวบรวมครั้งที่ 2 เก็บจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ที่เคยใช้บริการของสำนักหอสมุดและมีประสบการณ์การใช้เว็บไซต์สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดังนี้

1. นักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่แบ่งเป็น 3 กลุ่มสาขาวิชา ได้แก่ กลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ และกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มสาขาวิชาละ 20 คน รวมจำนวน 60 คน โดยใช้การสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 60 ฉบับ (ร้อยละ 100)

2. อาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แบ่งเป็น 3 กลุ่มสาขาวิชาเช่นเดียวกับนักศึกษา กลุ่มสาขาวิชาละ 20 คน รวมจำนวน 60 คน โดยใช้การสุ่มแบบง่าย เช่นเดียวกับกลุ่มนักศึกษา ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 47 ฉบับ (ร้อยละ 78.33)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยได้คำศัพท์ที่เหมาะสมในการสื่อความหมายสำหรับชื่อเรียกบริการบนเว็บไซต์สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 21 ชื่อเรียกบริการ โดยสามารถแยกชื่อเรียกบริการจากผลการศึกษาเป็นคำศัพท์เทคนิค จำนวน 6 คำ เป็นชื่อเรียกบริการที่กำหนดโดยห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาทั่วไปจำนวน 12 คำ และเป็นชื่อเรียกบริการที่ไม่ปรากฏในเว็บไซต์ห้องสมุด จำนวน 3 คำ

จากการรวบรวมครั้งที่ 1 ผลการวิจัยสรุปดังตาราง 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษา อาจารย์ และบรรณารักษ์ เกี่ยวกับคำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อบริการ

ชุดคำศัพท์เทคนิค (ภาษาอังกฤษ)	ความคิดเห็นของ นักศึกษา	ความคิดเห็นของ อาจารย์	ความคิดเห็นของ บรรณารักษ์	หมายเหตุ
Circulation Services	บริการยืม-คืน (52.38%)	บริการยืม-คืน (57.14%)	บริการยืม-คืนทรัพยากร สารสนเทศ (60.42%)	ถามต่อ
Hold Services	บริการจอง (66.67%)	บริการจอง (57.14%)	บริการจองทรัพยากร สารสนเทศ (58.33%)	ถามต่อ
Renew Services	บริการต่อระยะเวลา การยืม (51.59%)	บริการต่ออายุการยืม (57.14%)	บริการยืมต่อ (47.92%)	ถามต่อ
Book Drop	บริการคืนหนังสือ นอกเวลาทำการ (48.41%)	บริการรับคืนหนังสือ (42.86%)	บริการรับคืนหนังสือ (52.08%)	ถามต่อ
Inventory Services	บริการตรวจสอบ ข้อมูลการยืมหนังสือ (57.41%)	บริการช่วยค้นหนังสือ (28.57%)	บริการช่วยค้นหนังสือ (47.92%)	ถามต่อ
Document Delivery Services	บริการจัดส่งเอกสาร (47.09%)	บริการจัดส่งเอกสาร (57.14%)	บริการนำส่งเอกสาร ตามคำขอ (45.83%)	ถามต่อ
Inquiries Services	บริการตอบคำถาม และช่วยค้นคว้า (53.70%)	บริการตอบคำถาม และช่วยค้นคว้า (85.71%)	บริการตอบคำถาม และช่วยค้นคว้า (83.33%)	คัดเก็บไว้
Interlibrary Loan Services	บริการยืมระหว่าง ห้องสมุด (65.87%)	บริการยืมระหว่าง ห้องสมุด (85.71%)	บริการยืมระหว่าง ห้องสมุด (79.17%)	คัดเก็บไว้
Current Awareness Services	บริการข่าวสาร ทันสมัย (65.08%)	บริการข่าวสารทันสมัย (71.43%)	บริการข่าวสารทันสมัย (75.00%)	คัดเก็บไว้
Subject Guide	บริการแนะนำแหล่ง สารสนเทศเฉพาะเรื่อง (53.44%)	บริการแนะนำแหล่ง สารสนเทศเฉพาะเรื่อง (71.43%)	บริการแนะนำแหล่ง สารสนเทศเฉพาะเรื่อง (72.92%)	คัดเก็บไว้
Bibliographical Services	บริการรวบรวม แหล่งข้อมูลอ้างอิง (48.68%)	บริการรวบรวม บรรณานุกรม (85.71%)	บริการรวบรวม บรรณานุกรม (66.67%)	ถามต่อ

ชุดคำศัพท์เทคนิค (ภาษาอังกฤษ)	ความคิดเห็นของ นักศึกษา	ความคิดเห็นของ อาจารย์	ความคิดเห็นของ บรรณารักษ์	หมายเหตุ
Research Assistance Services / Research Assistance & Consulting / Research Services	บริการสารสนเทศ เพื่อการวิจัย (45.00%)	บริการสารสนเทศ เพื่อการวิจัย (57.14%)	บริการสารสนเทศ เพื่อการค้นคว้าและวิจัย (50.00%)	ถามต่อ
Cited Reference Services / Cited by Services / Citation Analysis	บริการสืบค้นการอ้างอิง บทความวิชาการ (46.56%)	บริการสืบค้นการอ้างอิง บทความวิชาการ (78.57%)	บริการสืบค้นการอ้างอิง บทความวิชาการ (83.33%)	คัดเก็บไว้
Journal Impact Factor Services	บริการตรวจสอบค่าดัชนี คุณภาพวารสาร/บทความ (59.79%)	บริการตรวจสอบค่า Journal Impact Factor (64.29%)	บริการตรวจสอบค่า Journal Impact Factor (62.50%)	ถามต่อ
Book Suggestion for Purchase	บริการแนะนำ หนังสือใหม่ (47.88%)	บริการแนะนำ หนังสือใหม่ (35.71%)	บริการแนะนำการจัดซื้อ หนังสือเข้าห้องสมุด (41.67%)	ถามต่อ
Group Study Room	บริการห้องค้นคว้ากลุ่ม (74.34%)	บริการห้องค้นคว้ากลุ่ม (42.86%)	บริการห้องค้นคว้ากลุ่ม (60.42%)	คัดเก็บไว้
Audio-Visual Services	บริการโสตทัศนวัสดุ (59.52%)	บริการโสตทัศนวัสดุ (64.29%)	บริการโสตทัศนวัสดุ (60.42%)	คัดเก็บไว้
Instructional Services / User Education	บริการอบรม การใช้งานห้องสมุด (55.29%)	บริการสอน การรู้สารสนเทศ (42.86%)	บริการอบรม การรู้สารสนเทศ (41.67%)	ถามต่อ
Library Orientation	บริการแนะนำ การใช้ห้องสมุด (62.43%)	บริการปฐมนิเทศ การใช้ห้องสมุด (57.14%)	บริการแนะนำ การใช้ห้องสมุด (58.33%)	ถามต่อ
Digital Resources / Digital Collections / Reference Databases / Database Services	บริการฐานข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ (64.29%)	บริการฐานข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ (57.14%)	บริการฐานข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ (68.75%)	คัดเก็บไว้

จากตารางที่ 1 พบคำศัพท์ที่ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 3 กลุ่ม มีความคิดเห็นพ้องกัน จำนวน 8 คำ ผู้วิจัยทำการคัดเลือกไว้ ส่วนคำศัพท์ที่ได้รับความเห็นต่าง ผู้วิจัยได้นำมาจัดทำแบบสอบถามครั้งที่ 2 โดยนำคำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อบริการที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันในแต่ละชุดคำศัพท์มาสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อบริการที่สามารถสื่อความหมายได้เหมาะสม ซึ่งการสอบถามครั้งที่ 2 นี้ มุ่งเน้นผู้ใช้ของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และเคยมีประสบการณ์การใช้เว็บไซต์สำนักหอสมุด

ผลการวิจัยที่ได้จากการสอบถามครั้งที่ 2 พบว่า ชุดคำศัพท์ที่นำมาสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกคำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อบริการเป็นไปในทางเดียวกันทั้ง 13 คำ ดังนี้

คำศัพท์เทคนิคและชื่อที่ใช้เห็นว่าสื่อความหมายได้เหมาะสม

- 1) Circulation Services คือ บริการยืม-คืน
- 2) Hold Services คือ บริการจองหนังสือ
- 3) Renew Services คือ บริการต่ออายุการยืม
- 4) Book Drop คือ บริการคืนหนังสือนอกเวลา
- 5) Inventory Services คือ บริการช่วยค้นหนังสือ

- 6) Document Delivery Services คือ บริการนำส่งเอกสารตามคำขอ
- 7) Bibliographical Services คือ บริการรวบรวมแหล่งข้อมูลอ้างอิง
- 8) Research Services คือ บริการสารสนเทศสนับสนุนการวิจัย
- 9) Journal Impact Factor Services คือ บริการตรวจสอบค่าดัชนีคุณภาพวารสาร/บทความ
- 10) Book Suggestion for Purchase คือ บริการแนะนำการจัดซื้อหนังสือเข้าห้องสมุด
- 11) Current Books / New Books คือ บริการแนะนำ หนังสือใหม่
- 12) Instructional Services / User Education คือ บริการอบรมการใช้งานห้องสมุด
- 13) Library Orientation คือ บริการแนะนำการใช้ห้องสมุด

ผลการวิเคราะห์จากการสอบถาม 2 ครั้ง ได้ตัวแทนคำศัพท์ ทั้งหมด 21 คำ

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมทั้ง 2 ครั้ง สามารถสรุปผลการวิจัยโดยแสดงออกมาเป็นตาราง ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงการเปรียบเทียบคำศัพท์เทคนิคห้องสมุดรูปแบบภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และ
คำศัพท์ที่บรรณารักษ์และผู้ใช้เลือก

คำศัพท์เทคนิค (ภาษาอังกฤษ)	คำศัพท์เทคนิค (แปลเป็นภาษาไทย)	คำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อบริการ บรรณารักษ์และผู้ใช้เลือก
1. Circulation Services	บริการยืม-คืน	บริการยืม - คืน
2. Hold Services	บริการจอง	บริการจองหนังสือ
3. Renew Services	บริการต่ออายุหนังสือ	บริการต่ออายุการยืม
4. Book Drop	บริการรับคืนหนังสือนอกเวลา	บริการคืนหนังสือนอกเวลาทำการ
5. Inventory Services	บริการตรวจสอบ	บริการช่วยค้นหนังสือ
6. Document Delivery Services	บริการนำส่งเอกสาร	บริการนำส่งเอกสารตามคำขอ
7. Inquiries Services	บริการตอบคำถาม	บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า
8. Interlibrary Loan Services	บริการยืมระหว่างห้องสมุด	บริการยืมระหว่างห้องสมุด
9. Current Awareness Services	บริการข่าวสารทันสมัย	บริการข่าวสารทันสมัย
10. Current Books / New Books	บริการแนะนำหนังสือใหม่	บริการแนะนำหนังสือใหม่
11. Journal Impact Factor Services	บริการตรวจสอบค่า Journal Impact Factor	บริการตรวจสอบค่าดัชนีคุณภาพ วารสาร/บทความ
12. Instructional Services/User Education	บริการสอน	บริการอบรมการใช้งานห้องสมุด
13. Subject Guide	บริการแนะนำแหล่ง สารสนเทศตามสาขา	บริการแนะนำแหล่งสารสนเทศ เฉพาะเรื่อง
14. Bibliographical Services	บริการรวบรวมบรรณานุกรม	บริการรวบรวมแหล่งข้อมูลอ้างอิง
15. Cited Reference Services/Cited by Services / Citation Analysis	บริการวิเคราะห์การอ้างอิง บทความ/วารสาร	บริการสืบค้นการอ้างอิงบทความ วิชาการ
16. Digital Resources / Digital Collections / Reference Databases/Database Services	บริการฐานข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์	บริการฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์
17. Library Orientation	บริการปฐมนิเทศการใช้ ห้องสมุด	บริการแนะนำการใช้ห้องสมุด
18. Research Assistance	บริการเพื่อการวิจัย	บริการสารสนเทศสนับสนุนการวิจัย

คำศัพท์เทคนิค (ภาษาอังกฤษ)	คำศัพท์เทคนิค (แปลเป็นภาษาไทย)	คำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อบริการ บรรณารักษ์และผู้ใช้เลือก
Services/Research Assistance & Consulting/Research Services		
19. Book Suggestion for Purchase	บริการเสนอแนะสั่งซื้อหนังสือใหม่	บริการแนะนำการจัดซื้อหนังสือเข้าห้องสมุด
20. Audio-Visual Services	บริการโสตทัศนวัสดุ	บริการโสตทัศนวัสดุ
21. Group Study Room	บริการห้องศึกษากลุ่ม	บริการห้องศึกษากลุ่ม

จากตารางที่ 2 ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมชื่อเรียกบริการที่เป็นคำศัพท์เทคนิครูปแบบภาษาอังกฤษ และมีคำแปลเป็นภาษาไทย โดยอ้างอิงจากตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้จำนวน 21 คำ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับคำศัพท์ที่ใช้เป็นชื่อเรียกบริการที่บรรณารักษ์และผู้ใช้เลือก ซึ่งเป็นชื่อเรียกที่สามารถสื่อความหมายได้เหมาะสมที่สุด ผลการวิจัย พบว่าชื่อเรียกบริการที่บรรณารักษ์และผู้ใช้บริการเลือก มีดังนี้

1. คำศัพท์ที่ใช้เป็นชื่อเรียกบริการที่พบบนเว็บไซต์สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัย-เชียงใหม่ จำนวน 6 คำ ได้แก่ 1) บริการยืม-คืน 2) บริการยืมระหว่างห้องสมุด 3) บริการรวบรวมแหล่งข้อมูลอ้างอิง 4) บริการฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ 5) บริการโสตทัศนวัสดุ และ 6) บริการห้องค้นคว้ากลุ่ม

2. คำศัพท์ที่ใช้เป็นชื่อเรียกบริการที่พบบนเว็บไซต์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาทั่วไป จำนวน 12 คำ ได้แก่ 1) บริการจองหนังสือ 2) บริการต่ออายุการยืม 3) บริการคืนหนังสือนอกเวลาทำการ 4) บริการนำส่งเอกสารตามคำขอ 5) บริการตอบคำถาม

และช่วยค้นคว้า 6) บริการข่าวสารทันสมัย 7) บริการแนะนำหนังสือใหม่ 8) บริการอบรมการใช้งานห้องสมุด 9) บริการสืบค้นการอ้างอิงบทความวิชาการ 10) บริการแนะนำการใช้ห้องสมุด 11) บริการสารสนเทศสนับสนุนการวิจัย และ 12) บริการแนะนำการจัดซื้อหนังสือเข้าห้องสมุด

3. คำศัพท์ที่ใช้เป็นชื่อเรียกบริการที่ไม่ปรากฏบนเว็บไซต์ห้องสมุด ซึ่งเป็นคำที่ผู้วิจัยรวบรวมมาจากตำรา หนังสือ บทความวารสาร และบทความวิจัย จำนวน 3 คำ ประกอบด้วย 1) บริการช่วยค้นหนังสือ 2) บริการตรวจสอบคำดัชนีคุณภาพวารสาร/บทความ และ 3) บริการแนะนำแหล่งสารสนเทศเฉพาะเรื่อง

เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับคำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อบริการบนเว็บไซต์สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า ร้อยละ 71.43 ของจำนวนคำไม่ตรงกับชุดคำศัพท์ชื่อเรียกบริการที่ผู้ใช้ต้องการ แสดงไว้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบระหว่างคำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อบริการที่บรรณารักษ์และผู้ใช้เลือกและคำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อบริการบนเว็บไซต์สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อบริการบนเว็บไซต์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	คำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อบริการ บรรณารักษ์และผู้ใช้เลือก
บริการยืม-คืน	บริการยืม - คืน
บริการจองทรัพยากรสารสนเทศ	บริการจองหนังสือ
บริการต่ออายุหนังสือ (ด้วยตนเอง)	บริการต่ออายุการยืม
-	บริการคืนหนังสือนอกเวลาทำการ
-	บริการช่วยคืนหนังสือ
บริการนำส่งเอกสาร	บริการนำส่งเอกสารตามคำขอ
บริการถามบรรณารักษ์	บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า
บริการยืมระหว่างห้องสมุด	บริการยืมระหว่างห้องสมุด
บริการแจ้งข้อมูลใหม่	บริการข่าวสารทันสมัย
-	บริการแนะนำหนังสือใหม่
-	บริการตรวจสอบคำดัชนีคุณภาพวารสาร/บทความ
บริการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ	บริการอบรมการใช้งานห้องสมุด
บริการรวบรวมแหล่งสารสนเทศของห้องสมุดตาม สาขาวิชา	บริการแนะนำแหล่งสารสนเทศเฉพาะเรื่อง
บริการรวบรวมแหล่งข้อมูลอ้างอิง	บริการรวบรวมแหล่งข้อมูลอ้างอิง
-	บริการสืบค้นการอ้างอิงบทความวิชาการ
บริการฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์	บริการฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์
-	บริการแนะนำการใช้ห้องสมุด
บริการบรรณารักษ์พบนักวิจัย	บริการสารสนเทศสนับสนุนการวิจัย
-	บริการแนะนำการจัดซื้อหนังสือเข้าห้องสมุด
บริการโสตทัศนวัสดุ	บริการโสตทัศนวัสดุ
บริการห้องค้นคว้ากลุ่ม	บริการห้องศึกษากลุ่ม

หมายเหตุ เครื่องหมาย “-” แสดงถึง ไม่มีคำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อบริการรูปแบบภาษาไทย

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยข้างต้น การใช้คำศัพท์สื่อความหมายบนเว็บไซต์ห้องสมุด แม้ว่าสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รวมถึงห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาทั่วไป มีการนำชื่อบริการที่เป็นคำศัพท์ภาษาอังกฤษมาแปลความหมายเป็นภาษาไทย เพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศและบริการต่างๆ ของห้องสมุด อำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ในการเข้าถึงบริการนั้นๆ แต่ชื่อบริการเหล่านั้นอาจยังไม่สามารถสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน เนื่องจากการนำคำศัพท์เทคนิคมาแปลความหมายตรงตัว หรือการใช้ศัพท์เฉพาะวงการห้องสมุด ซึ่งเข้าใจเพียงกลุ่มบรรณารักษ์หรือผู้เชี่ยวชาญด้านห้องสมุดเท่านั้น หรือไม่มีการแปลที่ถูกต้องจึงทำให้บุคคลภายนอกวงการห้องสมุดยากที่จะทราบถึงความหมายที่แท้จริง เห็นได้จากผลการเปรียบเทียบชุดคำศัพท์ที่ใช้เป็นชื่อเรียกบริการที่พบบนเว็บไซต์สำนัก-หอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กับคำศัพท์ที่ใช้เป็นชื่อเรียกบริการที่ผู้ใช้เลือก พบว่าร้อยละ 71.43 ไม่ตรงกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คำศัพท์ที่ใช้เป็นชื่อเรียกบริการที่พบบนเว็บไซต์สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ยังสื่อความหมายได้ไม่ชัดเจน และไม่ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ จึงเป็นอุปสรรคสำคัญที่อาจทำให้จำนวนผู้ใช้เว็บไซต์ห้องสมุดมีน้อย

ทั้งนี้ ปัญหาที่เกิดขึ้นอาจมีสาเหตุมาจากผู้จัดทำเว็บไซต์ ขาดความรอบคอบในการตรวจสอบการใช้คำที่ถูกต้องในการจัดทำ และยังขาดการประสานงานในการจัดทำเว็บไซต์ และจากการสำรวจโดย รุ่งอรุณ คำเบิกเครือ (2555) พบว่า ผู้ดูแลจัดทำเว็บไซต์เป็นกลุ่มบุคลากรผู้ที่สำเร็จการศึกษาด้านเทคโนโลยี และพัฒนาทักษะการจัดทำเว็บไซต์โดยการเรียนรู้ด้วยตนเอง อาจทำให้ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำ เว็บไซต์ห้องสมุด อันมี

ลักษณะพิเศษแตกต่างจากเว็บไซต์บริการโดยทั่วไป รวมทั้งในการจัดทำเว็บไซต์สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ถึงแม้จะมีบรรณารักษ์ฝ่ายบริการช่วยในการกำหนดคำ แต่เนื่องจากมีบรรณารักษ์หลายคนช่วยกำหนดอาจทำให้การกำหนดแต่ละครั้งแตกต่างกัน และมักจะเน้นการใช้คำศัพท์เทคนิคด้านบรรณารักษ์ หรือแปลชื่อเรียกบริการจากภาษาอังกฤษโดยตรง ทำให้ยากต่อความเข้าใจสำหรับผู้ใช้ ประกอบกับไม่มีการจัดทำคำศัพท์อภิธาน (Glossary) สำหรับเป็นคู่มือในการจัดทำเว็บไซต์ ทำให้มีการใช้ชื่อเรียกบริการที่หลากหลายสำหรับชื่อบริการเดียวกัน และเลือกใช้คำศัพท์ที่ไม่สามารถสื่อความหมายกับผู้ใช้ได้ดีเท่าที่ควร

ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hutcherson (2004) ที่พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเข้าใจผิด และเกิดความสับสนในความหมายของคำศัพท์ที่ใช้สื่อสารกับผู้ใช้ Fitchett (2006); Kupersmith (2010 as cited in Polger, 2011) ที่พบว่า การติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ห้องสมุดกับผู้ใช้ ควรเป็นคำศัพท์ที่แปลตามความหมาย และใช้คำง่ายๆ มากกว่าใช้คำศัพท์ เทคนิค และ Rowley (2004) ได้เสนอแนะให้มีการใช้คำศัพท์ที่สามารถสื่อสารกับผู้ใช้บริการได้ง่ายขึ้น โดยหลีกเลี่ยงคำศัพท์เทคนิคด้านบรรณารักษศาสตร์ รวมถึง Hepburn & Lewis (2008) พบว่า การที่ผู้ใช้ไม่รู้จักรัก และไม่เข้าใจถึงคำต่างๆ ที่พบบนเว็บไซต์ห้องสมุด เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ไม่มีผู้เข้ามาใช้เว็บไซต์ห้องสมุด

อนึ่ง ยังมีชุดคำศัพท์ที่ผู้ใช้เลือกตรงกับที่กำหนดโดยสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ร้อยละ 28.57 เป็นชื่อที่แปลจากศัพท์เทคนิคภาษาอังกฤษ อาทิ บริการยืม-คืน (Loan Services) และบริการยืมระหว่างห้องสมุด (Interlibrary Loan

Services) เนื่องจากมีการกำหนดใช้คำที่มีความหมายครอบคลุมงานบริการได้ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaudhry & Choo (2000) ที่พบว่าผู้ใช้ส่วนใหญ่เข้าใจความหมายของคำศัพท์ทางเทคนิคที่มีคำนิยาม หรือมีคำอธิบายที่ชัดเจนอยู่แล้ว

บทสรุป

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าในการจัดทำเว็บไซต์ห้องสมุด ห้องสมุดควรยึดหลักการมีผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะการใช้คำศัพท์บนเว็บไซต์ควรเป็นคำที่สามารถสื่อสารกับผู้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพ และควรมีการศึกษาผู้ใช้ถึงความเข้าใจคำศัพท์ให้ครอบคลุมทุกคำก่อนนำเสนอบนเว็บไซต์อย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากอาจมีการเปลี่ยนแปลงคำศัพท์หรือมีคำศัพท์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น การทำการประเมินการใช้คำศัพท์บนเว็บไซต์จะช่วยให้ทราบถึงปัญหาการเข้าถึงของผู้ใช้ และนำมาปรับปรุงแก้ไขคำศัพท์บนเว็บไซต์ และเพื่อให้การจัดทำเว็บไซต์ห้องสมุดสามารถสื่อสารกับผู้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงเป็นการส่งเสริมการเข้าใช้บริการและทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดมากขึ้น ตามวัตถุประสงค์ในการจัดทำเว็บไซต์ห้องสมุดต่อไป

บรรณานุกรม

- กุลธิดา ท้วมสุข และคณะ. (2548). บทบาทของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน. *วารสารห้องสมุด* 49(4), 16-34.
- ประคอง วรรณสุต. (2528). *สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผ่องพรรณ ลวนานนท์. (2545). *การสื่อสารในงานสารนิเทศ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2555). *เอกสารการสอนชุดวิชา การบริการและเผยแพร่สารสนเทศ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รุ่งอรุณ คำเบิกเครือ. (2555). *การวิเคราะห์เว็บไซต์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย*. รายงานการค้นคว้าแบบอิสระ สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Callicott, D. (2002). Library website user training. *College and Undergraduate Libraries*, 9(1), 1-17.
- Chaudhry, A. S. & Choo, M. (2000). Understanding of library jargon in the information seeking process. *Journal of Information Science*, 27(5), 343-349.
- Diaz, K.R. (1998). The role of the library website: A step beyond deli sandwiches. *Reference & User Services Quarterly*, 38(1), 41-43.
- Ercegovic, Z. (1997). The interpretations of library use in the age of digital literacies: Virtualizing the name. *Library and Information Science Research*, 19(1), 35-51.
- Fitchett, D. J. (2006). *Students' natural use of language for Academic library concept*. Retrieved from <http://www.deborahfitchett.com/docs/StudentsNaturalUseOfLanguage.pdf>

- Hepburn, P. & Lewis, K.M. (2008). Using card sorting to evaluate branding in an academic library's website. *College & Research Libraries*, 69(3), 242-250.
- Hutcherson, N. B. (2004). Library jargon: Student recognition of terms and concepts commonly used by librarians in the classroom. *College and Research Libraries*, 65(4), 349-354.
- Joo, S., Lin, S. & Lu, K. (2011). A usability evaluation model for academic library websites: efficiency, effectiveness and learnability. *Journal of Library and Information Studies*, 9(2), 11-26.
- Keck, A. J. (2001). Open the front door: Designing a usable library website. *Journal of Religious & Theological Information*, 3(4), 127-138.
- Kupersmith, J. (2010). *Library terms that users understand*. Retrieved from <http://www.jkup.net/terms.html>
- Naismith, R. & Stein, J. (1989). Library jargon: student comprehension of technical language used by librarians. *College & Research Libraries*, 50(5), 545.
- Polger, M.A. (2011). *Library philosophy and practice*. Retrieved from <http://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/618>
- Rowley, J. (2004). Online branding: The case of McDonald's. *British Food Journal*, 106(3), 228-237.
- Sharma, A.K. & Bhardwaj, S. (2009). *Marketing and promotion of library services*. Retrieved from http://crl.du.ac.in/ical09/papers/index_files/ical-79_73_172_2_RV.pdf
- Spivey, M. A. (2000). The vocabulary of library home pages: An influence on diverse and remote end-users. *Information Technology & Libraries*, 19(3), 152-156.
- Stover, M. (1997). (November-December, 1997). Library websites: Mission and function in the networked organization. *Information Technology and Libraries*, 17(10), 55-57.

จริยธรรมสารสนเทศ

น้ำทิพย์ วิภาวิน¹

บทคัดย่อ

จริยธรรมเป็นประเด็นสำคัญในสังคมสารสนเทศเช่นเดียวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ จริยธรรมสารสนเทศเน้นความสัมพันธ์ของการเคารพในสิทธิการสร้าง การจัดการ การถ่ายโอน และการใช้สารสนเทศอย่างมีวิจารณญาณ และเกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณในการเคารพสิทธิของบุคคลอื่น ตามมาตรฐานจริยธรรมและคุณธรรมที่ยึดมั่นในสังคม จริยธรรมสารสนเทศจึงประกอบด้วย การเคารพในสิทธิส่วนบุคคล ความถูกต้องของสารสนเทศ การละเมิดลิขสิทธิ์ข้อมูลหรือสิทธิความเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา และการเข้าถึงข้อมูล ส่วนจริยธรรมในการปฏิบัติงานของวิชาชีพได้มีการกำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นตัวแทนของหลักจริยธรรมที่กำหนดความรับผิดชอบหรือแนวปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับวิชาชีพและองค์การ

คำสำคัญ: จริยธรรมสารสนเทศ จรรยาบรรณวิชาชีพ

---

¹รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช E-mail: namtip.wip@stou.ac.th , nwipawin@gmail.com

Information Ethics

Namtip Wipawin¹

Abstract

Ethics are an important issue in the information society as well as code of conducts in any professions. Information ethics focus on the relationship between the creation, organization, dissemination, and use of information, and the ethical standards and moral codes governing human conduct in society. Information ethics comprise of information privacy, information accuracy, information piracy or information property, and data accessibility. A code of conduct is a professional ethics and a set of rules outlining the responsibilities of proper practices for the profession and organization.

Keywords: Information ethics, Code of conduct

---

¹Ph.D. (Library and Information Studies), Associate Professor, Department of Information Science, School of Liberal Arts, Sukhothai Thammatirat Open University

บทนำ

จริยธรรม (Ethics) มาจากคำว่า จริย และ ธรรม คำว่า “จริย” ตามความหมายของ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง ความประพฤติ หรือกิจที่ควรปฏิบัติ ส่วนคำว่า “ธรรม” หมายถึงธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎ ศีลธรรม ดังนั้น จริยธรรม จึงเป็นธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติตามศีลธรรม กฎศีลธรรม และ กฎเกณฑ์ทางสังคม จริยธรรมจึงเป็น แบบแผน ควบคุมความประพฤติของคนในสังคมให้อยู่ในกรอบของความดีงาม จริยธรรมมีความสัมพันธ์กับกฎหมายอย่างใกล้ชิด เนื่องจากเป็นสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมความประพฤติของคนในสังคม แต่จริยธรรมก็แตกต่างจากกฎหมายตรงที่ จริยธรรมเป็นเรื่องของคุณค่าทางจิตใจ เป็นสิ่งที่อยู่ภายใน แต่จริยธรรมเมื่อมีการประมวลไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จะเรียกว่า “จรรยาบรรณ” และหากมีการนำไปประยุกต์ใช้กับวิชาชีพ ก็จะเรียกว่า “จรรยาวิชาชีพ” (วรภรณ์ วนาพิทักษ์, 2555) คำว่า จรรยาบรรณ (Code of Conduct) จึงเป็นการประมวลแนวทางการประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละอาชีพกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงและฐานะของสมาชิก อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้ เช่น จรรยาบรรณแพทย์ จรรยาบรรณวิศวกร จรรยาบรรณครู เป็นต้น

จริยธรรมเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งของปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับหลักในการประพฤติปฏิบัติตนของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคมหรือหมู่คณะ โดยหลักการประพฤติปฏิบัตินั้นได้กระทำสืบเนื่องกันมาจากอดีตถึงปัจจุบันจนกลายเป็นประเพณีปฏิบัติในสังคมหรือหมู่คณะนั้นๆ บุคคลใดที่ประพฤติตนตามหลักจริยธรรม ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นจะถือว่าบุคคลนั้นประพฤติตนได้สอดคล้องกับมาตรฐานทาง

สังคมซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป หลักจริยธรรม จึงเป็นกฎหมายที่กำหนดขึ้นเพื่อสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยของคนในสังคม หากบุคคลอยู่ในสังคมซึ่งมีวัฒนธรรมและประเพณีที่แตกต่างกัน ย่อมมีหลักจริยธรรมที่แตกต่างกันออกไปบ้างอย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะสังคม เชื้อชาติ หรือศาสนาใดก็ตาม ย่อมต้องการให้บุคคลยึดหลัก “จริยธรรมอันดี” ในการปฏิบัติ ละเว้นการกระทำที่ไม่เหมาะสมและไม่ถูกต้อง อันจะทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เพื่อความสงบสุขของคนในสังคม ทุกคนในสังคมจึงควรเรียนรู้หลักจริยธรรมมาตั้งแต่เยาว์วัย ผ่านคำสอนของบิดามารดา เป็นการสร้างสามัญสำนึกว่าสิ่งใดดี-เลว สิ่งใดควร-ไม่ควรทำ และการที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุขควรกระทำแต่ความดี

ดังนั้น จริยธรรม จึงเป็นแบบแผนประพฤติปฏิบัติที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมความประพฤติของคนในสังคม ในการจัดการความรู้จำเป็นต้องมีจริยธรรมเป็นแบบแผนในการปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่ถูกต้อง และนำไปใช้ได้ประโยชน์ภายในองค์กรได้ หรือเป็นแนวทางของการประพฤติชอบทั้งกาย วาจา และใจ เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ส่วนการกำหนดจรรยาบรรณนั้นเป็นหลักปฏิบัติของสมาชิกของหน่วยงานต่างๆ มีประโยชน์ทั้งต่อบุคคล สมาชิกและสังคมเพื่อพัฒนาการตัดสินใจทางจริยธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สนับสนุนให้เกิดมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติตามจริยธรรม เพิ่มความน่าเชื่อถือและน่านับถือจากสาธารณชน และมีการประเมินเปรียบเทียบกับมาตรฐาน เป็นแนวทางของการประพฤติชอบทั้งกาย วาจาและใจ เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

จริยธรรมสารสนเทศ (Information ethics)

จริยธรรมสารสนเทศ หมายถึง การเคารพในสิทธิการสร้าง การจัดการ การถ่ายโอน และการใช้สารสนเทศอย่างมีวิจารณญาณ และเกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณในการเคารพสิทธิของบุคคลอื่น รวมถึงความซื่อสัตย์ในการแสวงหา การให้บริการสารสนเทศ การไม่เปิดเผยความลับของผู้ใช้บริการ การเคารพสิทธิส่วนบุคคล และการมีจริยธรรมในการปฏิบัติงาน ดังนั้น จริยธรรมสารสนเทศจึงเกี่ยวข้องกับความเป็นส่วนตัวของข้อมูล ทรัพย์สินทางปัญญ สิทธิในการเข้าถึงสารสนเทศ การควบคุมและการปกป้องข้อมูล การรักษาความปลอดภัยของข้อมูล และเสรีภาพทางปัญญา ได้แก่

1. ความเป็นส่วนตัวของข้อมูลหรือสารสนเทศ (information privacy)

ความเป็นส่วนตัวของข้อมูลหรือสารสนเทศ หมายถึง สิทธิที่เจ้าของสามารถที่จะควบคุมข้อมูลของตนเองในการเปิดเผยให้กับผู้อื่น สิทธินี้ใช้ได้ครอบคลุมทั้งปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรต่างๆ ความเป็นส่วนตัว แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ความเป็นส่วนตัวทางกายภาพ และความเป็นส่วนตัวทางสารสนเทศ ดังนี้

1.1 ความเป็นส่วนตัวทางกายภาพ หมายถึง สิทธิในสถานที่ เวลา และสินทรัพย์ที่บุคคลพึงมี เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกก่อกำยจากบุคคลอื่น จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ผู้ใช้มีช่องทางที่จะถูกรุกล้ำสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่นได้สะดวกขึ้น เช่น การส่งจดหมายขยะ (Junk mail) ไปยังผู้รับ

1.2 ความเป็นส่วนตัวทางสารสนเทศ คือ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตัวบุคคล เช่นที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ หมายเลขบัตรเครดิต ที่บุคคลอื่นไม่สามารถนำไปเปิดเผยได้หากไม่ได้รับอนุญาต

2. ความถูกต้องของข้อมูลหรือสารสนเทศ (Information accuracy)

ความถูกต้องของข้อมูลหรือสารสนเทศเป็นการพิจารณาในส่วนของการจัดเก็บข้อมูลในระบบฐานข้อมูลเพื่อผลิตสารสนเทศที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ คุณลักษณะที่สำคัญของการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการรวบรวม จัดเก็บ และเรียกใช้ข้อมูล คือ ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ทั้งนี้ ข้อมูลจะมีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความถูกต้องของข้อมูล ประเด็นด้านจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความถูกต้องของข้อมูล โดยทั่วไปจะพิจารณาว่าใครจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของข้อมูลที่จัดเก็บและเผยแพร่ หรือกรณีของข้อมูลที่เผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ ดังนั้น ในการจัดทำข้อมูลและสารสนเทศให้มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือนั้น ข้อมูลควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะนำเข้าสู่ระบบข้อมูล รวมถึงการปรับปรุงข้อมูลให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ นอกจากนี้ ควรให้สิทธิแก่บุคคลในการเข้าไปตรวจ สอบความถูกต้องของข้อมูลและความเป็นเจ้าของ (Information Property) สิทธิความเป็นเจ้าของ หมายถึง กรรมสิทธิ์ในการถือครองทรัพย์สิน ซึ่งอาจเป็นทรัพย์สินทั่วไปที่จับต้องได้ เช่น คอมพิวเตอร์ รถยนต์ หรืออาจเป็นทรัพย์สินทางปัญญา ที่จับต้องไม่ได้ ที่เป็นลิขสิทธิ์เช่น บทเพลง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ แต่สามารถถ่ายทอดและบันทึกลงในสื่อต่างๆ ได้ เช่น สิ่งพิมพ์ ซีดีรอม เป็นต้น

3. การละเมิดลิขสิทธิ์ข้อมูล (Information piracy) หรือสิทธิความเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา (information property)

การละเมิดลิขสิทธิ์ข้อมูล (Information piracy) เป็นการทำสำเนาหรือคัดลอกข้อมูลของบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือสิทธิความเป็น

เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา (information property) ที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ทางปัญญาของมนุษย์ เป็นการพิจารณาว่าทรัพย์สินทางปัญญาที่ถูกคิดค้นหรือสร้างขึ้น จะได้รับการปกป้องอย่างไรในยุคดิจิทัล โดยการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา มีอยู่ 3 ด้านคือ ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า และสิทธิบัตร

เจ้าของผลงานสร้างสรรค์มีสิทธิการเป็นเจ้าของผลงานนั้นๆตามกฎหมาย ตัวอย่างการละเมิดลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ถ้าเราเป็นบุคคลที่มีสิทธิในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ซื้อมา การคัดลอกโปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้กับเพื่อน เป็นการกระทำที่จะต้องพิจารณาให้รอบคอบก่อนว่าโปรแกรมที่จะทำการคัดลอกนั้น เป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ตัวเรามีสิทธิในระดับใด ซึ่งลิขสิทธิ์ในการใช้จะแตกต่างกันไปในแต่ละสินค้าและบริษัท บางโปรแกรมคอมพิวเตอร์จะอนุญาตให้ติดตั้งได้เพียงครั้งเดียว หรือไม่อนุญาตให้ใช้กับคอมพิวเตอร์เครื่องอื่นๆ ถึงแม้ว่าเราเป็นเจ้าของคอมพิวเตอร์เครื่องนั้นก็ตาม ในขณะที่บางบริษัทอนุญาตให้ใช้โปรแกรมนั้นได้หลายๆ เครื่อง

4. การกำหนดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล (data accessibility)

การกำหนดสิทธิตามระดับของผู้ใช้งานในระบบสารสนเทศ เพื่อป้องกันการเข้าถึงดำเนินการต่างๆ กับข้อมูลของผู้ใช้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง และเป็นการรักษาความลับของข้อมูล ตัวอย่างสิทธิในการใช้งานระบบ เช่น การบันทึก การแก้ไข/ปรับปรุง และการลบ เป็นต้น ดังนั้น ในการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์จึงได้มีการออกแบบระบบรักษาความปลอดภัยในการเข้าถึงของผู้ใช้ และการเข้าถึงข้อมูลของผู้อื่นโดยไม่ได้รับความยินยอมนั้น ก็ถือเป็นการผิดจริยธรรมเช่นเดียวกับการละเมิดข้อมูลส่วนตัว ในการใช้งานคอมพิวเตอร์และเครือข่าย

ร่วมกันให้เป็นระเบียบ ผู้ใช้จะต้องร่วมใจกันปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับของแต่ละหน่วยงานอย่างเคร่งครัด.

จริยธรรมวิชาชีพหรือจรรยาบรรณวิชาชีพ

จริยธรรมในการปฏิบัติงานของหลายวิชาชีพได้มีการกำหนดจรรยาบรรณ (Code of Conduct หรือ Code of Ethic) ขึ้นมาเป็นตัวแทนของหลักจริยธรรมหรือหลักปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนภายใต้ใบประกอบวิชาชีพที่สมาชิกต้องมี ทั้งนี้ ก็เพื่อคงไว้ซึ่งเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของสมาชิกในวิชาชีพเดียวกัน เช่น วิชาชีพแพทย์ พยาบาล วิศวกร นักกฎหมาย เป็นต้น ประเด็นด้านจริยธรรมทั่วไปสำหรับแต่ละวิชาชีพ เช่นจรรยาบรรณของวิชาชีพคอมพิวเตอร์ เกี่ยวข้องกับ

1. การละเมิดลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ (software piracy) คือ การทำซ้ำหรือดัดแปลงการเผยแพร่ซอฟต์แวร์ต่อสาธารณชน การให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนาซอฟต์แวร์ ตลอดจนการแสวงหากำไรจากซอฟต์แวร์โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือไม่ได้เสียค่าจ่ายตามค่าลิขสิทธิ์ที่กำหนดไว้ จะให้เห็นจากประเทศที่พัฒนาแล้วมีกฎหมายและการปฏิบัติที่เข้มงวดต่อการละเมิดลิขสิทธิ์ ทำให้พลเมืองมีทัศนคติไม่ดีต่อการละเมิดลิขสิทธิ์ และการมีกฎหมาย บทลงโทษ และการปฏิบัติที่เคร่งครัดของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ดังนั้นการบังคับใช้กฎหมายการคุ้มครองลิขสิทธิ์ให้ได้ผลนั้น นอกจากกฎหมายแล้ว การปรับทัศนคติ และการสร้างจิตสำนึกในจริยธรรมอันดีในการใช้งานซอฟต์แวร์ที่ผู้อื่นผลิตขึ้นมานั้นย่อมเป็นเรื่องสำคัญ

2. การใช้งานคอมพิวเตอร์อย่างไม่เหมาะสม เช่น การเข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์บันเทิงในเวลาว่าง การเข้าเว็บไซต์ลามกอนาจาร การดาวน์โหลด

โหลตภาพยนตร์ เพลง หรือซอฟต์แวร์อื่นๆ โดยใช้ อินเทอร์เน็ตขององค์กร การสนทนากับเพื่อนโดยใช้ โปรแกรมแชท และการเล่นเกมในเวลางาน เป็นต้น พฤติกรรมดังกล่าวจัดว่าเป็นการใช้ทรัพยากร คอมพิวเตอร์ขององค์กรอย่างไม่เหมาะสม ที่ทำให้ ปริมาณงานลดน้อยลงแล้ว ยังทำให้องค์กรมีความ เสี่ยงต่อการกระทำผิดทางคอมพิวเตอร์ด้วย รวมถึง การแบ่งปันสารสนเทศอย่างไม่เหมาะสม

3. กำหนดกฎเกณฑ์การใช้ซอฟต์แวร์ ขององค์กร เพื่อป้องกันปัญหาการทำซ้ำซอฟต์แวร์ บางอย่างขององค์กรไปใช้ที่บ้านของพนักงาน ซึ่งหาก ซอฟต์แวร์มีลิขสิทธิ์ จะถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็น การละเมิดลิขสิทธิ์ได้

4. การควบคุมการเข้าถึงระบบ สารสนเทศขององค์กร องค์กรควรมีการกำหนด กลไกและระเบียบปฏิบัติเพื่อจำกัดการเข้าถึงและใช้ งานระบบสารสนเทศ โดยการกำหนดสิทธิ์การใช้งาน แก่พนักงานทุกคนตามอำนาจหน้าที่ เช่น พนักงาน ฝ่ายขายมีสิทธิ์เข้าดูและแก้ไขได้เฉพาะข้อมูลงานขาย แต่ไม่มีสิทธิ์แก้ไขข้อมูลบุคลากร เป็นต้น ในระบบ ฐานข้อมูลทั่วไปสามารถควบคุมการเข้าถึง (access control) ในลักษณะนี้ได้

5. การติดตั้งและบำรุงรักษาไฟร์วอลล์ (firewall) ซึ่งไฟร์วอลล์ คือ ฮาร์ดแวร์หรือซอฟต์แวร์ ที่เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของระบบเครือข่าย ทำ หน้าที่ตรวจสอบข้อมูลที่ผ่านเข้าออกระหว่างระบบ เครือข่ายภายในองค์กรกับเครือข่ายภายนอกที่ไม่น่า ไว้วางใจ ดังนั้น องค์กรสามารถติดตั้งไฟร์วอลล์ เพื่อ ป้องกันการเข้าชมเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสม

สรุป

การกำหนดนโยบายสารสนเทศและ จรรยาบรรณวิชาชีพในทุกองค์การจึงเป็นเรื่องสำคัญ

ที่ช่วยให้การใช้สารสนเทศเหมาะสม เนื่องจาก จริยธรรมเป็นรากฐานในการกำหนดการตัดสินใจและ เป็นที่มาของกฎระเบียบ ซึ่งมีที่มาจากค่านิยมพื้นฐาน ที่บุคคลยึดถือในชีวิต เป็นค่านิยมที่สังคมยึดถือ ร่วมกัน ซึ่งเป็นเครื่องควบคุมจิตใจและชี้นำการ ตัดสินใจของบุคคล คุณธรรมและจริยธรรมจึงมีค ความสำคัญต่อการปฏิบัติราชการ จริยธรรมมี ความสำคัญต่อตัวบุคคลและสังคม (วรภากรณ์ วนาพิทักษ์, 2555) เนื่องจากจริยธรรมช่วยให้บุคคล อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีระเบียบแบบแผน จริยธรรมจะเป็นเครื่องมือในการควบคุมสังคม และ ช่วยส่งเสริมให้บุคคลในสังคมปฏิบัติตามกฎหมาย มากขึ้น ช่วยสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมและ ประเทศชาติ การปลูกฝังจริยธรรมแก่บุคคลในสังคม จะทำให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อสังคม และปฏิบัติ หน้าที่ของตนโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและ ประเทศชาติ เป็นเครื่องมือที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลใน สังคมนั้นประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบคุณงามความ ดี หรือกระทำในสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ ช่วยให้สมาชิก ในสังคมกระทำในสิ่งที่ดีงาม ถูกต้อง และเหมาะสม กับสภาพสังคมนั้น ๆ ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่าง สงบสุข และช่วยยกระดับทางสังคมให้สูงขึ้น เป็น สังคมที่อยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องดีงาม และ ช่วยลดปัญหาการกระทำผิดต่าง ๆ ในสังคมได้

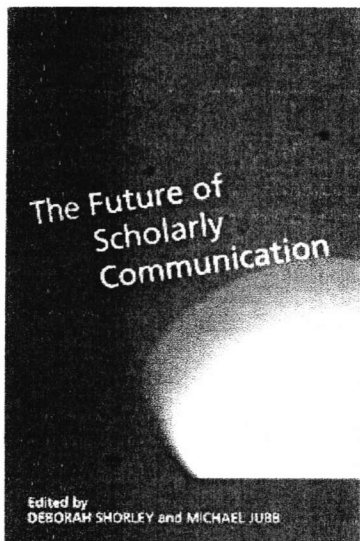
นอกจากนี้จริยธรรมยังมีความสำคัญต่อบุคคล ที่ ช่วยให้บุคคลมีความสำนึกในหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อ ตนเอง ความรับผิดชอบต่อครอบครัว จริยธรรมมี ความสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติงาน เนื่องจาก จริยธรรมเป็นแบบแผนความประพฤติที่ช่วยควบคุม พฤติกรรมของบุคคล และช่วยให้บุคคลปฏิบัติงาน ภายในกรอบของความถูกต้องช่วยในการอยู่ร่วมกับ ผู้อื่น ที่ช่วยให้บุคคลมีเครื่องมือยึดเหนี่ยว และเป็น หลักปฏิบัติป้องกันกันเบียดเบียน การเอาตัวเอา

เปรียบในทางส่วนตัว และสังคม ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ให้ดีขึ้น เนื่องจากจริยธรรมเป็นสิ่งที่อยู่ภายใน การยึดหลักจริยธรรมจะช่วยยกระดับจิตใจของบุคคลให้อยู่ในความถูกต้องดีงาม และเป็นแนวทางความประพฤติและการปฏิบัติของบุคคล

และเป็นเครื่องกำหนดความประพฤติเช่นเดียวกับกฎหมาย ที่แต่ละสังคมสร้างขึ้นเพื่อให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตาม จริยธรรมจึงเป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์เช่นเดียวกับกฎหมาย

บรรณานุกรม

- กิตติ ภักดีวัฒนกุล. (2553). *จริยธรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ*. กรุงเทพฯ: เคทีพี คอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์.
- ประวิณ ณ นคร. (2528). *คู่มือการสร้างวินัยข้าราชการสำหรับผู้บังคับบัญชา*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.พ.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. (2542, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 116 ตอนที่ 74ก หน้า 1-23.
- วราภรณ์ วนาพิทักษ์. (2555). กฎหมายและจริยธรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการความรู้ หน่วยที่ 10*. นนทบุรี: สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สาวิตรี สุขศรี, ศิริพล กุศลศิลปวุฒิ และ อรพิน ยิ่งยงพัฒนา. (2555). *อาชญากรรมคอมพิวเตอร์*. กรุงเทพฯ: โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน
- Ethics in the information society*. (2013). Retrieved from http://www.globethics.net/documents/4289936/14121854/InformationEthics_TextsSeries_04_WSIS_EN_text.pdf/8492ed8f-0818-4a18-8c3e-d1a61221f8ac
- Quigley, M. (Ed.). (2005). *Information security and ethics : Social and organizational issues*. Hershey : IIR Press.
- Skorupski, J. (Ed.). (2010). *The Routledge companion to ethics*. New York : Routledge.
- Sturges, P. (2006). *Information ethics in the twenty-first century*. Retrieved from <http://www.ifla.org/files/assets/faife/publications/sturges/information-ethics.pdf>

บทวิจารณ์หนังสือ

Book Review

โดย สิริยาภรณ์ ผาลาวรรณ¹

The future of scholarly communication

Deborah Shorley and Michael Jubb, editors

ISBN: 978-1-85604-817-0 Year: 2013

Publisher: Facet Publishing

หนังสือเรื่อง The future of scholarly communication กล่าวถึงอนาคตของการสื่อสารผลงานที่ได้จากการค้นคว้าวิจัยทางวิชาการ โดยเป็นการรวบรวมบทความจากผู้เชี่ยวชาญในแวดวงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางวิชาการทั้งในสหราชอาณาจักร และ สหรัฐอเมริกา อันได้แก่ มุมมองจากนักวิจัย บรรณารักษ์ ผู้จัดการพิมพ์ผลงาน ผู้สนับสนุนด้านเงินทุน และกลุ่มทางวิชาการต่าง ๆ อย่างไรก็ตามแม้ชื่อเรื่องของหนังสือจะเป็นการกล่าวถึงอนาคต แต่เนื้อหาส่วนใหญ่กล่าวถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ที่อาจจะเป็นแนวโน้มหรือมีอิทธิพลต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต

เนื้อหาส่วนใหญ่จะเขียนขึ้นโดยนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญที่ปฏิบัติงานในสหราชอาณาจักร แต่สิ่งที่กล่าวถึงนั้นเป็นสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในส่วนต่าง ๆ ของโลก ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าการสื่อสารทางวิชาการนั้นเป็นสิ่งที่ไร้พรมแดนไม่ว่าจะด้วยเงื่อนไขทางวัฒนธรรม แขนงวิชา หรือเงื่อนไขอื่นใดก็ตาม

สำหรับการนำเสนอเนื้อหาแบ่งออกเป็นบทนำจากบรรณาธิการ ซึ่งเป็นการสรุปแนวความคิดที่สำคัญและเน้นย้ำถึงการสร้างนวัตกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่มากขึ้นทั้งในการสร้างและเผยแพร่ความรู้ และเนื้อหาในส่วนของบทความที่เขียนโดยนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางวิชาการจำนวน 13 บท ซึ่งสามารถจำแนกเนื้อหาเป็น 2 ส่วนดังนี้

เนื้อหาในส่วนแรกซึ่งเป็นเนื้อหาส่วนใหญ่ของหนังสือ จะกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักวิจัย และประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยบางบทความยกกรณีศึกษาประกอบดังนี้

ในบทแรก จะได้ทราบเรื่องราวของการแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับโมเลกุลในช่วง 33 ปีที่ผ่านมา พัฒนาการตั้งแต่การใช้อีเมล การเกิดขึ้นของเอกสารดิจิทัล ซึ่งทำให้เกิดการจัดการลิขสิทธิ์ และเมทาเดตา จนถึงยุคที่จัดเก็บสารสนเทศไว้ในคลาวด์ (cloud) รวมถึงคาดการณ์รูปแบบการเผยแพร่ข้อมูลในอนาคต บทที่สองเสนอเกี่ยวกับการสนับสนุนการวิจัยเชิงคุณภาพในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยมีการใช้โครงการ

¹ ศศ.บ. (สารสนเทศศึกษา) เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง บรรณารักษ์โรงเรียนมหิตลวิทยาลัยนุสรณ์ (องค์การมหาชน)

จัดเก็บข้อมูลทางสังคมและประชากร (Mass observation Archive - MOA)² ในสหราชอาณาจักร เป็นกรณีศึกษา ใน**บทที่สาม** กล่าวถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงนโยบายในการตีพิมพ์งานวิจัยที่มีต่อนักวิทยาศาสตร์รุ่นใหม่ และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการพิมพ์เป็นแบบอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งส่งผลอย่างยิ่งต่อกระบวนการในการทำวิจัย **บทที่สี่** กล่าวถึงวัฒนธรรม “Public or Perish”³ ว่าส่งผลกระทบต่อนักวิจัยในการเข้าใจและเลือกวิธีการในการสื่อสารผลงานของพวกเขาอย่างไร โดยการใช้โครงการบริการสาธารณะที่จัดทำขึ้นเมื่อเร็วๆ นี้เป็นกรณีศึกษา และยังกล่าวถึงประโยชน์ของการเข้าร่วมในโครงการซึ่งทำให้เกิดการเผยแพร่ความรู้อย่างสร้างสรรค์ รวมถึงอภิปรายเกี่ยวกับคุณค่าของการสื่อสารงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์อย่างสร้างสรรค์ **บทที่ห้า** กล่าวถึงการจัดทำอนุกรมวิธานในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Cybertaxonomy) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดหมวดหมู่ข้อมูลต่าง ๆ ที่อยู่ในรูปแบบออนไลน์ โดยจะแสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีสารสนเทศมีผลต่อการจัดทำ เผยแพร่ และนำมาใช้อย่างไร รวมถึงกรณีศึกษาเกี่ยวกับอุปสรรคที่พบในการจัดทำอนุกรมวิธานทางด้านชีววิทยา **บทที่หก** นำเสนอการจัดการกับปัญหาการทะเลาะถกเถียงของข้อมูล โดยกล่าวในแง่ที่ช่วยสนับสนุนให้มีการทำวิจัยร่วมกันระหว่างผู้เชี่ยวชาญในโครงการขนาดใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับความรู้หลายแขนง ซึ่งก่อให้เกิดคำถามว่าพวกเขาจะจัดการโครงการนั้นอย่างไร และบทบาทในการเป็นผู้เชี่ยวชาญในความรู้เฉพาะด้าน (Data specialist) รวมถึงอภิปรายในประเด็นอื่นๆ ที่มีผลต่อสังคม และ**บทที่เจ็ด** ซึ่งเป็นบทสุดท้ายของเนื้อหาครึ่งแรกนี้ กล่าวถึงบทบาทของการใช้สังคมออนไลน์ในการสื่อสารทางวิชาการ ที่ช่วยให้การเผยแพร่ข้อมูลสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้อ่านใหม่ได้มากและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แต่ก็ไม่ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในขั้นตอนการสื่อสารทางวิชาการแต่อย่างใด รวมถึงการเพิ่มขึ้นและการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลที่เข้าถึงแบบเสรี (Open access)

เนื้อหาในส่วนครึ่งหลังของหนังสือเริ่มต้นตั้งแต่บทที่แปดเป็นต้นไป เป็นการนำเสนอเกี่ยวกับมุมมองของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางวิชาการในสาขาต่าง ๆ อันได้แก่ ผู้จัดพิมพ์ผลงาน บรรณาธิการวารสาร ผู้สนับสนุนทุนวิจัย สถาบันวิจัย บรรณารักษ์ และผู้ใช้ห้องสมุด

ในมุมมองของผู้จัดพิมพ์ผลงานซึ่งเป็นเนื้อหาใน **บทที่แปด** กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการพิมพ์ให้เป็นแบบดิจิทัล ซึ่งทำให้มีการวิเคราะห์รูปแบบทางธุรกิจของการสื่อสารทางวิชาการที่เปลี่ยนแปลงไป และผลกระทบจากการเกิดขึ้นของแหล่งข้อมูลที่เข้าถึงแบบเสรี (Open Access) ที่มีต่อรูปแบบธุรกิจของการบอกรับวารสารและการที่ผู้วิจัยจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์ **บทที่เก้า** กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทของบรรณาธิการวารสาร ซึ่งบทนี้เขียนขึ้นโดยผู้มีประสบการณ์ดังกล่าว โดยอธิบายถึงสิ่งที่เป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตลาดธุรกิจวารสาร ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทของบรรณาธิการด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะการเปลี่ยนบทบาทในการตรวจทานผลงานที่จะตีพิมพ์ (Peer review) และมีการคาดเดาและประเมินถึงผลกระทบจากการเกิดขึ้นของแหล่งข้อมูลที่เข้าถึงแบบเสรี (Open Access) **บทที่สิบ** นำเสนอในมุมมองของผู้สนับสนุนทุนวิจัย ซึ่งมองถึงประโยชน์ของแหล่งข้อมูลที่เข้าถึงแบบเสรี ค่าใช้จ่ายในการจัดทำ

---

² โครงการจัดเก็บข้อมูล และบันทึกต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวันของชาวอังกฤษ ปัจจุบันมีการจัดทำในรูปแบบออนไลน์ โดยการดูแลของ The University of Sussex ข้อมูลเพิ่มเติมดูที่ <http://www.massobs.org.uk/index.htm>

³ หมายถึง แรงกดดันในสถาบันการศึกษาที่เร่งให้ตีพิมพ์ผลงานอย่างต่อเนื่องเพื่อการต่อสัญญาการจ้างงานหรือทำให้เกิดความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

และการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยอ้างอิงจากผลงานของบริษัทเวลคัม ทรัสต์ในปี ค.ศ.2005 และมีการวิเคราะห์ให้ทราบข้อมูลอย่างคร่าว ๆ ถึงการจัดทำแหล่งข้อมูลที่เข้าถึงแบบเสรี ในสหราชอาณาจักรและทวีปยุโรป **บทที่สิบเอ็ด** กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยของสถาบัน ซึ่งมักจะมีการกำหนดให้การวิจัยเป็นหนึ่งในเป้าหมาย แต่แทบจะไม่ได้กล่าวถึงการสื่อสารงานวิจัยของตน ซึ่งในบทนี้จะค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ในการวิจัยของสถาบันกับการสื่อสารทางวิชาการ และทั้งสองสิ่งนี้ส่งผลต่อกันอย่างไร รวมถึงในอนาคตจะเป็นอย่างไร **บทที่สิบสอง** นำเสนอบทบาทของห้องสมุดที่ช่วยสนับสนุนการวิจัย ซึ่งเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับบรรณารักษ์ โดยมองว่าการเกิดขึ้นของสภาพแวดล้อมดิจิทัลนั้นช่วยสร้างโอกาสให้บรรณารักษ์เป็นเหมือนตัวเอกในการสนับสนุนกระบวนการวิจัย และทำให้เกิดการเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงบทบาทของห้องสมุดวิจัยที่ต้องตอบสนองต่อการตีพิมพ์ในรูปแบบดิจิทัล การคำนึงถึงค่าใช้จ่าย และการรักษาทรัพยากรนั้นในระยะยาว รวมถึงบทบาทของห้องสมุดในการอภิปรายเกี่ยวกับการจัดการข้อมูลวิจัยและแหล่งข้อมูลที่เข้าถึงแบบเสรี (Open Access) และบทสุดท้าย เป็นการนำเสนอในมุมมองของผู้ใช้บริการห้องสมุดซึ่งเน้นไปยังนักวิชาการมากกว่าผู้ใช้ห้องสมุดประเภทอื่น ซึ่งได้กล่าวถึงการทดสอบเพื่อหาปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติทางวิชาการและทัศนคติของกลุ่มคนทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการใช้ห้องสมุดในระดับอุดมศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา รวมถึงการสำรวจโดย Ithaka S+R⁴ ในสหราชอาณาจักร และ สหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 2012

หนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับผู้สนใจทั่วไปที่ต้องการเพิ่มพูนความรู้ในด้านการสื่อสารทางวิชาการ โดยสำหรับผู้ที่มีความรู้ทางด้านนี้อยู่แล้วหนังสือเล่มนี้จะช่วยสร้างให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น แต่หากเป็นผู้อ่านที่ไม่คุ้นเคยกับการสื่อสารทางวิชาการ การวิจัยหรือวงการที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศศาสตร์มาก่อน อาจจำเป็นที่จะต้องใช้เวลาในการอ่านหนังสือเล่มนี้มากขึ้น เนื่องจากมีการใช้คำศัพท์เฉพาะในเนื้อหาที่สำคัญ ซึ่งจำเป็นต้องมีความเข้าใจในศัพท์เหล่านั้นอยู่บ้างจึงจะสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ทั้งหมด นอกจากนี้ยังเหมาะสำหรับผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และสถาบันสารสนเทศต่างๆ เพื่อให้ทราบและเข้าใจถึงแนวโน้มของการสื่อสารทางวิชาการ และกระบวนการวิจัยที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอาจเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต และเพื่อเตรียมพร้อมในการรับมือต่อความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเทคโนโลยีและรูปแบบของสารสนเทศ ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดบริการเพื่อสนับสนุนการวิจัยสำหรับกลุ่มผู้ใช้บริการประเภทนักวิชาการ นักวิจัย และผู้ที่ยังอยู่ระหว่างการศึกษาระดับต่างๆ ให้สามารถเข้าถึงและใช้สารสนเทศที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อมูลบรรณานุกรม

Shorley, Deborah and Jubb, Michael. (Eds.). (2013). *The future of scholarly communication*. London: Facet Publishing.

---

⁴ เป็นบริการวิจัยและให้คำปรึกษาโดยเป็นส่วนหนึ่งของ ITHAKA ซึ่งเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร โดยในปี 2012 ได้มีการทำวิจัยเพื่อหาภาพรวมของคณาจารย์ในสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักร ทางด้านพฤติกรรม ความต้องการและทัศนคติในการวิจัยและการเรียนการสอน โดยในสหรัฐอเมริกาใช้ชื่อการวิจัยว่า Ithaka S+R US Faculty Survey 2012 และในสหราชอาณาจักรใช้ชื่อว่า Ithaka S+R | Jisc | RLUK UK Survey of Academics 2012

ข้อกำหนดในการส่งต้นฉบับบทความเพื่อลงพิมพ์

ในวารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

เรื่องที่จะเสนอตีพิมพ์

ผลงานที่รับตีพิมพ์ ต้องเป็นบทความวิจัย หรือบทความปริทัศน์ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาบทความที่จะได้รับลงพิมพ์ ต้องผ่านการอ่านและประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องนั้น ๆ และยอมรับให้ลงพิมพ์โดยกองบรรณาธิการ

การเตรียมต้นฉบับ

- ต้นฉบับต้องมีความยาวไม่เกิน 15 หน้ากระดาษขนาด A4 พิมพ์หน้าเดียว พร้อมไฟล์ข้อมูล
- ส่วนประกอบของต้นฉบับบทความประกอบด้วย
  - ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนทุกคน พร้อมคุณวุฒิสูงสุด ตำแหน่ง และสถานที่ทำงาน (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
  - บทคัดย่อ ความยาวไม่เกิน 200 คำ และคำสำคัญ 3-5 คำ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
  - เนื้อเรื่องประกอบด้วย บทนำ วิธีการศึกษา ผลการศึกษา สรุปและอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงในเนื้อเรื่องและรายการอ้างอิง

ใช้วิธีการอ้างอิงตามรูปแบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 แต่ละรายการที่มีการอ้างอิงในเนื้อหา จะต้องมียุทธการอ้างอิงที่สมบูรณ์ปรากฏอยู่ในรายการอ้างอิง หรือบรรณานุกรม ท้ายบทความ

- การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี โดยระบุชื่อผู้แต่ง และปีที่พิมพ์ของเอกสารไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความที่ต้องการอ้างอิง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น และอาจจะระบุเลขหน้าของเอกสารที่อ้างด้วยก็ได้

ตัวอย่างภาษาไทย

อังสนา ังไชย (2556)...หรือ...(อังสนา ังไชย, 2556)

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ

Maxwell (2013)...หรือ... (Maxwell, 2013)

กรณีใส่เลขหน้า

อังสนา ังไชย (2556, น. 11)... หรือ...(อังสนา ังไชย, 2556, น. 11)

Maxwell (2013, pp. 23-24)... หรือ... (Maxwell, 2013, pp. 23-24)

● รายการอ้างอิง ให้รวบรวมเอกสารทั้งหมดที่ใช้อ้างอิงไว้ท้ายบทความ จัดเรียงตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ถ้ามีเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้เรียงภาษาไทยไว้ก่อน ใช้รูปแบบการลงรายการตามระบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 ดังตัวอย่าง

○ หนังสือ

น้ำทิพย์ ภาววิน, และนงเยาว์ เปรมกมลเนตร. (2551). *นวัตกรรมห้องสมุดและการจัดการความรู้*. กรุงเทพฯ: ซีเอที โซลูชั่น.

○ บทความวารสาร

เทอดศักดิ์ ไม้เท้าทอง. (2554). แนวคิดเกี่ยวกับการสอนการรู้สารสนเทศทางสุขภาพ. *วารสารสารสนเทศศาสตร์*, 29 (2), 65-72.

○ เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ

อังสนา ธงไชย. (2556). สถานการณ์การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการในยุค OA. ใน สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, *สารสนเทศเพื่อการวิจัยในยุค Open Access*. การประชุมวิชาการ STKS ประจำปี 2556. ณ โรงแรมดิเอ็มเมอรัล, กรุงเทพมหานคร.

○ วิทยานิพนธ์

จักรพันธ์ วงศ์ฤกษ์ดี. (2553). *การพัฒนากระบวนการสืบค้นข้อมูลอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ด้วยศัพท์สัมพันธ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

○ สื่อออนไลน์

อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์. (2553). *ความคิดและจิตใจของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ*. สืบค้นจาก www.thaigifted.org

การส่งต้นฉบับ

ส่งต้นฉบับบทความ พร้อมไฟล์ข้อมูลไปที่

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 แขวงคลองจั่น

เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240

โทร. 0 2734 9022-3 โทรสาร 0 2734 9021

e-mail: tla2497@yahoo.com

Requirements for Manuscript Submission

to Publish in TLA Research Journal

Contribution:

Contributions can be research article or review article in library and information science and related fields. All articles are considered for publication in TLA Research Journal with the understanding that they have not been published elsewhere and are not currently being submitted to any other journals. The article can be in Thai or English. All articles are reviewed evaluated by specialists in the topics and must be approved by editorial board before accepted for publication.

Manuscripts:

- The manuscripts of article should be longer than 15 pages, printed on one-side of the A4 paper, submitted with and electronic document.
- The article should include with the following components:
  - Title of the article, author's name(s) and their affiliations (educational degree, professional title or position, name of organization) in both Thai and English.
  - Abstract, no longer than 200 words, and a maximum of 5 keywords in both Thai and English.
  - Contents of the article should include an Introduction, Methodology, Results, Conclusions, Discussion, Recommendations and References.
  - Accompanied tables, pictures, diagrams should be on separated sheets of paper. Pictures may be either colored or black and white prints, but should be of high quality.

Citations and References:

APA style, sixth edition requires both in-text citations and a reference list. Each reference cited in text must alphabetical reference list at the end of the article.

- **Citing References in Text.** This journal uses the author-date method of citation; that is the name or surname of author(s) and the year of publication are inserted in the text at the appropriate point. If the name of the author appears as part of narrative, cite only the

year of publication in parentheses. Otherwise, place both the name and the year, separated by a comma in parentheses. The page number(s) may be cited as a specific part of a source.

Examples of citation of Thai name:

Angsana Thongchai (2556)... or ... (Angsana Thongchai, 2556)

Examples of citation of Foreign name:

Maxwell (2013)...or... (Maxwell, 2013)

Examples of citing specific parts of a source:

Angsana Thongchai (2556, p.11)... or ... (Angsana Thongchai, 2556, p.11)

Maxwell (2013, pp. 23-24)... or ... (Maxwell, 2013, pp. 23-24)

● **Reference List.** All the works cited in text must be listed alphabetically at the end of the article. If the cited items are both in Thai and English, listed Thai items first and then followed by English items. APA style, sixth edition is used for writing of the references. Examples are as follows:

○ **Books**

Maxwell, R. L. (2013). *RDA and Serials Cataloguing*. London: Facet Publishing.

○ **Journal articles**

Agosto, D. E., and Hughes-Hassell, S. (2005). People, places, and questions: An Investigation of the everyday life information-seeking behaviors of urban young adults. *Library & Information Science Research*, 27, 141–163. doi: 10.10016/j.lisr.2005.01.002

Meert, D. L., and Given, L. M. (2009, January). Measuring quality in chat reference consortia: A comparative analysis of responses to users' queries. *College & Research Libraries*, 70(1), 71-84.

○ **Proceedings**

Musoke, M. G. N., and Namugera, L. (2014, August). Librarians' contribution to social change through information provision: the experience of Makerere University Library. Paper presented at The IFLA World Library and Information Congress 2014 Conference on Libraries, Citizens, Societies: Confluence for Knowledge, Lyon. Retrieved from <http://library.ifla.org/1054/>

○ **Master's Theses or Doctoral Dissertations**

Lugya, F. K. (2010). *Successful resource sharing in academic and research libraries in Illinois: lessons for developing countries*. (Master's thesis, Library and Information Science, University of Illinois at Urbana-Champaign). Retrieved from <https://www.ideals.illinois.edu/handle/2142/15450>

○ **Online resources**

Boss, R. W. (2004). *RFID technology in libraries*. Retrieved from <https://www.ala.org/PrinterTemplate.cfm?Section=technotes&Template=/ContentManagement/HTMLDisplay.cfm&ContentID=68138>

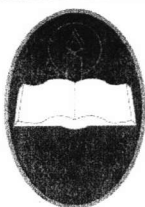
Submission of the Manuscript:

All correspondences, printed and electronic, Should submitted to:

Thai Library Association
1346 Arkarn Songkrua Road 5,
Klongchan, Bangkok,
Bangkok 10240

Tel. 0 2734 9022-3 ; Fax. 0 2734 9021

e-mail: tla2497@yahoo.com

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
โทรศัพท์ 0 2734 9022-3 โทรสาร 0 2734 9021 มือถือ 08 9893 9397

ใบบอกรับ/สั่งซื้อ วารสารวิจัย

อัตราค่าบอกรับ / สั่งซื้อวารสาร (1 ปี มี 2 ฉบับ)

จัดส่งวารสารที่ (ชื่อบุคคล หรือ หน่วยงาน) _____
ผู้ติดต่อประสานงาน ชื่อ _____ ตำแหน่ง _____
หน่วยงาน _____
โทรศัพท์ _____ โทรสาร _____

ออกใบเสร็จรับเงินในนาม _____
สถานประกอบการ ( ) สำนักงานใหญ่ ( ) สาขา _____
ที่อยู่ _____
เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร หรือเลขบัตรประจำตัวประชาชน _____

มีความประสงค์จะบอกรับ / สั่งซื้อวารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ดังนี้

( ) บอกรับเป็นสมาชิกรายปี เริ่มปีที่ _____ ฉบับที่ _____ พ.ศ. _____

จำนวน _____ ชุด (copy) รวมเป็นเงิน _____ บาท

( ) สั่งซื้อฉบับปลีก ปีที่ _____ ฉบับที่ _____ พ.ศ. _____ ปีที่ _____ ฉบับที่ _____ พ.ศ. _____

จำนวน _____ ชุด (copy) รวมเป็นเงิน _____ บาท

วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดฯ ฉบับปฐมฤกษ์ เริ่มปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2551)

( ) เงินสด

( ) โอนเงินเข้าบัญชี สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ - ธุรกิจ

ธนาคาร ไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาคลองจั่น เลขที่บัญชี 113-221-984-8

ลงชื่อ _____ ผู้สมัคร

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

โอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร กรุณาส่งใบสมัครพร้อมใบนำฝากเงินส่งโทรสารมายังสมาคมฯ 02 734 9021

สอบถามรายละเอียดได้ที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ tla2497@yahoo.com

TLA Research Journal

(Thai Library Association)

Vol. 7 No. 2 July-December 2014

ISSN 1905-0793

Editorial

Model of Social Networking Using for Information Services of Public University Libraries Prisana Mutchima.....	1
Analysis of Using Learning Management System “Chisimba” for Faculty of Humanities, Chiang Mai University Sa-nguansak Sinjermsiri.....	16
Actual and Expected Roles of the General Hospital Librarians in Promoting Health Information Literacy for Health Care Providers Therdsak Maitaouthong.....	32
A Management the Local Wisdoms Knowledge to the ASEAN Community: A Case Study of Renu’s Thai Rice Vermicelli, Nern Nam Kham Village, Khok Hinhae Sub- District, Renu Nakhon District, Nakhon Phanom Province Pawinee Saenchon.....	52
Developing an Operational Model for Special Education Center Libraries at the Educational Region Level Saisuda Puntrakool.....	64
Information Seeking Behavior of Students in the Faculty of Nursing in Surattthani Rajabhat University Nunthana Detkoet.....	79
Appropriate Vocabularies for Chiang Mai University Library Website Warunporn Satjaporntep, Angsana Thongchai and Thanapun Kulachan.....	91
Review Article: Information Ethics Nantip Wipawin.....	106
Book Review: The Future of Scholarly Communication Sirayaporn Phalawan.....	113